T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

ANKARA İLİ ÇAMLIDERE İLÇESİNDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI

Ayşe SARICAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ

Çankırı – 2021

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

ANKARA İLİ ÇAMLIDERE İLÇESİNDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI

Ayşe SARICAN
ORCID: 0000-0002-5809-0905

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ

Çankırı – 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ IV
TEZ KABUL VE ONAY V
ÖNSÖZ VI
ÖZET VII
ABSTRACT IX
KISALTMALAR XI
GÖRSEL LİSTESİ XII
GİRİŞ 1
1.ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ, YÖNTEM VE KAPSAMI 3
1.1.KONU 3
1.2.AMAÇ 3
1.3.YÖNTEM VE KAPSAMI 4
1.4.MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI ÜZERİNE ANKARA ÇAMLIDERE VE ÇEVRESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR 4
1.5.ANKARA ÇAMLIDERE VE ÇEVRESİ MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI ÜZERİNE YAZILAN KİTAPLAR, TEZ VE MAKALELER 4
1.6.ÇAMLIDERE'NİN COĞRAFİ, TARİHİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ 6
1.6.1.Çamlıdere'nin Coğrafi Özellikleri İklim ve Bitki Örtüsü 6
1.6.2.Çamlıdere'nin Tarihi 9
1.6.3.Çamlıdere'nin Nüfusu ve Geçim Kaynakları 11
1.6.4.Çamlıdere'nin Kültürel Özellikleri 12
BÖLÜM:1 16
1.1.Çamlıdere Halk Kültürü 16
1.1.1.Dini ve Tarihi Şahsiyetler 17
1.1.2.Halk Baytarlığı 19
1.1.3.Halk Hekimliği 20
1.1.4.Halk İnanışları 22
1.2.Örf- Adetler 24
1.2.1.Doğum Adetleri 25
1.2.2.Düğün Adetleri 26
1.2.3.Ölüm Adetleri 42
1.2.4.Yöresel Yemekler 44

1.2.5.Festivalleri 48
BÖLÜM:2 51
2.1.Çamlıdere, Maddi Kültür Unsurları 51
2.1.1.Ahır, Hayvan, Samanlık Donatıları 57
2.1.1.1.Çuval ve Heybe 58
2.1.1.2.Tarım Aletleri 61
2.1.1.3.Eyer, Nal, Semer 64
2.1.1.4.Kağnı ve Öküz Arabası 65
2.1.2.Ev Donatıları 67
2.1.2.1.Beşik 67
2.1.2.2.Minder, Yastık, Yatak, Yorgan 68
2.1.2.3.Örtüler ve Perde 72
2.1.2.4.Sandık 75
2.1.2.5.Soba 77
2.1.2.6.Yer Yaygısı 79
2.1.3.Giyim Donatıları 81
2.1.3.1.Erkek Giyim 81
2.1.3.1.1.Başa Takılan 82
2.1.3.1.2.İçe Giyilen 82
2.1.3.1.3.Üste Giyilen 82
2.1.3.1.4.Ayağa Giyilenler 83
2.1.3.2.Çocuk Giyim 89
2.1.3.2.1.Erkek Çocuk Giyim 89
2.1.3.2.2.Kız Çocuk Giyim 92
2.1.3.3.Kadın Giyim 94
2.1.3.3.1.Gelin Giyim 95
2.1.3.3.2.Gerilik 108
2.1.3.3.3.Günlük Giyim 110
2.1.4.Mutfak Donatıları 120
2.1.4.1.Kalbur ve Elek 120
2.1.4.2.Tencere, Tava 121
2.1.4.3.Kaplar, Kacaklar 123
2.1.4.4.Ekmek Yapım Gereçleri 129
2.1.4.5.Kaşıklık, El Bezi, Tutak ve Mendiller 130
2.1.4.6.Dibek ve El Değirmeni 131
BÖLÜM:3 134

3.1.Dokuma Geleneği 134
3.1.1.Kilim Dokuma 135
3.1.2.Pala Dokuma 141
BÖLÜM:4 144
4.1.Sanat ve Tasarım 144
4.2.Giysi Tasarım Süreci 146
BÖLÜM:5 147
5.1.Çamlıdere' de Bulunan Maddi Kültür Unsurlarının Günümüz Giysi Tasarımlarına Uyarlanması 147
5.1.1. Uygulanmış Giysi Tasarımlarının Görselleri 148
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 160
KAYNAKÇA 162
EKLER 166
Ek-Tablo 1. Araştırma sahasındaki kaynak kişiler 166
Ek-Tablo 2. Kaynak Kişiler 168
ÖZ GEÇMİŞ 172

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım, "Ankara İli Çamlıdere İlçesi Maddi Kültür Unsurları'' adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

…/…/…

Ayşe SARICAN

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

[Ayşe Sarıcan] tarafından hazırlanan [*Ankara İli Çamlıdere İlçesi Maddi Kültür Unsurları]* başlıklı bu çalışma, *[27.09.2021]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından [Sanat ve Tasarım]* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Mustafa BEYDİZ	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Servet Senem UĞURLU	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 201.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M. Emin SOYDAŞ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

"Ankara ili Çamlıdere ilçesinde Maddi Kültür Unsurları" başlıklı yapılacak olan tez çalışması ile Ankara ili Çamlıdere ilçesinde bulunan maddi kültür unsurlarına ilişkin araştırmalar yapılarak yöre halkından alınan bilgiler doğrultusunda bulunan ürünler incelenerek değerlendirilmiştir. Yörede bulunan sözlü ve maddi kültür unsurlarının günümüzde kullanılmadığı, üretimlilerinin yapılmadığı ve bu nedenle unutulmaya yüz tutmuş bu değerimizin kayıt altına alınması ve kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem taşımaktadır.

Ankara Çamlıdere ilçesinde bulunan maddi kültür unsurların belgelenmesi bulunan ürünlerin aslına uygun olarak özgün ve güncel tasarımlar üzerinde uygulanarak, Çamlıdere'de bulunan maddi kültür unsurlarının sürdürebilirliğini ve güncel olarak kullanılmasını sağlamaktır. Çalışmalarım sürecinde her koşulda desteğini esirgemeyen, bilgi birikimini, sabrı ve özverisi ile bana destek olan tez danışmanım saygıdeğer hocam, Doç. Dr. Hacer Nurgül BEGİÇ'e ve tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen Merve Gülşen ÖZTAŞ'a Çamlıdere Belediyesine, Çamlıdere halkına kaynak kişi olarak bilgi, deneyim ve fotğraflarını benimle paylaşan hemşerilerime ve hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma ve anne-babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama ve uzun çalışma saatlerimde sabırla yanımda olan sevgili eşim Abdullah SARICAN'a, sevgili kızlarım Ecrin Nisa SARICAN, Beren Erva SARICAN'a ve aileme şükranlarımı sunarım.

Değerli bilgileri ile yola çıktığım Sayın Doç. Dr. H.Nurgül BEGİÇ hocamın kıymetli annesi Elfize DOĞAN'ı ve Babaannem Sultan DAVARCI'yı Rahmetle anıyorum.

ÖZET

Tezin Yazarı	**: Ankara İli Çamlıdere İlçesinde Maddi Kültür Unsurları**
Danışman	**: Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ**
Anabilim Dalı	**: Sanat ve Tasarım**
Bilim Dalı	**: Sanat ve Tasarım**
Tezin Türü	**: Yüksek Lisans**
Kabul Tarihi	**:**
Sayfa Sayısı	**:**

Sözlü ve maddi kültür, bir toplumun sosyal ve kültürel ilişkilerini anlamak için nesneleri merkezine alarak onları hangi maddelerden, hangi yöntem veya teknik ile kim ya da kimler tarafından yapılıp kullanıldıklarına vurgu yapar. Nesneler aracılığıyla bir toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarını anlamaya ve yorumlamaya çalışan maddi kültür, sosyoloji, tarih, sanat tarihi, arkeoloji gibi birçok bilimlerin içinde yer almaktadır. Dünya milletlerini ekonomi ve iletişim bakımlarından birbirine yaklaşmaya ve bir bütün olmaya götüren küreselleşme. Günümüzde küreselleşme ile berber teknolojinin gelişmesine paralel olarak sanayileşme artmış ve kentleşme süreci de hızlanmıştır. Bu durum toplumların emsal ürünlere ihtiyaç duymasını sağlar, toplumların tek tipleşmesi nedeniyle pek çok kültürel unsurların unutulmasına neden olmaktadır. Yaşam biçimlerinin ve toplumsal hayatın değişimi, kültürün her alanında etkili olmakla birlikte, yoğun emek ve iş gücü gerektiren maddi kültür unsurları içinde yer alan el sanatları büyük oranda etkilenmiştir. Bu çalışmada Ankara ili Çamlıdere ilçesinde üretimi yapılan maddi kültür ve sözlü kültür unsurları araştırılmıştır. Anadolu'nun birçok il ve ilçesinde görüldüğü gibi Ankara'nın ilçeleri içinde yerini alan Kızılcahamam, Çamlıdere ve çevresinde de ev, mutfak, giyim, hayvan, ahır, samanlık donatıları gibi günlük

ihtiyaçları karşılarken ortaya çıkan ürünler günümüzde bölgenin kültürünü yansıtmaktadır. Bu unsurlarının günümüzde kullanılmadığı, üretimlilerinin yapılmadığı ve bu nedenle unutulmaya yüz tutmuş bu değerimizin kayıt altına alınması ve kültürümüzün günümüz giyimine taşıyarak gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ankara, Çamlıdere, Ev Donatıları, Giyim Donatıları, Kültür, Maddi Kültür, Sözlü Kültür

ABSTRACT

Thesis Title	**:** Material Culture Elements in Çamlıdere District of Ankara Province
Author	**:** Ayşe SARICAN
Supervisor	**:** Assoc. Prof. H. Nurgül BEGİÇ
Department	**:** Art and Design
Thesis Type	**:** Master's Thesis
Date	**:**

In order to understand the social and cultural relations of a society, oral and material culture emphasizes the objects made and used from which materials, by which method or technique, by whom or by whom. Material culture, which tries to understand and interpret the socio-economic and cultural structures of a society through objects, is included in many sciences such as sociology, history, art history, archaelogy. Globalization, which brings the nations of the world closer to each other in terms of economy and communication and to become a whole. Today, in parallel with the development of globalization and barber technology, industrialization has increased and the urbanization process has accelerated. This situation ensures that societies need similar products, and it causes many cultural elements to be forgotten due to the uniformity of societies. Although the change of lifestyles and social life is effective in all areas of culture, handicrafts, which are among the material culture elements that require intensive labor and labor, have been greatly affected. In this study, material culture and oral culture elements produced in Çamlıdere district of Ankara province were investigated. As seen in many provinces and districts of Anatolia, the products that come out while meeting daily needs such as home, kitchen, clothing, animals, barns, and barn equipment in Kızılcahamam, Çamlıdere and its surroundings, which take their place among the districts of Ankara, reflect the culture of the region today. It is aimed to record this value of ours, which are not used today, that they are not

produced and therefore forgotten, and to transfer our culture to future generations by carrying it to today's clothing.

Keywords: Ankara, Çamlıdere, Home Accessories, Clothing Accessories, Culture, Material Culture, Oral Culture

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
cm	Santimetre
Hz.	Hazretleri
KK.	Kaynak kişi
r.a	Radiyallahu Anh
TDK	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve benzeri
VEKAM	Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1 Ankara Haritası (http://dunyacamileri.blogspot.com/2012/02/ankaranin-camlidere-ilcesindeki-camiler.html) 7
Görsel 2 Çamlıdere yaylası ve gölet (https://m.facebook.com/golparkcamlidere/photos/a.103203271461259/142031394245113/?type=3, 2021) 7
Görsel 3 Çamlıdere Yaylası Bulunan Akkayışkan Mantarı (Sarıcan, 2019)..... 8
Görsel 4 1960'lı yıllar Çamlıdere İlçesi genel görünümü (Çamlıdere Belediyesi, 2021) 10
Görsel 5 2021 yılı Çamlıdere İlçesi genel görünümü (Çamlıdere Belediyesi, 2021) 10
Görsel 6 Çamlıdere Sarıkavak köyünde hayvancılık ile geçimini sağlayan Ali Yalçın'a ait Sığır Sürüsü (Sarıcan, 2019) 12
Görsel 7 Çamlıdere Sarıkavak köyünde arıcılık yapan Bahar Demir'e ait arı kovanları (Sarıcan, 2019)..... 12
Görsel 8 Çamlıdere'de bulunan Müzeler (Sarıcan, Begiç, 2021, s7)..... 13
Görsel 9 Çamlıdere'de bulunan Müzeler (Sarıcan, Begiç, 2021, s7)..... 14
Görsel 10 Çamlıdere Pelitçik köyünde bulunana fosil ormanı (Sarıcan, 2019)..... 15
Görsel 11 2018 yılında Çamlıdere Aluçdağı Festivali ve Çamlıdere geleneksel yağlı güreş (Çamlıdere Belediyesi)..... 15
Görsel 12 Çamlıdere Merkez Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri Türbesi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2020) 19
Görsel 13 Çamlıdere Dört konak köyündeki sülük tutulan gölet ve sülük tutmaya çalışan kişiler (Sarıcan, 2019)..... 22
Görsel 14 Şeyh Ali Semerkandi Hz., Sacayağı (Kutsal Emanetler Müzesi, Sarıcan, 2020) 24
Görsel 15 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde kız tarafı erkekleri, erkek evine güveyboğ götürülürken (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)..... 32
Görsel 16 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve güvey başı düzme (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 33
Görsel 17 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve güvey başı düzme (VEKAM, 2021) 34

Görsel 18 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve davul zurna eşliğinde sinsin ateşi oyunu (VEKAM, 2021)..... 35
Görsel 19 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri gellanmacılar erkek evinden kız evine gitmek için hazırlanırken (VEKAM ,2021) 37
Görsel 20 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar kız evine giderken (VEKAM, 2021) 38
Görsel 21 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar kız evine giderken (VEKAM, 2021) 38
Görsel 22 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gelin baba evinden çıkarken (VEKAM, 2021) 39
Görsel 23 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, baba evinden gelin ata bindirilirken (VEKAM, 2021) 39
Görsel 24 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar gelini erkek evine götürürken (VEKAM, 2021)..... 40
Görsel 25 1960'lı yıllar Çamlıdere köyleri yaşmak vuran gelin ve ailesi (https://bayindir.wordpress.com, 2021) 42
Görsel 26 Çamlıdere yöresine ait tescilli höşmerim (Sarıcan, 2020)..... 48
Görsel 27 1950-70'li yıllar Çamlıdere, Aluçdağı Festivali (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 49
Görsel 28 1950-70'li yıllar Çamlıdere, Aluçdağı Festivali (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 49
Görsel 29 1960-70'li yıllar Çamlıdere köyleri geleneksel yala toplantısı (https://bayindir.wordpress.com, 2021) 50
Görsel 30 2019 yılı Çamlıdere Festival afişi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2019) 51
Görsel 31 2020 yılı Kar Festival Afişi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2020)..... 51
Görsel 32 Çamlıdere Sarıkavak köy evi dış sıvası (Sarıcan, 2019) 52
Görsel 33 Çamlıdere eski köy evi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)..... 53
Görsel 34 Çamlıdere eski köy evi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)..... 53
Görsel 35 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait köy evi (sarıcan, 2019) 54
Görsel 36 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait köy evinde bulunan ocak (Sarıcan, 2019)..... 55
Görsel 37 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde bulunan gusülhane (Sarıcan, 2020) 55

Görsel 38 Çamlıdere Akkaya yaylası çatıları sac ile kaplanmış eski yayla evleri (Erdoğan, 2011, s.54) 56
Görsel 39 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durmuş Davarcı'ya ait samanlık ve samanlık üst kapısı (Sarıcan, 2020) 58
Görsel 40 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen dokuma heybe (Sarıcan, 2019) 59
Görsel 41 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen renkli dokuma heybe (Sarıcan, 2019) 59
Görsel 42 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen dokuma heybe (Sarıcan, 2019) 60
Görsel 43 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen dokuma çuval (Sarıcan, 2019) 60
Görsel 44 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen dokuma çuval (Sarıcan, 2019) 61
Görsel 45 1980'li yıllar Çamlıdere köyleri harman yeri (https://bayindir.wordpress.com, 2021) 62
Görsel 46 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen yaba (Sarıcan, 2019) 62
Görsel 47 Çamlıdere Avdan köyünde Hasibe Durdu'nun evinde bulunan yaba (Sarıcan, 2019) 63
Görsel 48 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen düven, yaba, aylapa, anazut vb. (Sarıcan, 2021) 63
Görsel 49 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen tarım ve ahır aletleri (Sarıcan, 2021) 63
Görsel 50 Çamlıdere Merkezde bulunan semer ustası Gırbaş Ali (Belediye Arşivi, 2021) 64
Görsel 51 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen semer ustası cansız mankeni (Sarıcan, 2020) 65
Görsel 52 1940'lı yıllar Çamlıdere, öküz arabası görseli (Belediye Arşivi, 2021) ... 66
Görsel 53 1970'li yıllar Çamlıdere köyleri kağnı (Belediye Arşivi, 2021) 66
Görsel 54 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen tahta beşik (Sarıcan, 2020) 67
Görsel 55 1970'li yıllar da Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün bebekliğinde kullanılmış yayla beşiği (Sarıcan, 2020) 68

Görsel 56 1980'li yıllar Çamlıdere çaya konma, tokaç ile çamaşır yıkama (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 69
Görsel 57 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait çift kişilik yün yorgan (Sarıcan, 2019) 69
Görsel 58 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait uzun yün yastık (Sarıcan, 2019) 70
Görsel 59 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait uzun yün yastık (Sarıcan, 2019) 70
Görsel 60 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait kanaviçeli uzun yün yastık (Sarıcan, 2019)..... 70
Görsel 61 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan teneke kaplamalı sandık üzeri yüklük (Sarıcan, 2021)..... 71
Görsel 62 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen yorgancı cansız mankeni (Sarıcan, 2020) 72
Görsel 63 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan ocak örtüsü (Sarıcan, 2019) 73
Görsel 64 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunana sergen örtüsü (Sarıcan, 2019)..... 73
Görsel 65 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan gömme yüklüğünde kullandığı yüklük Perdesi (Sarıcan, 2019) 74
Görsel 66 Çamlıdere merkez Akkız Taşkan'a ait gayfe örtüsü (Sarıcan, 2019)..... 74
Görsel 67 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'e ait gayfe örtüsü (Sarıcan, 2019) 75
Görsel 68 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait teneke kaplamalı çeyiz sandığı (Sarıcan, 2019)..... 76
Görsel 69 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait teneke kaplamalı çeyiz sandığının içi (Sarıcan, 2019) 76
Görsel 70 Çamlıdere Merkez Zeynep Sağlık'a ait aynalı sandık (Sarıcan, 2021) 76
Görsel 71 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen teneke ördek soba (Sarıcan, 2021) 77
Görsel 72 Çamlıdere Merkez'de "Eksiz Oluk Parmaksız Özen Soba" dükkanında satışı devam eden sac ördek soba (Sarıcan, 2021) 78

Görsel 73 Çamlıdere Merkez'de bulunan "Eksiz Oluk Parmaksız Özen Soba" dükkanında satışı devam eden sac güvey soba (Sarıcan, 2021)..... 79
Görsel 74 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen yer yaygısı (Sarıcan,2020) ... 80
Görsel 75 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen yer yaygısı (Sarıcan,2020) 80
Görsel 76 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek kınası, damat başına örtülmüş telli çember ve erkek giyimde kullanılan takke, sarık, kasket (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 84
Görsel 77 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek kınası, erkek giyimde kullanılan kıl pantul, mintan, kuşak, yelek, ceket (VEKAM, 2021)..... 84
Görsel 78 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021) 85
Görsel 79 1960'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (Çamlıdere Belediyesi Arşivi, 2021) 85
Görsel 80 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (VEKAM, 2021) 86
Görsel 81 Çamlıdere Avdan köyü, Güleser Yazar'a ait beş şiş kullanılarak yandelik nakış örülmüş kıl erkek çorabı (Sarıcan, 2019) 87
Görsel 82 Çamlıdere Dörtkonak köyü, Hasan Karagöz'e ait tek şiş kullanılarak örülmüş kıl erkek çorabı (çoban çorabı), (Sarıcan, 2019)..... 87
Görsel 83 Çamlıdere Sarıkavak köyü, Ayşe Sarıcan'a ait orlon ip ile beş şiş kullanılarak gavşurma nakış örülmüş erkek çorap (Sarıcan, 2021) 87
Görsel 84 Çamlıdere Sarıkavak köyü, Ayşe Sarıcan'a ait orlon ip ile beş şiş kullanılarak kâtip bıyığı ve yan delik nakış örülmüş erkek çorap (Sarıcan, 2021).... 88
Görsel 85 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait örgü erkek takke (Sarıcan, 2019)..... 88
Görsel 86 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi kunduracı Rıza Çavuş cansız mankeni Sarıcan, 2020)..... 88
Görsel 87 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk mintan ön görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 90
Görsel 88 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk mintan arka görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 90
Görsel 89 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk pantul ön görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 91
Görsel 90 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk pantul arka görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 91

Görsel 91 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950**'**li yıllar ait erkek çocuk pantul ön ve arka görünüşü aynı (Sarıcan, 2019) 92
Görsel 92 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950**'**li yıllara ait kız çocuk entari ön görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 93
Görsel 93 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950**'**li yıllara ait kız çocuk entari arka görünüşü (Sarıcan, 2019)..... 93
Görsel 94 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş ile örülmüş orlon çocuk çorap (Sarıcan, 2021)..... 94
Görsel 95 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş ile örülmüş orlon çocuk çorap (Sarıcan, 2021)..... 94
Görsel 96 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri ait geleneksel gelin giysisi, gıcırdaklı mest, caşur, atkı, telli çember üzeri gelin teli **(**VEKAM, 2021) 96
Görsel 97 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari içine giyilen önü kısa arkası uzun ahalamaduğum (Sarıcan, 2019) 97
Görsel 98 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın annesine ait üç etek entari içine giyilen telli elbise (ağır entari) eteği. Elbisenin üst kısmı çıkarılarak mendil yapımında kullanılmıştır (Sarıcan, 2021)..... 97
Görsel 99 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019) 98
Görsel 100 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari ve kuşak giyim şekli arka ve ön detay (Sarıcan, 2019) 99
Görsel 101 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'a düğününde kullandığı üç etek entari üzerine sardığı kuşak detay (Sarıcan, 2019)..... 99
Görsel 102 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'a ait düğününde giydiği üç etek entari kumaş detay (Sarıcan, 2019) 100
Görsel 1031960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Faruk Çalışıcı'nın annesi Ayşe Çalışıcı'nın düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019)..... 100
Görsel 104 1950'lı yıllar Çamlıdere Merkez Zeycan Atasoy'un düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019)..... 101
Görsel 105 1950'lı yıllar Çamlıdere Merkez Zeycan Atasoy'un düğününde üç etek entari üzerine giydiği salta (Sarıcan, 2019)..... 101
Görsel 106 1946'lı yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın ebesinin düğününde giydiği kadife üç etek (Sarıcan, 2021)..... 102

Görsel 107 1946'lı yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın ebesinin düğününde giydiği kadife üç etek üzerinde bulunan nakış detayı (Sarıcan, 2021).. 102
Görsel 108 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'a ait düğününde üç etek entari üzerinde kullandığı kuşak detay (Sarıcan, 2019) 103
Görsel 109 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Ayşe Çalışıcı'nın kullandığı gelin kuşağı. Kuşak oğlu Faruk Çalışıcı da bulunmaktadır (Sarıcan, 2020)..... 103
Görsel 110 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepeliğin arkasında kullanılan fes kozası (Sarıcan, 2019)..... 104
Görsel 111 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik gümüş süsleri ve tepelik arkasına takılan fes kozası (Sarıcan, 2019) 104
Görsel 112 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Ayşe Çalışıcı'nın düğününde kullandığı tepelik. Tepelik oğlu Faruk Çalışıcı da bulunmaktadır (Sarıcan, 2020) 105
Görsel 113 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik (Sarıcan, 2019) 105
Görsel 114 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün annesinin 1970'lerde gelin olurken kullandığı telli çember (Sarıcan, 2020)..... 106
Görsel 115 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik ve çember (Sarıcan, 2019)..... 106
Görsel 116 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş kullanılarak orlon ip ile kabak çekirdeği nakış örülmüş gelin çorabı (Sarıcan, 2019)..... 107
Görsel 117 Çamlıdere Avdan köyü Güleser Yazar'a ait Beş şiş kullanılarak örülmüş tiftik gelin çorabı (Sarıcan,2019) 107
Görsel 118 1980'li yıllar Çamlıdere Merkez Akıkız Taşkan'nın kızı için diktirdiği telli elbise (ağır entari) (Sarıcan, 2021)..... 108
Görsel 119 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait belden kırmalı elbise (entari) (Sarıcan, 2021) 109
Görsel 120 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait telli yelek (Sarıcan, 2021)..... 109
Görsel 121 1940'lı yıllar Çamlıdere merkez ve köyleri geleneksel günlük kadın giyimde başa takılanlar. Sol tarafta başında telli çember bulunan ise yeni gelindir (VEKAM, 2021) 112
Görsel 1221940'lı yıllar Çamlıdere merkez ve köyleri geleneksel günlük kadın giyim (https://bayindir.wordpress.com, 2021)..... 112

Görsel 123 1950'li yıllar Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün düğününde ve daha sonraları ise günlük kullanılan tepelik (Sarıcan, 2019) 112
Görsel 124 1950'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'nın ebesinin düğününde ve daha sonra günlük kullandığı tepelik (Sarıcan, 2021) 113
Görsel 125 1970'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün annesinin düğününde ve sonrasında günlük kullandığı ak ve sarı çember (Sarıcan, 2021)..... 113
Görsel 126 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği giysiyi gerilik olarak da kullanmıştır. Giysinin ön ve arka detayı (Sarıcan, 2019) . 114
Görsel 127 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'nın anneannesinin düğününde giydiği üç etek entariyi uzun yastığa dönüştürmüştür (Sarıcan, 2021)..... 115
Görsel 128 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün kendi yaptığı günlük kullandığı tepelik (Sarıcan,2019)..... 115
Görsel 129 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait 1980'li yıllarda kullanılan boncuk oyalı ak ve al çember (Sarıcan, 2021) 116
Görsel 130 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi boncuk oyalı çemberler (Sarıcan, 2019)..... 116
Görsel 131 Çamlıdere Avdan köyü, Hasibe Durdu'nun evinde bulunan günlük kadın kuşak (Sarıcan, 2019)..... 117
Görsel 132 Ayşe sarıcan' a ait 1990'lı yıllar beş şiş ve renkli orlon ip kullanılarak çetin ceviz nakış örülmüş kadın çorap (Sarıcan, 2021)..... 117
Görsel 133 Ayşe sarıcan' a ait 1990'lı yıllar beş şiş ve renkli orlon ip kullanılarak sıçan dişi, kaz ayağı nakış örülmüş kadın çorap (Sarıcan, 2021) 118
Görsel 134 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'e ait 1980'li yıllarda örülmüş renkli kadın kıl çorap (Sarıcan, 2021)..... 118
Görsel 135 Çamlıdere Avdan Köyü Fatma Yıldız'a ait soğukkuyu lastik kadın ayakkabı (Sarıcan, 2019)..... 119
Görsel 136 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi manifaturacı Neşet Efendi cansız mankeni (Sarıcan, 2020) 119
Görsel 137 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen elek ve kalbur (Sarıcan, 2020) 121
Görsel 138 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır yemek tenciresi (Sarıcan, 2021)..... 122

Görsel 139 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır tencire (Sarıcan, 2021) 122
Görsel 140 Çamlıdere Sarıkavak köyü Gülistan Davarcı'ya ait gara tencire (Sarıcan, 2021) 123
Görsel 141 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen turhan (Sarıcan, 2021)..... 124
Görsel 142 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır helke (Sarıcan, 2021) 125
Görsel 143 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait küpeli ubruk (ibrik) (Sarıcan, 2021) 125
Görsel 144 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait bir çift bakır güğüm (Sarıcan, 2019) 126
Görsel 145 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır ön tası (Sarıcan, 2021) 126
Görsel 146 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır nenger (Sarıcan, 2021) 127
Görsel 147 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır tepsi (Sarıcan, 2021) 127
Görsel 148 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait kapların, kacakların dizildiği Sergen (Sarıcan, 2019)..... 128
Görsel 149 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen bakır zini (sini), yer sofrası (Sarıcan, 2021) 128
Görsel 150 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen hamur tekneleri (Sarıcan, 2021) 129
Görsel 151 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait sergen altında bulunan kaşıklık ve el bezleri (Sarıcan, 2019)..... 130
Görsel 152 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait ekmek mendili (Sarıcan, 2021) 131
Görsel 153 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen taş tokmak (Sarıcan, 2021).. 132
Görsel 154 Çamlıdere Semerkandi Evi'nin önünde sergilenen taş dibek (Sarıcan, 2021) 133
Görsel 155 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen taş değirmen (Sarıcan, 2021) 133

Görsel 156 Çamlıdere Avdan köyünde Hasibe Durdu'nun evininde bulunan fengire (Sarıcan, 2019) 136
Görsel 157 Çamlıdere Avdan köyü Zeliha Bülbül'e ait Anne ve ebesinin 1950'li yıllarda dokuduğu Avdan kilimi. Üzerinde yöreye özgü "eysiran" nakış bulunmaktadır (Sarıcan, 2019) 137
Görsel 158 Çamlıdere Avdan köyü Fatma Yıldız ait 1950'li yıllarda dokunmuş Avdan kilimi üzerinde yöreye özgü "uydu" nakış bulunmaktadır (Sarıcan, 2019) . 138
Görsel 159 Çamlıdere Avdan köyü muhtarı Mehmet Durdu'ya ait kilim. Anne ve ebesinin 1950'li yılları yöreye özgü "uydu"ve "eyri" nakış dokuduğu Avdan kilimi (Sarıcan, 2019) 138
Görsel 160 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen Avdan kilimi (Sarıcan, 2021) 139
Görsel 161 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen Avdan kiliminde yöreye özgü "uydu" nakış dokunmuştur (Sarıcan, 2021) 139
Görsel 162 Çamlıdere Halk eğitim merkezinde açılan Avdan kilim kursu "İlmek İlmek Kültür Köprüsü" başlığı altında 28.07.2021 tarihinde Hürriyet, Yaşam Ankara ekinde ilk sayfada yer almıştır (Sarıcan, 2021) 140
Görsel 163 Çamlıdere Halk eğitim merkezinde açılan Avdan kilim kursu "Avdan Kilimleri Yeniden Dokunuyor" başlığı altında 28.07.2021 tarihinde Hürriyet, Yaşam Ankara ekinde üçüncü sayfada yer almıştır (Sarıcan, 2021) 141
Görsel 164 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi pala dokuma çuval (Sarıcan, 2019) 142
Görsel 165 Çamlıdere merkez Zeycan Atasoy'a ait 1950'li yıllarda Çamlıdere merkezde dokunmuş pala dokuma çuval (Sarıcan, 2019) 143
Görsel 166 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen pala dokuma çuval (Sarıcan, 2021) 143
Görsel 167 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen pala dokuma yer yaygısı (Sarıcan, 2021) 144
Görsel 168 Moodboard (İlham Panosu) 147
Görsel 169 Pafta 3' ün Uygulanması (Sarıcan, 2021) 158
Görsel 170 Pafta 10'un uygulanması (Sarıcan, 2021) 159

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme ön plana çıkan kavramlardan biridir. Küreselleşmenin sözlük anlamı ise; "Dünya milletlerini iletişim ve ekonomi bakımlarından birbirlerine yaklaştırarak bütün olmaya götürmek, globalleşmek" olarak verilmektedir (TDK 2021). Daha belli bir ifadeyle, "Bir ülkenin veya ulusun kültürel görüşünü oluşturarak tanımlayan, gösteren veya ülkeler karşısındaki farkını ve varlığını kanıtlayan kültür tanımlamasının içine giren ve bütün ulusal yaratılar, kazanımlar ve "maddesel varlıkları" tabir edilen "ulusal kalıtı" başka bir tabirle kültürü direk etkileyen bir görüştür (Oğuz, 2002, s. 5).

Bu bağlamda küreselleşme ve kültür arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Küreselleşme kültürü dönüşümlerle ve değişimlerle etkilemiş ancak dönüşümleri meydana getirmede de kültür etkili olmuştur. Sonuçta, küreselleşmeye liderlik eden toplumların kendi yaşam deneyimi ve sahip oldukları bilgiler kültürün unsurlarını oluşturur (Talas ve Kaya, 2007, s. 152-153).

Sosyolojinin önde gelen kavramlarından biri de kültürdür. Kültürün manası Latince kökenli bir kelimeden türeyen "toprağın işlenmesi" anlamında olup; daha sonraları ise Batı dillerinde "yüksek dereceli bilgi, insan vücudunun ve ruhunun terbiyesi sanat ve fikir eserlerinin geliştirilmesi" anlamı ile Türkçemize yerleşmiştir. Bir deyişle insan oğlunun her yönüyle belli bir olgunluğa gelerek yetişmesi ve bunun kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır (Gömeç, 2012, s. 7-8). Yani, insanın kendisini ve doğayı sürdürme yoluyla ortaya çıkardığı eserdir. Genellikle manevi olarak düşünülse de maddi unsurlara dönüşerek geçmiş ile gelecek arasında köprü görevi görmektedir. Kültür konusunun, maddî kültür ve manevî kültür olarak ikiye ayrılma sebebi, tarihin erken dönemlerinden günümüze kadar hem soyut hem de somut olarak üretilmekte olduğunu göstermektedir.

Maddi kültür, nesneleri merkezine alarak onların hangi teknik ve yöntemler kullanarak kimler tarafından yapıldığının üzerinde durarak toplumların sosyo-kültürel ilişkilerini anlamaya çalışır. İçerisinde el sanatları, giyim-kuşam, zanaat, mimari, yemek ve mutfak kültürü gibi birçok alanı barındırır. Maddi kültür bu alanlardaki nesneler aracılığıyla kültür dahilindeki sosyo-ekonomik ilişkileri kapsar (Sarıtaş, 2019, s. 32-33). İnsan oğlunun yaşamsal ihtiyaçları için ürettiği. Ev donatıları, mutfak donatıları,

giyim donatıları, ahır, samanlık ve hayvan donatıları gibi ürünler aynı zamanda o toplumun inanç ve görüşlerini de yansıtmaktadır.

Günümüzde küreselleşmenin yanında, teknolojinin gelişmesine paralel olarak sanayileşme artmış ve kentleşme süreci de hızlanmıştır. Bu durum toplumların emsal ürünlere ihtiyaç duymasını sağlar, aynı beğeni ve zevklere sahip olup benzer üretimler yapar hale getirmektedir. Toplumların tek tipleşmesi pek çok kültürel unsurların unutulmasına neden olmaktadır.

Sanayi ve teknolojinin gelişmesi, köyden kente göçün hızlanması sonucunda yaşam biçimlerinin ve toplumsal hayatın değişimi, kültürün her alanında etkili olmakla birlikte, yoğun emek ve iş gücü gerektiren maddi kültür unsurları içinde yer alan el sanatları da büyük oranda etkilenmiştir.

Kültürel zenginliklerimizden olan el sanatları yaşamsal ihtiyaçların karşılanması açısından önemlidir. Bir toplumun yarattığı tüm değerler bütünü kültürü oluşturmaktadır. Özdemir'e göre kültür birçok ayırımlı alanlarla ilişki içindedir. Bu konu çok kere sosyoloji, edebiyat, sanat tarihi, folklor, siyaset, tarih ve psikoloji gibi disiplinler içinde değerlendirilmiştir. Ancak kültürün, kültürel miras ya da belleğin ekonomi ve endüstri ile bağlantısı üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu eksiklik, kültürle ilgili yerleşik ve "gelenekselleşmiş" değerlendirmelerin yönünü de ortaya koymaktadır (Özdemir, 2009, s. 84).

Toplumun ihtiyaçlarını karşılayan meslek dalları üretimlerini sağladıkları ürünler ile hem kültür zenginliğine hem de ekonomiye katkı sağlar. Halk kültürünün en çok değer katan ekonomik sahalarından birisi de el sanatlarıdır. Gelenekçi yöntemler ve teorik bilgilere dayanarak ağaç, maden, deri, cam vb. hammaddelerin işlenerek meydana gelen ürünler gelenekçi toplumun belli başlı gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Demircilik, dericilik, semercilik, at arabacılığı, urgancılık, Keçecilik, sobacılık, bakırcılık, taş işlemeciliği, ağaç oymacılığı, çömlekçilik gibi gelenekçi deneyim ve bilgi esaslı bağımsız gelenekler bulunmaktadır. Meydana getirilen mesleki deneyim ve bilgi hafızası usta-çırak uyumu temeline dayanarak gelenekçi eğitim sistemi ile kuşaktan kuşağa şekillendirip aktarılmaktadır (Özdemir, 2018, s. 15).

Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler, yaşam kültürüne uygun olarak burada da ihtiyaçlarını karşılamak için üretimlerini sürdürmüşlerdir. Bu tarihsel süreçte göç ettikleri Anadolu topraklarına, kendi birikimlerini de katarak kültürlerini oluşturmuşlardır. Anadolu'nun birçok il ve ilçesinde görüldüğü gibi Ankara'nın

ilçeleri içinde yerini alan Kızılcahamam, Çamlıdere ve çevresinde de giyim donatıları, ev donatıları, mutfak donatıları, hayvan donatıları gibi günlük ihtiyaçları karşılamak için ortaya çıkan ürünler günümüzde bölgenin kültürünü yansıtmaktadır.

Bu çalışmada Ankara, Çamlıdere ve çevresinde eskiden üretimi yapılan maddi kültür ve sözlü kültür unsurları araştırılmıştır. Bu amaçla konuya ilişkin yazılı ve sanal kaynaklar taranarak, sahada gözlem ve görüşmeler gerçekleştirilecek yöre halkından alınan bilgiler doğrultusunda bulunan ürünler incelenerek değerlendirilecektir. Çalışma, yörede bulunan sözlü ve maddi kültür unsurlarının günümüzde kullanılmadığı, üretimlilerinin yapılmadığı ve bu nedenle unutulmaya yüz tutmuş bu değerimizin kayıt altına alınması ve kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem taşımaktadır.

1.ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ, YÖNTEM VE KAPSAMI

1.1.KONU

Tarihsel süreç içinde kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur. Çamlıdere de bulunan unutulmaya yüz tutmuş maddi kültür unsurlarının modernize edilerek sürdürebilirliği amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmada konu olarak, Ankara ili Çamlıdere ilçesinde bulunan maddi kültür unsurlarının tarihsel gelişimi ile oluşumuna etki eden öğeler ele alınacaktır. Geleneksel yöntemler ile yapılan ürünlerin tarihsel süreci, değişimi ve yok olmaya yüz tutan maddi ve sözlü kültür varlıklarının ortaya çıkarılması ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

1.2.AMAÇ

Tarihsel süreç içinde kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur. Çamlıdere de bulunan unutulmaya yüz tutmuş maddi kültür unsurlarının modernize edilerek sürdürebilirliği amaçlanmıştır.

1.3.YÖNTEM VE KAPSAMI

Yapılan saha çalışmasında kaynak kişilerden veriler toplanmış, Konu ile ilgili yazılmış kitaplar, makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Çamlıdere de bulunan maddi kültür unsurları araştırılmıştır. Saha çalışmalarında bulunan veriler gözlem fişleri hazırlanacaktır.

1.4.MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI ÜZERİNE ANKARA ÇAMLIDERE VE ÇEVRESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yapılan saha çalışmasında kaynak kişilerden veriler toplanmış, Konu ile ilgili yazılmış kitaplar, makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Çamlıdere de bulunan maddi kültür unsurları araştırılmıştır. Saha çalışmalarında bulunan verilerle gözlem fişleri hazırlanmıştır.

1.5.ANKARA ÇAMLIDERE VE ÇEVRESİ MADDİ KÜLTÜR UNSURLARI ÜZERİNE YAZILAN KİTAPLAR, TEZ VE MAKALELER

Ağoğlu Erdem, Zeynep, (2009), Dini Ziyaret Yerleri ve Halk İnanışları Açısından Kızılcahamam-Çamlıdere, Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Dinler tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. Bu Tezde Çamlıdere ve Kızılcahamam yöresinin dini ziyaret yerleri ve halk inanışları hakkında kapsamlı bilgiler yer almıştır.
Akpınar, Mehmet, (2005), Kızılcahamam Yöresi Düğün Gelenekleri ve Kına Türküleri, Millî Folklor. Bildiri metninde Kızılcahamam yöresi geleneksel düğün adetlerini ve yörede söylenen kına türküleri hakkında bilgilere erişilmiştir.
Begiç, Nurgül, (2012), Ankara Kazan İlçesi ile Köylerinde Düğün Öncesi Yapılan Kına Gecesi ve Örencik Köyünde Damat Giydirme Ritüelleri, 1. Uluslararası Ankara-Kazan ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, Kazan. Bu bildiri metninde Kahramankazan ilçesi ve köylerinde düğün merasimleri ve damat giydirme adetleri hakkında detaylı bilgiye ulaşılmaktadır.

Begiç Nurgül, Sarıcan Ayşe, (2020), Etimesgut Uluslararası Kültür ve Sanat Sempozyumu, Ankara Çamlıdere ve Kahramankazan Yöresinde Düz Dokuma Örneği:

Pala Dokuma. Bu bildiri metninde Çamlıdere ve Kahramankazan pala dokuma örnekleri detaylı bir şekilde incelenmiş fotoğraflandırılarak nasıl ve kimler tarafından ne zaman yapıldığı ve günümüzde bu dokumaların yapılıp yapılmadığı hakkında detaylı bilgiye ulaşılmıştır.

Begiç Nurgül, Sarıcan Ayşe, (2021), Ankara Çamlıdere Çuf Çuf Tren Oyun ve Oyuncak Müzesi, Kocaeli Üniversitesi, İzmit. Çamlıdere de bulunan oyun ve oyuncak müzesinin kurulum amacı, kimler tarafından kurulduğu müzenin hitap ettiği kesim ve bununla beraber ilçede kaç adet müze olduğu bu müzelerin Çamlıdere için önemi hakkında detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir.

Begiç Nurgül, Sarıcan Ayşe, (2021), Çamlıdere Yöresinde Unutulmuş Bir Kültürel Zenginlik: Avdan Kilimleri, Birinci Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Ufuk Üniversitesi, Ankara. Bu bildiride Çamlıdere Avdan Kilimlerinin kültürümüze yeniden kazandırıldığını. Hangi dönemlerde nasıl ve kimler tarafından dokunduğu, kullanılan malzemeler, desenler ve kullanım alanları hakkında zengin bilgiler aktarılmıştır. Avdan kilimleri fotoğrafları ile aktarılan bilgiler güçlendirilirmiştir.

Begiç Nurgül, Sarıcan Ayşe, (2019), Ankara Çevresinde Bulunan Çeyiz sandıkları Üzerine Bir Çalışma, II. Uluslararası Develi- Aşık Seyran-i ve Türk kültürü Kongresi, Kayser/ Develi. Bildiri metninde Ankara çevresindeki çeyiz sandıklarının yanında Çamlıdere'de bulunan teneke kaplamalı çeyiz sandıkları hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bu çeyiz sandıklarının nasıl yapıldığı kullanılan tahta ve dış yüzey süslemesindeki teneke malzemenin nereden temin edildiği nasıl kullanıldığı hakkında zengin bilgi aktarmaktadır. Ayrıca köyde ve şehirde üretimi yapılan çeyiz sandıklarının yapım aşamalarındaki benzerlikleri ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Çerkez, Murat, (2019), Ankara-Çamlıdere Peçenek Camisi, Sanat Tarihi Dergisi. Bu makalede Çamlıdere ilçesi Peçenek köyünde bulunan Osmanlının ilk dönemine ait olduğu bilinen Peçenek camisinin tarihi ve mimari yapı özelikleri günümüzdeki durumu hakkında geniş bir bilgiye ulaşılmaktadır.

Durmuş, İlhami, (1997), Osmanlı Dönemine Kadar Kızılcahamam-Çamlıdere Çevresi, Tarihte ve Günümüzde Kızılcahamam-Çamlıdere Yöresi, Ankara. Osmanlı dönemine kadar Ankara ili Kızılcahamam ve Çamlıdere ilçelerinin kayıtlarda nasıl geçtiği, Ankara ve çevresinde hangi boyların ikamet ettiği ve Kızılcahamam- Çamlıdere'de

bulunan bazı köylerin Osmanlı döneminden günümüze gelmiş olabileceği hakkında geniş bilgi vererek tespitlerde bulunmaktadır.

Erdoğan, Abdülkerim, (2012), Çamlıdere Tarih ve Kültür Atlası, Çamlıdere Belediye Başkanlığı yayınları, Ankara. Bu kitapta Çamlıdere'nin tarihi, kültürü, yöresel yemekleri, yaylaları ve köyleri genel olarak Çamlıdere yöresi hakkında değerli bilgiler vererek bölge hakkında faydalı önerilerde bulunmuştur.

Koçan, Nurhan, (2013), Kızılcahamam-Çamlıdere (Ankara) Bölgesi Jeolojik Mirasının Koruma Kullanma Potansiyeli Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi -İzmir. Bu makalede önemli jeolojik-jeomorfolojik ögeleri, doğal, kültürel ve tarihi değerleriyle Kızılcahamam-Çamlıdere bölgesi incelenmiştir. Bölgede jeolojik mirasa ilişkin potansiyelin belirlenmesi ve farkındalığın oluşturulması için yapılan değerlendirmeler ışığında jeolojik mirasa yönelik planlama ve geliştirme açısından önerilerde bulunarak konu hakkında bilgi aktarmıştır.

1.6.ÇAMLIDERE'NİN COĞRAFİ, TARİHİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1.6.1.Çamlıdere'nin Coğrafi Özellikleri İklim ve Bitki Örtüsü

Ankara iline bağlı olan Çamlıdere ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde ve Ankara ilinin kuzeybatısında yer alır. Doğusunda Kızılcahamam, güneyinde Kızılcahamam ve Güdül, Güney batısında Güdül ve Beypazarı, batısında Beypazarı ve Bolu-Kıbrıscık, kuzeyinde Bolu-Gerede, kuzeydoğusunda Bolu-Gerede ve Kızılcahamam ilçeleri vardır. Yüzölçümü kilometrekare olup deniz seviyesinden yüksekliği 1175 metre olup Ankara şehir merkezine 104 km uzaklıktadır. Engebeli bir araziye sahip olan ilçe coğrafyasının doğu, kuzey ve batı bölgelerinde 1800 ile 2040 metre rakımlı yükseltiler vardır. Çamlıdere coğrafyasının büyük bir alanında "yaylalar" bulunur. Bölge insanının "yaylak" kültürünün bir devamı olan günümüzdeki yaylalar genellikle 1200 metre yükseklikte ve yaylaların çevresinde ormanlık alan bulunmaktadır (Erdoğan, 2011, s. 15).

ANKARA İLİ HARİTASI

Görsel 1 Ankara Haritası (http://dunyacamileri.blogspot.com/2012/02/ankaranin-camlidere-ilcesindeki-camiler.html)

Yaylalarda genellikle hayvancılık yapılmakta olup Ayrıca yaylalardan bağımsız "mandıra" adı verilen hayvan barınakları avla/dam (ağıl/ahır) vardır. Günümüzde ise bu yayla ve mandıraların bazıları kullanılmadığı için tamamen viran olmaya bırakılmıştır. Bazı yaylalarda da yeni yapılaşmadan dolayı doğal ve özgün mimarisi yok edilmeye başlamıştır (KK.16).

Görsel 2 Çamlıdere yaylası ve gölet (https://m.facebook.com/golparkcamlidere/photos/a.103203271461259/142031394245113/?type=3, 2021)

Çamlıdere, konumu itibari ile Karadeniz Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesinin arasında kalan geçiş kuşağına sahiptir bu nedenle bölgede geçiş iklimi hakimdir. Bundan dolayı Ankara'nın en yüksek ve yağışlı bölgesidir. Çamlıdere coğrafyasında sıcaklıklar, ay aralarında büyük farklılık göstermektedir. Yılın en düşük sıcaklığı ocak ayında, en yüksek sıcaklık ise temmuz, ağustos aylarında görülmektedir (Erdoğan, 2011, s. 100). Ormanlık alanlar Çamlıdere havzası etrafında yerleşmenin az olduğu engebelik alanlarda, yüksek kesimlerde ve yaylalar da bulunur. Dere boyları ve göl kenarlarında söğüt ve böğürtlen yetişmektedir. Ormanlarda ise meşe, köknar, sarıçam, karaçam gibi kozalaklı bitkiler düzlüklerde ise çalılar görülmektedir. Bölgede bitkiler yüksekliğe bağlı olarak, aşağıdan yukarıya doğru meşe ağcından başlayarak karaçam, karaçam-sarıçam, sarıçam, sarıçam-köknar ve en yüksekte de köknar olarak sırası ile dağılmaktadır.

Bölgede acı erik, yabani fındık, böğürtlen, kuşburnu, yulgu, ahlat, armut, akkavak, karakavak, yaban gülü, alıç gibi ağaç ve çalı türleri yetişmektedir. İlkbahar ve sonbahar aylarında bol yağışın olduğu çayır ve orman alanlarında çeşitli türde mantar yetişir. Yörede bu mantarlara kuzugöbeği(höbelen), akkayışkan, sümüklüayıca, tellice, karamantar, kanlıca, cincile, gökgöbek adı ile bilinir. Mantarların yoğun olarak bulunduğu alanlara "ocak" adı verilir (KK.16).

Görsel 3 Çamlıdere Yaylası Bulunan Akkayışkan Mantarı (Sarıcan, 2019)

1.6.2.Çamlıdere'nin Tarihi

Kaynaklar içerisinde yöre tarihini aydınlatacak kapsamlı bir arkeolojik araştırmanın olmaması nedeniyle, bölgenin Ankara tarihi içinde incelenmesinin daha uygun olacağı görülmüştür. Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türklerin bir kısmı Ankara ve çevresine yerleşmişlerdir. "Anadolu'da XIV. yüzyılın belgelerine göre tespit edilen 890 adet Oğuz boylarının adlarını taşıyan köylerden 49 adetinin Ankara ve civarında olduğu bilinmektedir. Bu köylerin Avşar, Bayad, Eymür, Bayındır, Çavundur, Çepni, Dodurga, Döğer, İğdir, Kayı, Kınık, Kızık, Karkın, Peçenek, Ala-Yuntlu, Yazır, Yuva ve Yüreğir başta olmak üzere 18 Oğuz boyunun adı bu çevrede tespit edilebilmektedir. 24 Oğuz boyu adının 18'nin Ankara ve civarında bulunması Oğuz boylarının bir kısmının bu bölgeye göç ettiğini göstermektedir (Durmuş, 1997, s. 36-37). Çamlıdere ilçesine bağlı Peçenek, Bayındır, Avşarlar köy isimlerinin varlığı Oğuz boylarının bu bölgede iskân ettiğini göstermektedir.

O dönemlerde Bayındır Barajı bölgesinde yerleşimin yoğun olduğu, burada yaşayanların ekonomik düzeyinin yüksek olduğunu ve sanata düşkünlüğünü günümüzdeki görülen mermer yapı malzemelerinden anlamak mümkündür. Atmaca, Sülün ve Doğan figürlerinin işlendiği mermer yazıtlar ve 28 köyde Roma, Bizans döneminde yerleşik kültürün varlığını gösteren, döneme ait kiliseler, kaya yerleşmeler ve mezarlarda bölgede görülmektedir (Erdoğan, 2011, s. 165-166).

Oğuz boyları havzaya yerleştikten sonra Ankara sancağı'na bağlı "Muzrıb", "Mudrıb" idari birimi adı altında ve "divan"lar dan oluşan köyler kurarak yerleşik hayata geçmişlerdir. Bölgede Anadolu Selçuklu devletinden başlayarak Candaroğulları, Umuroğulları, Şahinoğulları'nın kısmi hükmü görülmektedir. Mudrıb idari biriminin kalkmasıyla bölge köyleri Kızılcahamam (Yabanabad) kazasına bağlandığı, daha sonrasında ise "Ali Dede Şeyhler" bucağına bağlanmış, Cumhuriyet döneminde ise "Çamlıdere" adını almıştır (Erdoğan, 2011, s. 197).

Görsel 4 1960'lı yıllar Çamlıdere İlçesi genel görünümü (Çamlıdere Belediyesi, 2021)

Görsel 5 2021 yılı Çamlıdere İlçesi genel görünümü (Çamlıdere Belediyesi, 2021)

1.6.3.Çamlıdere'nin Nüfusu ve Geçim Kaynakları

Ankara'nın ilçesi olan Çamlıdere il merkezine 95 km mesafededir. E-5 karayolu ile İstanbul çevre otoyolu arasında yer alan Çamlıdere, 04.12.1953 tarihinde, 6191 sayılı kanun ile ilçe olmuş, 2020 yılı verilerine göre; ilçenin nüfusu 8.883 kişi olduğu, nüfusun 4.653 erkek, 4.230'u kadınlardan oluşmaktadır (http://www.nufusu.com, 2021).

Yörenin önemli geçim kaynağı hayvancılık ve orman emvali ürünlerdir. Yörede bulunan arazilerin çoğunluğu, çam ve meşe ormanlarından oluştuğu için tarım arazisi oldukça azdır. 1980'li yıllara kadar her hane de 300-1000 arası keçi bulunurdu. O dönemlerde Ankara tiftik keçisi yetiştiriciliği merkezi durumundayken bugün yöredeki hayvancılık orman koruma kanunları veya çoban yokluğundan dolayı tiftik keçisi yetiştiriciliği yok olma durumuna gelmiştir (KK.1, KK.26, KK.27, KK.30, KK.35).

Geçmiş dönemlerde Ankara-İstanbul otoyolu ve Çamlıdere Barajının yapımı ile verimli olan tarım arazilerinin çoğunluğu istimlak edilmiştir. Bu durum köyden kente göçü hızlandırmış bundan dolayı ilçede yaşlı nüfus oranı genç nüfus oranını geçmiştir. Ekilebilen tarım arazilerinin dağınık ve engebeli olması makinalı tarımın yapılmasına engel oluşturmaktadır, ekonomik getirisi olan endüstri bitkileri ve sebze yetiştiriciliği açısından uygun görülmemektedir, bu durum hayvancılığı, yöre halkı için alternatif duruma getirmektedir. Organik bitki çeşitliliği ve florasının zengin olması organik arıcılığı ön plana çıkarmıştır. 2016 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi yüzde 25 destekli arıcılık projesi kapsamında ilçede 58 çiftçiye 580 kovan arı ve arıcılık malzemesi dağıtılarak üretime geçilmiştir (Http://www.camlidere.gov.tr/ilçemiz, 2021).

Görsel 6 Çamlıdere Sarıkavak köyünde hayvancılık ile geçimini sağlayan Ali Yalçın'a ait Sığır Sürüsü (Sarıcan, 2019)

Görsel 7 Çamlıdere Sarıkavak köyünde arıcılık yapan Bahar Demir'e ait arı kovanları (Sarıcan, 2019)

1.6.4.Çamlıdere'nin Kültürel Özellikleri

1906 yıllarında Osmanlı döneminde ilk Belediyelik alan ilçelerinden olan Çamlıdere, örf ve adetlerine bağlı olan Çamlıdere halkı, kültüründe çok büyük değişikliğe uğramadan benliğini koruyarak Anadolu kültürünü yaşayan bir bölgedir. Son yıllarda yapılan yatırımlar ve projelerle turizme açılmış ve büyük yol kat etmiştir. Yörede kültür ve inanç turizmi başta olmak üzere, Etnospor, doğa sporları ve termal turizmi yapılmaktadır.

Antik çağdan günümüze kadar yerleşim yeri olarak görülen bölgede somut kültürel miras alanında yer alan arkeolojik kalıntılar, kaya mezarları, mağaralar, çeşmeler, su değirmenleri ve ilçenin merkezinde bulunan Osmanlı Döneminin sonlarında yapıldığı bilinen Merkez Cami bulunmaktadır (Erdoğan, 2011, s.552). Çamlıdere Peçenek köyünde ise Osmanlı döneminin başlarında yapılmış olan Peçenek Cami vardır (Çerkez, 2019, s. 339).

Çamlıdere, müzeler kenti olarak da bilinmektedir. Şeyh Ali Semerkandi Müzesi, Semerkandi Evi, Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi, Doğa ve Hayvan Müzesi, Kutsal Emanetler Müzesi, Tarım Müzesi, Oyun ve Oyuncak Müzesi, Terazi Müzesi olmak üzere 8 adet müzeyi ziyarete açmıştır. 9. olarak da Soba Müzesi çalışmaları devam etmektedir (Sarıcan ve Begiç, 2021, s.6). Çamlıdere Müzecilik anlayışı yönünden gelişmiş bir ilçedir. Bu yönü ile yerli ve yabancı turistleri ilçeye çekmektedir.

Görsel 8 Çamlıdere'de bulunan Müzeler (Sarıcan, Begiç, 2021, s7)

Görsel 9 Çamlıdere'de bulunan Müzeler (Sarıcan, Begiç, 2021, s7)

Çamlıdere ve Kızılcahamam bölgesi Ankara'ya yakınlığı, tarım alanlarının yeterli olmaması ve hayvancılığın azalması vb. sebepler yörede özellikle genç nüfusun şehre göç etmesine neden olmuştur. Yani ekonomik ve coğrafi şartlar nedeni ile, bulundukları yöreden çıkmak zorunda kalmışlardır. Bu sebep ile yöre insanı yerleştikleri bölgelerden etkilenerek örf-adet, gelenek-görenek yönünden az da olsa kültürel değişime uğramıştır (Erdem Ağoğlu, 2009, s. 2).

İlçe merkezinde büyük evliyalardan Hz. Ömer (r.a) torunu ve "sığırcık suyu şeyhi" olarak da bilinen Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri'nin, Bardakçılar köyünde Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri'nin evladı Halil Dede'nin, Gümele köyünde İncik Sultan ve Çamlıdere merkez yaylasında Cibilli Dede türbelerinin bulunması bölgede inanç ve kültür turizminin canlı kalmasını sağlamıştır (Erdoğan, 2011, 286-307).

İlçe köylerinde 23 Milyon yıl ile 15 Milyon yıl öncesine ait Dünya'nın beşinci büyük jeolojik oluşumların sergilendiği fosil ormanı bulunmaktadır (Erdoğan, 2011, 155-156). Çamlıdere Barajı yakınındaki Kızıkfayı kumtaşı, kiltaşı, silttaşı tortularından oluşan gölsel istifte yer alır. Çamlıdere yol ayrımı yakınında ise Miyosen ikinci aşama volkanizma kalıntısı olan beyaz renkli tüfler bulunmaktadır. Pelitçik ağaç fosilleri volkano sedimanter gölsel tortular içerisinde silisleşmiş ağaç fosillerinin bulunduğu bir bölgedir (Koçan, 2013, s. 43).

Görsel 10 Çamlıdere Pelitçik köyünde bulunana fosil ormanı (Sarıcan, 2019)

Bölgede bulunan fosil ormanı yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca Çamlıdere Ankara'nın en büyük yaylaları özelliği ile geleneksel yayla kültürünü devam ettirmektedir. Yörede her yıl yaz mevsiminde köylerden ve şehirlerden gelen yöre halkı yaylalara toplanıp, eğlenceler düzenleyerek geleneksel kültürü sürdürmektedir. Çamlıdere Belediyesi tarafından işletilen Aluçdağı mesire alanında ise her yıl kış aylarında kar festivali yaz aylarında ise geleneksel Aluçdağı festivali ile kültürümüzün bir parçası olan yağlı güreş, sinsin ateşi ve sinsin oyunu, yerel ve yabancı sanatçılar eşliğinde şenlik düzenlenmektedir. Ayrıca Çamkoru tabiat parkında çeşitli kamplar düzenlenerek Etnospor etkinlikleri yapılmaktadır.

Görsel 11 2018 yılında Çamlıdere Aluçdağı Festivali ve Çamlıdere geleneksel yağlı güreş (Çamlıdere Belediyesi)

BÖLÜM:1

1.1.Çamlıdere Halk Kültürü

İnsanoğlunun doğumundan ölümüne kadar bireysel olduğu kadar toplumsal yönü de gelişerek değişmektedir. Bulunduğu toplumun geçmiş tarihten bugüne taşınan gelenek, görenek örf ve adetlerini alır, kendi zamanının özelliklerini de katarak bunlarla beraber yaşar ve gelecek nesillere aktarır (Begiç, 2012, s. 57). Toplumun kendi içinde sağladığı bu aktarım süreci kültürün gelişip şekillenmesine sebep olmuştur.

Kültür, insanoğlunun atalarından süre gelen, toplum içinde düzeni sağlayan, manevi ve maddi değerler bütünüdür. Toplumun temel taşlarından biri olan kültür, düşünce ve duyguları gelecek nesillere taşıma endişesini doğa ve insan gerçeğinin birleşimi ile şekillendirmiştir. Bu bağlamda insan ve kültür arasında karşılıklı çıkara dayalı ilişki vardır. Kültür, ilgi duygusuyla kendisine bağlanan toplumu ezgileri ile korur fakat kuşaktan kuşağa aktarmak için ise insana muhtaçtır (Çelebi, 2016, s. 16).

Halk Kültürü ise toplumların dış etkenlerden uzak kalarak istek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kendi yaratıcı güçlerini, çevre kaynakları ölçüsünde ortaya koydukları ve zaman boyunca bir arada yaşayarak meydana getirdikleri eserlerin bütünüdür (Kazmaz, 2001, s. 298). Bu bağlamda halk kültürü, kültürün önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Halk kültürü yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenerek kuşaktan kuşağa aktarım sağlanarak günümüze gelmiş bir değerler bütünüdür. Sözlü gelenekle yaşatılan ürünlerle beslenen halk kültürünün aslında bağlı bulunduğu kültüre ait örnek değerler ve ahlak anlayışı vardır.

Halk kültürü, toplumsal ve kültürel birlik oluşturan ve ortak özellikleri bulunan toplulukların ürünüdür. Türk halk kültürü unsurları, Türk toplumunun sağ duyusu, günlük hayatı, dini, geleneği, beğenisi ve dünya görüşü yansır. Çamlıdere yöresinde halk kültürünün yansıması yaşamın bütününde yani doğumdan ölüme kadar olan örf-adetler, dini inançlar, festivaller, yöresel yemekler, halk hekimliği ve baytarlığı gibi olguların içinde yer almaktadır.

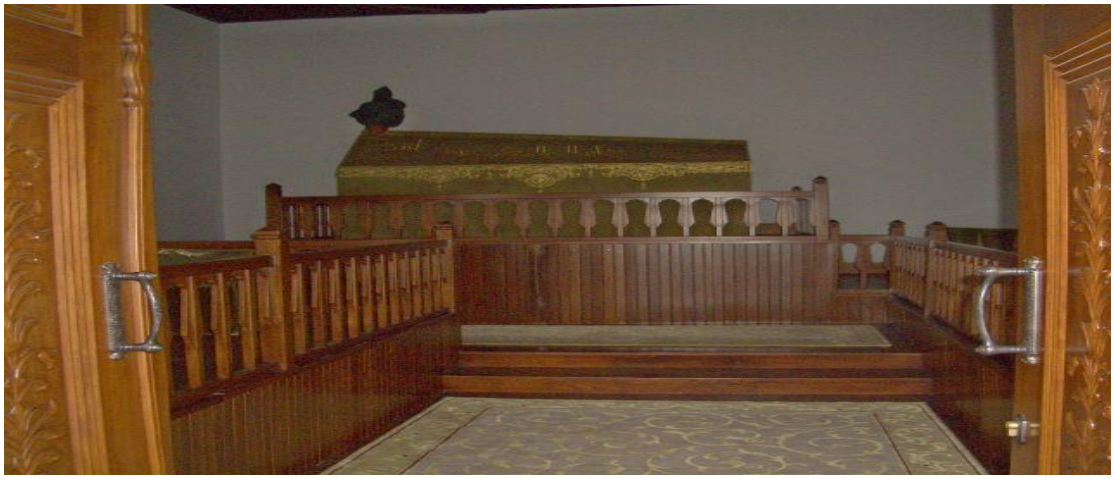
1.1.1.Dini ve Tarihi Şahsiyetler

1320 yılında Isfahanda doğan Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri'nin Hz. Ömer'in soyundan geldiği bilinmektedir. Küçük yaşlarda iken Kur'an-ı Kerimi ezberlemiş, buna ilave olarak ileriki Tefsir, Hadis ve Tasavvuf öğrenmiştir. Ali Semerkandi gerek ilim öğrenmek gerekse dini bilgiler öğretmek amacına yönelik Mekke, Medine, Semerkant, Irak, Kudüs ve Anadolu'nun bazı yörelerine seyahat etmiştir (Erdem Ağoğlu, 2009, s. 38-40).

Şeyh Ali Semerkandi'nin tahsilini tamamladıktan sonra Mekke-i Mükerrem'e gittiği ve orada uzun seneler imamlık yaptığı ve oradan da Medine-i Münevvere' ye geçtiği rivayet edilmektedir. Rivayete göre; Mekke'de imamlık görevindeyken manevi bir işaret alarak Medine'ye gitmiş ve yedi yıl Ravza-i Mutahhara'da türbedarlık yapmıştır. Türbedarlık yaparken bir gece rüyasında Hz. Fatıma'yı görmüştür. Hz. Fatıma ona: "*Ey Ali! Resulullah'ın huzuruna gir. O seni manevi evlatlığa kabul buyuracaktır*" der. Bu rüyanın üzerine uyanır uyanmaz Resulullah'ın huzuruna gider. Onun Mübarek kabrinin karşısına geçerek, dizleri üzerinde oturur. Bu esnadan Ravza-i Mutahhara'dan Resulullah: "Buyur ey Ali! Seni manevi evladım olarak kabul ettim. Bu mucizem kıyamete kadar devam etsin. Ey Ali! Öyle bir beldeye git ki, fakirlikleri sebebiyle beni ziyaret edemeyen ümmetim, seni ziyaret etsinler. Sana yapılan ziyareti sen benim evladım olduğun için, bana yapılmış gibi kabul ederim." Bunun üzerine Ali Semerkandi, bu nimetten dolayı şükür secdesine kapandı ve sevinç göz yaşları döktü. Ali Semerkandi Resulullah'ın kabri başındaki bu olayı, kendisinin manevi olarak Anadolu'ya gitmek üzere görevlendirildiğine yorumlar ve bunun üzerine harekete geçer. Anadolu'ya geldikten sonra rivayetlere göre yönünü tahin etmek için kendi elleri ile yaptığı sacayağını havaya atarak. Konya, Karaman ve Bozkır yörelerinde belli bir süre yaşadığı, sonra Alanya ve oradan da Çankırı ve Eskipazar (Örenşar) bölgelerine gelir. Daha sonra ise şimdi Kızılcahamam'a bağlı Berçin Çatak köyünde belli bir müddet yaşar (Erdem Ağoğlu, 2009, s. 38-40).

Daha sonra sacayağını tekrar yol tayini için kullandığında sacayağının Çamlıdere'ye düştüğü burada bir ayağı kırıldığı ve bu yerin peygamber efendimizin işaret ettiği belde olduğunu rivayetler ile resmi olmayan belgelerde yer almaktadır (KK.26, KK.38). Şeyh Ali Semerkandi Hazretlerine ait bu sacayağı bugün Çamlıdere de bulunana Şeyh Ali Semerkandi türbesinin yakınında Kutsal Emanetler Müzesinde sergilenmektedir.

Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri Çamlıdere'nin bulunduğu yerdeki derenin sağ yamacındaki yaklaşık otuz/kırk hanelik Yayalar mahallesine, daha sonra da sol taraftaki sekiz/on hanelik Kuzören/Kuzviran yakasına geçerek yerleşir. Sonradan ise buraya kendi adı Şeyhler denilir. Zamanla hane olarak çoğalan Şeyhler köyüne karşı yakadaki Yahyalar köyü de katılmıştır. Şeyh Ali Semerkandi adına 1461-1462 yılında Şeyhler köyüne yarım hisselik bir çiftlik yeri ile bir değirmen vakfedilmiştir. Bundan elde edilen gelirle bir zaviye kurulmuştur. Daha sonra bu vakfın kullanım ve idaresini çocuklarına bırakılmış ve bazı katkılar da yapılmıştır (Erdem Ağoğlu, 2009, s. 38-40).
Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri'nin en büyük kerametlerinden biri olan, asasını vurduğu yerden dua ve bereketiyle bir su çıkmış, suyun çıktığı ve ulaştığı bölgelerde, baş ve karın kısımları beyaz "sığırcık kuşları" çoğalarak tarım ürünlerine zarar veren haşaratı yok etmiştir bundan dolayı bu suya "sığırcık suyu" denilir. Günümüzde ise bu asanın nerede olduğu bilinmemektedir (KK.38).
Şeyh Semerkandi Evlatlarından Halil dede, Vakıf defterlerinde, Hazreti Ömer (r.a.) neslinden ve Şeyh Ali Semerkandi evladı olarak geçmektedir. Türbesi ise Çamlıdere Bardakçılar köyü kabristanındadır. İncik/ İncek Dede (Sultan), Vakıf defterlerinde adı geçen İncik Dede Çamlıdere Yediören (kurt) köyünde yaşadığı belirtilmektedir. Kişisel şahsiyeti adına kaynaklara rastlanmamıştır. Türbesi Yediören köyünde bulunurken Bayındır Barajının yapılması ile 2005 yılında Gümele Köyü köyüne taşınmıştır. Çevre dostu olarak bilinen Cibilli Dede ise hayatı rivayetlere dayanmaktadır. XIX. yüzyıl sonlarında şeyhler kasabasında doğmuş ve yaşamını burada tamamlamıştır. Mesleği demircilik olan ve aynı zamanda bölgenin namlı güreşçilerinden olduğu bilinmektedir. Çocuğunun olmadığı, vaktini Aluçdağı taraflarında çokça bulunan geyiklerle ilgilenerek geçirdiği, geyikler için Gerede'ye gidip kaya tuzu getirdiği bilinmektedir. Bu davranışında dolayı yörede sevilir ve sayılırdı (Erdoğan, 2011, s. 37-38).

Görsel 12 Çamlıdere Merkez Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri Türbesi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2020)

1.1.2.Halk Baytarlığı

Yöre halkı hayvancılık ile yaşamını sürdürdüğü için hayvanları tedavi etme yöntem ve bilgileri oldukça ilerlemiştir. Bu tedavide atalarından öğrendikleri binlerce yıllık geleneksel yöntemi kullanmışlardır. Hayvanlarda hastalığın durumuna göre çeşitli tedavi şekilleri uygulanmıştır.

Büyükbaş hayvanlarda görüldüğü söylenen "domuz başı" adıyla bilinen hastalık, genellikle boyun bölgesinde büyük bir şişlikle ortaya çıkar. Hayvana nazar değmesi ile ortaya çıktığı sanılan bu hastalığın, tedavisi için bostan ve tarlarda çokça görülen köstebek yakalanır. Bu köstebek el ile boğulup hayvanın şiş olan bölgesine nazar duası okuyarak sürülür ve o bölgeye küçük bir delik açılırdı. Bu şekilde hayvan tedavi edilir bunu herkes yapamazdı köyde belli başlı kişiler tarafından yapılırdı (KK.26).

Büyük ve küçükbaş hayvanlarda İdrarını yapamama durumuna "kasığı yazma" hastalığı denilmektedir. Bu durumda olan hayvana nazar değdiği düşüncesi ile uygulanan tedavi yöntemi ise şu şekildedir; hasta olan hayvanın boyu kadar ip kesilir hayvanın başında kesilen bu ip nazar duaları okunarak 7 defa bağlanıp çözülür. Sonra okunmuş ip hayvanın üzerinde iki taş arasında ezilerek parçalanır, bu ip parçaları da herhangi bir kayanın altında çürümeye bırakılırdı (KK.37).

Hayvanın çeşitli yerlerinde küçük şişliklerin oluşmasına "kurbağacık" veya "kan tutması" hastalığı denilmektedir. Bu şişliğin giderilmesi için hayvanın kulağı arkasındaki veya (KK.37) kuyruğunu altındaki damar kesilir kanı akıtılır. Bu hastalığın tedavisi için bir başka yöntem ise uzunca bir kuş burnu çalısı kesip hayvanın

burnuna sokularak hızlıca çekilir ve bu bölgeden kan akardı, kanın akması ile hayvan rahatlar ve şişlikler kısa bir zamanda kaybolurdu (KK.26).

Bunların dışında yeni doğmuş buzağının emmediği durumlarda sade ve tuzsuz tarhana pişirilip buzağının ağzına akıtılırdı. Yine aynı durumlarda buzağıya şekerli su verildiği de bilinmektedir. Yeni doğan buzağı her ne yapılırsa yapılsın annesini emmediği durumlarda buzağı ölürse "mundar" olmasın eti yenile bilinsin diye geviş getirmesi için ekmeğe şeker katarak su ile yumuşatıp buzağının ağzına verilerek geviş getirmesi sağlanırdı (KK.24).

Günümüzde ise yörede genç nüfusun göç etmesiyle devamlı yaşayan hane sayısının azalması ve bundan dolayı büyük ve küçükbaş hayvan besiciliğinin fazla yapılamaması, besicilik yapan kişilerin ise bu durumlarda veterinere ulaşa bilinirliğin kolaylaşması nedenleri ile halk baytarlığı yöntemlerinin birçoğu kaybolmuştur. Halk baytarlığı yöntemleri yörede yaşayan orta yaşta kişilerin ana babasından görüp uyguladığı yöntemler ve yaşlıların hatırında kalan bilgilerdir. Yeni nesil ise bu bilgileri bilmemektedir.

1.1.3.Halk Hekimliği

Halk hekimliği yaygın olarak görülen kocakarı ilacı geleneksel uygulamalardır. Yılların tecrübesinden faydalanarak açık bir şekilde öğretilen uygulamaların şifa bulacağına inanmaktır. Bu tedavi yöntemi, aleni ya da son derece gizli mistik ve yerleştirilmiş uygulama bilgilerinin sözlü olarak kullanıldığı kocakarı ilacı ve geleneksel yöntemleri içermektedir.

Verem hastalığına yakalanan kişinin beslenmesine önem verilerek et, tereyağı ve bal tükettiğinde yani yörenin tabiri ile "boğazına iyi bakıp yağlı yediğinde" hasta iyileşirdi (KK.18, KK.36). Soğuk algınlığına ise ekşi erik pestili su ile yumuşatılarak ezilir bunula "eşili turp" veya "eşili hamur" yapılarak hastaya yedirilirdi (KK.24).

Eklem ağrısı, romatizma hastalığı ve vücut şişliğinde ise "sülük tedavisi" uygulanırdı. Tedavi için sülük, Çamlıdere Dörtkonak köyünde bulunan gölden tutulur ve ağrıyan bölgeye konulurdu. Sülük, halk arasında "pis kan" denilen kanı bölgeden emerek alır ve hastaya tedavi sağlanmış olur (KK.11, KK.13, KK.14, KK.16). Günümüzde hala bu göle sülük tutmak için gidilmektedir.

Çocuğu olmayan kadınlara da çocuk sahibi olmaları için bazı tedavi yöntemleri uygulanırdı. Bu tedavi yöntemler şu şekildedir; kazanın içine bir miktar saman konulur ve ısıtılır. ısıtılan samanın üzerine tedavi edilecek kişi oturtularak terlemesi sağlanır ve bu yöntem sayesinde kadının uşaklığı(rahmi) açılırdı (KK.11). Bir başka yöntem, kaynatılan sütün veya ebegümecinin buharına oturtularak kasığı çekilirdi (KK.37). Bir başka tedavi şekli ise yörede bulunan babasız adında ince bir ağacın dalından bir parça alınır bu parça bıçakla kazınarak toz haline getirip, kara üzüm ve tuzsuz tereyağı ile karıştırılır. Bu karışım tülbent den kesilen küçük parçaların içerisine sarılıp parçaların ucuna uzun ip bağlanır, kadının rahmine dört-beş parça konulurdu. İplerin ucunun dışarda kalmasına dikkat edilir. Bu yöntem sayesinde kadının rahmindeki iltihap sökülür, iltihap bitene kadar bu işlem belli aralıklarla tekrar edilirdi. Tedavi süresince kişi tatlı ve yağlı yiyeceklerden uzak durması gerekirdi, sadece tatlı olarak gül reçelini ılık suyla sulandırarak içebilirdi (KK.20, KK.23, KK.29). Çocuğu olmayan kadınların birde beli çekilirdi bu iş uzman kişiler yani daha önce bu işi yapan kişiden el alanlar tarafından yapılırdı (KK.9, KK.34).

Yanık tedavisi için yumurta sarısı kavrularak yağı çıkarılır, bu yağ yanan bölgenin üzerine sürülerek tedavi edilirdi. Çocuklarda oluşan pişik için ise ağaç kabuğundaki çürükler toplanır pişik olan bölgeye serpilirdi. Bu işlem birkaç defa uygulanarak sonuç alınırdı (KK.37).

Bebeklerde karın ağrısında kullanılan tedavi yöntemleri ise yörede "kurbağa yosunu" olarak bilinen yosun derelerden toplanarak tuzsuz tereyağı ile kavrulur, karnı ağrıyan bebeklerin karnına sarılırdı. Yine karın ağrısında katran (siyah renkte koyu kıvamda çıra özü) ısıtılarak iki bez arasına koyulur bebeğin karnına sarılırdı. Bu yöntemlerin dışında eşek dışkısı suyu sıkılır posası teneke veya tavada (bu işler için kullanılan) ısıtılır bir bez içine konulur ve ağrıyan karın bölgesine sarılırdı. Yaylaya göç ederken de karın ağrısı olan bebekler için ısıtılan eşek dışkısı sıcaklığı muhafaza etmek için kalın beze sarılır ve bu şekilde heybe içinde taşınırdı. Çok ağlayan bebeğe "sancısı tuttu" denir, hemen oracıkta anne bebeğin karnına bunu sarardı. Karın ağrısı için bir de kiremit ocakta ısıtılarak kullanılırdı (KK.37).

Çocuklar da eşek sancısı olarak bilinen şiddetli karın ağrısına eşek dışkısı suyu sıkılır bu su içirilirdi. Yörede karın ağrısı- sancısı tedavisinde eşek dışkısı değişik yöntemlerde kullanılmıştır. Bebeklerde sıtma gibi ateşli hastalıkların tedavisinde ise

tavuk kesilir, hemen sıcağı ile tavuğun iç organları çocuğun karnına ve ayaklarının altına konulurdu (KK.5, KK.17, KK.16).

Bebeklerde birde gelincik boğması denilen hastalık için "ars" (sincap) eti kemiğiyle beraber güneşte kurutulur, havanda dövülerek toz haline getirilir. Şeker ile karıştırılarak çocuğa yedirilirdi (KK.5, KK.7, KK.25, KK.37). Bunun dışında Sarıkavak köyünün mezarlığında gök toprak olurdu onu getirir ocakta kızdırdığımız yassı maşa ile toprağı ısıtırdık bebeği bu toprağa birkaç gün yatırırdık bu toprak gelincik hastalığını bebekten çekerdi ve bu yöntemle tedavi sağlanmış olurdu (KK.21, KK.26).

Yörenin hemen hemen her köyünde diş çeken ve kırık, çıkık tedavisini yapan kişiler bulunurdu. Kırığı ya da çıkığı olanlar "kırıkçı" denilen kişilere götürülür. Bu kişi tarafından kırık ya da çıkık yerine oturtulur. Daha sonra buraya bal ve karabiber ile ezilmiş zeytin karıştırılır, kırığın ya da çıkığın olduğu bölgeye sürülür iki tahta parçası arasına sarılır bu şekilde bir hafta on gün bekletilir (KK.18). Günümüzde ise modern tıptın gelişmesi hastane ve sağlık ocaklarına ulaşa bilirliğin kolaylaşması ile halk hekimliği uygulamalarının birçoğu azalarak kaybolmuştur.

Görsel 13 Çamlıdere Dörtkonak köyündeki sülük tutulan gölet ve sülük tutmaya çalışan kişiler (Sarıcan, 2019)

1.1.4.Halk İnanışları

Yörede baygınlık, halsizlik, işlerinin kötü gitmesinde nazar değmesine yorumlanmaktadır. Nazara karşı ise kurşun dökülür. Nazar olan kişi yere oturtularak üzerine bir örtü serilir bu örtüyü iki kişi karşılıklı dört köşeden tutarak gerer, tas içine

bir miktar su ve yüzük veya iğne koyulur. Hazırlanan su kurşun dökmek için oturtulan kişinin başının üstünde tutulur. Ocağın üzerinde eski bir kaşık ya da kepçede eritilir, eritilen kurşun suyun içine atılır kurşun sağa sola sıçrarsa kem gözün çok olduğuna ve suyun içindeki kurşun da alınarak şekline bakılır yorumlanır. Bu işlem üç kere yapıldıktan sonra bu su o kişinin üzerine ve yaşadığı haneye serpiştirilir. Bu şekilde şifa bulacağına inanılırdı (KK.2, KK.24).

Kız istemeye giderken ise önünden tavşan geçmesi, işin olmayacağı anlamına gelir, iyi sayılmazdı (KK.24). Halk arasında düz tabanlı kişilerin uğursuzluk getirdiğine inanılmaktadır. Gelin arayan, gelin olarak düşündüğü kızın ayağına bakarak düz taban olup olmadığını kıza belli etmeden kontrol eder fakat bunu fark etmeyende olurdu. O dönemde evlilik yapan erkeğin, eşinin düz taban olduğunu evlendikten sonra öğrendiğinde annesine, eşinin düz taban olduğunu "biz bunu fark etmedik inşallah başımıza kötü bir iş gelmez" dediği bilinmektedir. Bu kişi evlendikten dört yıl sonra askere gittiğinde şehit düşer ve ardından üç evladı da çocuk yaşta arka arkaya vefat etmiştir (KK.2, KK.24, KK.25).

Çocuğu olmayan kadın, yeni doğum yapan kadının evine giderek bebeğinin kirlenmiş bir eşyasını gizlice alır. Bunu kendi yatağının veya yastığının altına saklar ve çocuğunun olacağına inanırdı ve bu şekilde çocuk sahibi olanlarda vardır (KK.15, KK.23). Yörede birde "yaşıtlık" inancı vardır. Yaşıtlık, aynı gün doğum yapan kadınların kırkı çıkmadan birbirlerinin bebeğini gördüğünde bebeklerden birinin öleceğinin düşünülmesidir. Bunu düşünen kadın bebeği ölmesin diye diğer bebeğin herhangi bir eşyasını gizli alır bu şekilde bebeğini koruduğuna inanmaktadır (KK.14, KK.15, KK.18, KK.21, KK.23).

Yeni yürüme başlayan çocuğun, devamlı düşmesine köstek, bu durumda olan çocuğa ise "köstekli" denir. Köstekli çocuğun iki ayağı birbirine bağlanır ve düzgün yürüyen kız ya da erkek fark etmez, aileden ya da komşu çocuğunun sırtına veya omzuna bindirilerek evin etrafında üç kere koşar. Sonra nazar duaları okunarak çocuk indirilir 2-3 adım yürütülür ip kesilir buna "köstek kesme" denilir (KK.2, KK.18). Yörede evli kadınlara yenge denir. Yengeler erkeklerin önünden geçmez. Bunu iyi saymazlar hem de saygısızlık göstergesidir (KK.12).

Çevre il ve ilçelerden Sara, bayılma nöbeti vb. geçiren genelde ruhani hastalığı olan kimseler Çamlıdere merkezde türbesi bulunan Şeyh Ali Semerkandi Hazretlerini ziyaret etmektedirler. Buraya ziyaret ettiklerinde şifa bulacağına inanırlar ve genelde

üçüncü ziyaret sonrası iyileşirler. Çocuğu olmayan kadınların yine bu türbeye yaptıkları ziyaret sırasında duaya başladıklarında ayakta ya da oturarak uykuya dalma halinde çocuğu olacağına inanılmaktadır (KK.26, KK.38).

Rivayetlere göre Şeyh Ali Semerkandi Hazretlerinin kendi elleri ile yaptığı sacayağının içinden geçerek şifa bulacağına inanan hastalar Çamlıdere'ye gelirdi. Ancak hiçbir hastalığı bulunmayanlarda sacayağının içinden geçmiştir. Buna göre sacayağının içinden geçenlerin günahının az, geçemeyenlerin ise günahının çok olduğu söylenir. Bu durumda zayıf insanların geçemediği, kilolu insanların geçtiği de görülmüştür. Bir başka inanca göre çocuğu olmayan kadınlar da bunu yaptıktan bir süre sonra çocuk sahibi olmuştur. Bu işlem hangi niyetle yapılırsa, o isteğin gerçekleşeceğine inanılır. Günümüzde ise sacayağı bu şekilde kullanılmasına izin verilmemektedir. Bu sacayağı Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri türbe yakınındaki Kutsal Emanetler Müzesinde sergilenmektedir (KK.16, KK.26, KK.38)

Görsel 14 Şeyh Ali Semerkandi Hz., Sacayağı (Kutsal Emanetler Müzesi, Sarıcan, 2020)

1.2.Örf- Adetler

Yasalarla belirlenmeyen halkın kendiliğinden uyduğu geleneklere örf denilmektedir (TDK 2021). Topluluk içinde geçmişten bugüne uyulan kurallar, töreye adet denilmektedir (TDK 2021). Bu tanımlara göre ataların belirlediği kurallar bütününe, yeni neslin devam ederek geleneği yaşatmasına örf-adet denilmektedir. Yaşamın

bütününü oluşturan doğum, ölüm, düğün gibi geleneklerin bütünüdür. Yörede örf ve adetler devamlılığını sağlasa da günümüzde küreselleşmenin etkisi ile köyden kente göç nedeni ile gittikleri yerlerde etkileşim içinde değişeme uğramıştır.

1.2.1.Doğum Adetleri

Aileye yeni katılan bir bebek güç ve nüfus sağlamaktadır. Bu nedenle anne -baba ve ailenin diğer üyelerini sevindirmektedir. Soyun devamlılığını sağlamak için çocuk, anne ve babanın kültürel kimliğini pekiştirmekte önemli görülmektedir. Ayrıca çocuk, aile için şu anda ve gelecekte psikolojik, ekonomik ve kültürel yönden bir rahatlık sağlayacağı için sigorta olarak görülmektedir. Bu nedenle ailenin çocuk sahibi olamaması Anadolu'nun tüm bölgelerinde bir kültürel kimlik kaybı ve eksiklik olarak bilinmektedir (Taş, 2002, s.75).

Çamlıdere köylerinde 13-15 yaş arası evlenen kızların, kadınların tarla, ahır gibi ağır işte çalışmalarından dolayı ilk 1-2 çocuğu düşük yaptığı dünyaya gelen bebekler ise genelde 1-3 yaş arası ölüğü bilinmektedir. O dönemde çocuk ölümleri fazla önemsenmezdi hatta mezarlıkta yerleri kaybolmuştur (KK.11, KK.12, KK.21).

Kadınların "aybaşı" (menses) olamaması halinde her köyde ya da mahallede bulunan "ebe kadına" kontrol ettirilerek gebe olup olmadığı öğrenilir veya karnında bebeğin hareketini hissederek gebe olduğunu anlardı. Yörede gebe kadına "yüklü" denir. Ancak doğumdan sonra gebelik zamanı başından geçen bir olayı anlatırken gebeydim veya yüklüydüm demez, çocuğunun ismini söyleyerek "boyumdaydı" diyerek sözüne devam eder. Yüklü olan kadın evde ve tarlada çalışmaya devam eder doğum anı geldiğinde neredeyse orada doğum yapardı. Doğum yapan kadının haberini alan eş, dost, yakın akraba kadınları o akşam un, su, az tereyağı ve şeker karıştırarak muhallebi kıvamında "paleze, peleze" yapardı. Bununla birlikte iki ya da üç metre kumaş, çay şekeri veya pirinç gibi evde ne varsa birini hediye olarak götürürdü. Doğan bebek kız ya da erkek olması fark etmez anne ve kaynanaya "oğul yaşı uzun olsun" derdi. Bebek evde bulunan tahta beşiğe yatırılır ya da evin tavanına yayla beşiği kurulurdu (KK.15, KK.18, KK.24, KK.37).

Lohusa, günlük işlerine ara vermeden devam eder. Tarlaya giderken yanında bebeğini de götürür yanında götürdüğü urgan ip veya dokumadan yaptığı kolon ile beline bağladığı kuşağı kullanarak basit bir beşik yapardı. Bebeğini buraya yatırır ahlat ya da armut hoşafının posasını veya ekmeği biraz su ve şekerle ezip küçük tülbent

parçalarına sıkı bir şekilde sararak "soruk veya sormuk" denilen emziği yapardı, bebeğin ağzına bunu verir tarladaki işine devam ederdi (KK.21, KK.30, KK.35).
Gelinin iyi beslenmesi için Kaynata haftanın belli günlerinde kurulan Kızılcahamam çorak pazarı, Gerede pazarı, Çamlıdere merkez pazarı, Peçenek Güreş pazarı veya Bökeler köyünde kurulan Salı pazarından herhangi birine gider buradan gelini için ayrıca et ve helva alırdı (KK.37).

1.2.2.Düğün Adetleri

Türklerin tarihte var olduklarından buyana toplumu oluşturan aile kavramını korumuş, yaşam tarzları ve inançlarına uygun bir şekilde değişimlere uğrayarak günümüze aktarmıştır. Bu değişimleri en fazla etkileyen faktör din olgusudur. Diğer taraftan, cumhuriyetin ilanından sonra hedeflediğimiz batı uygarlık seviyesine ulaşma isteği de aile yapısının değişmesinde önemli etken olmuştur (Begiç, 2012, s. 57).
Toplumun en küçük yapı taşı olan aile, kadın ve erkeğin birleşmesi ile oluşur ve resmi ve/veya dini nikahla oluşturulan bu birlikteliğe evlilik adı verilmiştir. Evlilik kavramının gelişmesinde örf ve adetler önemli rol oynamaktadır. Düğün adetleri toplumlara göre örf -adetleri çevresinde oluşmaktadır. Bu kurallar çerçevesinde kişiler yapılması gerekenleri bilir ve ona göre hazırlıklar yaparlardı. Ancak günümüzde örf ve adetler değişime uğramıştır.
Dünya genelinde olduğu gibi yörede de düğünler örf ve adetler çerçevesinde yerel türküler, oyunlar, giysiler ve törenler eşliğinde yapılır. Genellikle sonbahar aylarında yapılan düğünler, günümüzde ise ailelerin müsait olduğu herhangi bir ayda yapılır. Gün olarak ise genellikle cuma ve cumartesi akşamları kına geceleri, cumartesi veya pazar günü ise düğün törenleri gerçekleşmektedir (Akpınar, 2005, s. 127).
Çamlıdere merkezde ve köylerin de ataerkil aile yapısının hüküm sürdüğü, kız erkek ilişkilerinin olmadığı dönemlerde ev halkının aile büyüklerinin düşünce ve kararlarına saygı duyularak kabul edilirdi. O dönemlerde köylerde herkes birbirini tanır, fakat yine de bazı ölçütler gözden geçirilirdi. Bu ölçütler oğlan tarafı için, gelin adayının soyunun düzgün olması elinden her işin gelmesi, terbiyeli ve saygılı olması, kız tarafı için ise oğlanın ailesin köyde soyu sopu belli olan sevilip sayılan kişiler ve tarlasının malının çok olması kızlarını vermek için yeterli sayılmaktadır (KK.9, KK.34).

Tarlanın ve çayırın çok olması o evin kızı ve gelinin kırdan bayırdan ot toplamasına gerek olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle kız babası, tarlanın yanında çayırı da çok olana kızını vermek ister ki kızı rahat etsin, kızına; "yavrum sabahtan kalkıp gözünü sürte sürte kıra bayıra ot toplamaya gitmezsin, rahat edersin" dediği bilinmektedir. Yörede erken evliliklerin olduğu görülmektedir. Kızlar akıl baliğ olduklarında genellikle 13-16 yaşları arasında, erkekler ise askerlik görevini yapmadan 15-18 yaşları arasında evlendirilirdi (KK.9, KK.7 KK.11, KK.37).

Günümüzde "âşık olmak" diye bilinen "yanmak" tabirini, kadınlar sığır salma sırasında, çeşme başlarında kendi aralarında "filanca falancaya yanmış" tabiri olarak kullanmışlardır. Geçmiş yıllarda genelde aile dışından evlilikler tercih edilmezdi. Malın bölünmemesi, soyun devamı ve aile sırrının sızmasını önlemek amacıyla, evlilikler genelde akraba ve kardeş çocukları arasında olurdu (Erdoğan, 2011, s. 351). Yörede akraba evliliği tercih edilirdi. Genelde gelin küçük damadın ise büyük ya da aynı yaş olduğu evlilikler yapılır ancak ailenin mal varlığı, tarlaları bölünmemesi içi gelinin büyük damadın küçük olduğu evlilikler de görülmektedir (KK.24, KK.25, KK.37). Bu durum atalardan kalan toprakların bölünmemesi toprak bütünlüğünün ve düzeninin bozulmaması için evliliğin önemli rol oynadığını göstermektedir.

Yörede düğün geleneği kız isteme ile başlayıp gelin aldıktan sonra duvak adeti ile tamamlanmaktadır. Genelde büyüklerin rızası ile evlilik yapılsa da bu rızayı almadan da yapılan, yani kaçarak evlenme az da olsa görülmektedir. Kız isteme adetlerinde kızın ve oğlanın fikri sorulur fakat genelde ataerkil yapının getirdiği düzenin gereği evin reisinin sözü geçerdi. Aile büyükleri ile beraber dünür gidilecek kıza karar verildikten sonra akraba ya da komşulardan bir aracı kız tarafına gönderilir. Kız tarafının rızası alındıktan sonra ailede sözü geçen bir büyük ve aracı (dünür başı) köyün imamı ile birlikte kız istemeye gider, yanlarında hediye olarak çay ya da şeker götürür. Kız istemeye "dünürlük anma" denilmektedir. Dünürlük anmaya damat götürülmez ve düğüne kadar kız, oğlan bir araya getirilmez. Ancak gizli saklı haberleşme ve görüşmeler olurdu. Kız tarafı kızını verecek olsa da "vermeye dünden razıymış" gibi görülmemek için ilk gelişte kabul etmez. Erkek tarafı İkna etmek için tekrar aracı gönderir. Kabul edilirse kızın verileceği kesin düşünüldüğü için, damat dışında birkaç akraba ve köyün imamı ile beraber gidilirdi. Erkek tarafı gelin kız için Çamlıdere merkezde bulunan manifaturacılardan ya da çevre pazarlardan aldığı kumaşı elbise diktirir ya da kendi dikerdi. Kız istemeye giderken de bu elbise yanında

yine çay ya da şeker götürür, dünürlük anardı. Kız istenip verildikten sonra da elbise kıza giydirilir dua edilerek söz kesilir eller öpülürdü. Bu arada düğün gününü karar verilir oğlan tarafı, kız tarafına çeyiz ve başlık parasını ne kadar istediğini sorar mihir (mehir) kesilirdi (KK.2, KK.7, KK.11).

Yörede "başlık parası" geleneğinin olduğu, sonraları ise buna "süt parası" denildiği bilinmektedir. Bunun için kızın anne veya babasına bir miktar para ya da altın verilirdi. Kaçarak yapılan evliliklerde bu para verilerek barış sağlanmıştır. Gelin verilen evde bekar kız varsa genelde o kız gelinin bekar kardeşine verilir bu duruma da "değişik" denirdi. Bu şekilde evlenen kadına nasıl evlendiği sorulduğunda "değişik ettiler" demektedir. Değişik yapılınca karşılı başlık parası alınmaz ve verilmezdi (KK.12, KK.25). Kız tarafı ve oğlan tarafı düğünden önce hoca ve muhtar ile taraflar bir araya gelir bu genelde dünür anma yani söz günü olurdu, oğlan tarafının kıza çeyiz için neler vereceği orada bulunan şahitler huzurunda kalem kalem yazılır, bu yazılı belgeye de "mihir akdi" denilmektedir. Bu belge Kız tarafın verilir ve saklanır. Mihir akdinin yapılma amacı, boşanma yaşanırsa erkek tarafının verdiği çeyizlerin kızda kalması içindir (KK.2, KK.11).

Düğünde, yöre köylerinde genelde altın, takı, yüzük, bilezik takma adeti görülmemektedir. Ancak Çamlıdere merkezde sarı lira, gremse, reşat altın takıldığı bilinmektedir. O dönemlerde İlk defa köyde varlıklı bir ailenin gelinine bir gremse, on çeyrek altın takılmıştır. Bu gelin köyde adı ile anılmaz, genelde herkes "altunlu" derdi. Daha sonra ki düğünlerde kızın annesi, kızına altın istese de baba gerek görmez, istemezdi (KK.2, KK.9, KK.11, KK.14, KK.21, KK.22, KK.33).

Düğünden 7-10 gün önce nişan yapılır bu geleneğe de "kesim" denilmektedir. Kesim için gelinin daha önceden hazırladığı "çevre" (işlemeli küçük mendil) tek tek dağıtılarak eş, dost ve akrabaların kadın ve kızları davet edilir buna ise "okuntu" denilirdi. Kesime gidenler gelin kıza hediye götürürdü. Hediye olarak ise birkaç metre kumaş, yün-tiftik çorap, çember, tas, tabak, tencere vb. gibi maddi imkana göre elinde ne varsa alır kız evine giderdi. Kesime başlamadan önce hediyelerin kim tarafından ne getirdiğini sesli bir şekilde söylemesi için "okuyucu" seçilir daha sonra büyükçe bir örtü dört köşesinden çekilerek gergin bir şekilde hediyeleri atmak için hazırlanır. Hediyeler sırasıyla bu okuyucuya verilir o da kimin ne getirdiğini adını ya da lakabını yüksek sesle söyleyerek hediyeyi örtünün üzerine atardı. Bu sırada köyün sesi güzel "bilgiç" olarak adlandırılan kadınları "tepsi" çalar, mâni ve türküler söyler, davetliler

ise kaşıkla oynarlardı. Kesim bitiminde bilgiç kadınlar çaldıkları tepsiyi gezdirerek bahşiş toplarlar ve aralarında paylaşırlardı. Bu sırada misafirlere kuru üzüm leblebi ve akide şekeri ikram edilirdi (KK.11, KK.24, KK.34, KK.37).

Kesim (nişan)günü söylenen türkü,

Ak tepeyi gök tepeyü aşdukda geldük
Ak guruşu saru altunu saçduk da geldük
Kimselerü beyenmedim ben sana geldüm
Ak gelünüm düş hanimim bize gidelüm
Bizim evler hanum yerü hanum edelüm
Al tafanu al konağu gelün edelüm
İyü olursan a gelünüm işte köşk ocak
Kötü olursan aha yanda ipüle nacak
Kamişli bunardan yavrum odun gelecek
Ak gelünüm düş hanimim bize gidelüm
Bizim evler hanum yerü hanum edelüm
Oğlumuzu sorarısan köyün yarısı
Gelümüzü sorarısan altun sarusu
İnşallah olursun gızım köşe garısı
Er geldiniz dersen gelnim esker yolladum
Geç galdınız dersen gızım hayvan nalladum
Ayağına geyecekde nalincesi var
Başına örtünecekde bir içesi var
Oynayacak gülecek gızın görümcesi var
Ak gelünüm düş hanimim bize gidelüm
Bizim evler hanum yerü hanum edelüm
Al tafanu al konağu gelün edelüm (KK.18, KK.39).

Kesim günü söylenen türkü,

Yüksek yere ev yapmayın ev batar gider
Gurbet ele kız vermeyin kız biter gider
Anayı babayı kızım terk eder gider
Alçak alçak tepelere ev kurmasınlar
Aşlı aşlı memlagata kız vermesinler

Annesinin bir tanesini hor görmesinler
İniş olsun iniş olsun baba merdivanın gümüş olsun
İşte godum gidiyorum ana evin geniş olsun
Evimizin önü yazı yazıda yayulur kuzu
Büyük evin ağur kızı attun beni tunnuk tunnuk
Gidüyorun yedi yıllık gidülürde gelünürmü
Baban evi bulunurmu baban evi görülürmü
Evimizin önü bağca geziyorun sere serpe
Anamı sorarsan körpe beni ayurdular ele (KK.18, KK.39).

Çeyiz, nişan ve düğün ihtiyaçları için gelin kız özel olarak çarşıya götürülmez, bu ihtiyaçları genelde kaynata merkez veya civar köylerde kurulan pazarlarda alışveriş yapardı. Çeyiz olarak erkek tarafı çeşitli kumaşlar alır bununla geline entari (ağır entari), üç etek diktirir, lastik ayakkabı, kuşak, gıcıraklı mes (gelin mes) alırdı. Bunlarla beraber, yün ve tiftik çorap, kuşak, telli ipek çember, yatak, yorgan, yastık, ile bir sofralıkta kullanmak üzere bakır eşyalar verirdi. Bunun içinde sini, tencere, tava, nenger (lenger), helke, ön tası, tepsi, ibrik, güğüm, kaşık olurdu. Çeyiz sandığını erkek tarafı kendi yapar ya da köydeki ustalara yaptırırdı. Saha çalışmasında Emine Karagöz ile yapılan söyleşide eşinin askerden getirdiği teneke bavulu sandığa dönüştürerek değerlendirdiğini söylenmiştir. Çeyiz olarak kız tarafı ise bir kat yün yatak, yorgan, yastık ile kaynata için köşe minderi ve çok sayıda yün-tiftik çorap, kum boncukla işlenmiş çember ve bir sofralık bakır kap kacak verirdi. Bunların dışında artık kumaşlardan yapılan "gayfe örtüsü" ismi verilen duvak günü duvara asmak için bir de örtü olurdu. O devirde maddi imkanlar kısıtlı ve çeşittin fazla olmamasından dolayı çok eşya alınmazdı (KK.9, KK.11, KK.12, KK.18). Düğünden iki gün önce erkek tarafı kız evine çeyiz götürür buna da "yük" denilmektedir. Yük götürmek için hazırlanan atlar "glap" denilen allı yeşilli çemberler ve boncuklar ile süslenir. Atlara yüklemek için dışarı çıkarılan yükün başına çocuklardan seçilen birkaç bekçi konulurdu. Bu arada köy korucusu ya da kız tarafından gençler, çeyiz atlara yüklenirken bir eşya gizler, bu eşya genelde ibrik ya da güğüm olur, sonra gizlediği eşyayı oğlan tarafına bahşiş karşılığı geri verirdi. Bu adete "kız yeri çalma" denilmektedir. Kız tarafına götürülen çeyizler düğün gününe kadar kız evinde kalırdı (KK.10).

Düğün merasimi perşembe günü akşamı erkek evinde yapılan kına ile başlar, cuma günü ise kız evinde kız kınası yapılır, cumartesi günü gelin alma ile devam eder ve düğün ertesi duvakla biterdi. Erkek kınası kız kınası bir arada yapılmazdı. Gelen misafirlere kız evi ve oğlan evi kendi evinde yemek verirdi. Verilen yemeklerin genelde tüm giderlerini erkek tarafı karşılar. Köyün genç erkeklerinden oluşan bir grup, düğüne diğer köyleri davet etmek için gönderilir buna da "okuntu" denirdi. Okuntuya giderken hediye olarak yanlarında çay veya çay şekeri götürürler. Gittikleri köyde gençler kapı kapı gezmez direk köy odasına varırlardı, bunun haberini alan erkekler odaya toplanır burada gelenlere sofra kurar sohbet eşliğinde eğlenceler düzenlerlerdi (KK.1, KK.9, KK.10, KK.11, KK.26, KK.27).

Düğünden bir gün önce yani kına günü kız evi erkek evine bir bohça hazırlar bu bohçaya "güveyboğ" denir. Güveyboğ içinde damat için mintan, takke, sarık, kuşak, tiftik veya yün damat çorap, tesbih ve telli çember vardır. Bu bohçanın yanında birde yöresel "kül çöreği" hazırlanır. Ancak ilerleyen dönemlerde kül çöreği yerini baklava almıştır. Birde damadın sağdıcı olurdu sağdıç o dönemlerde küçük erkek çocuklar içinden özellikle maddi durumu iyi olmayan kişilerden seçilir ki "bir mintan, takke sahibi olsun" diye. Sağdıç içinde aynı bohça hazırlanır buda bir tepsi kuruyemişin üzerine koyulurdu. Hazırlanan bu güveyboğu kızın abi ya da amcası başının üstüne alır yanındakilerle beraber silah atarak erkek tarafına götürür. Erkek tarafı ise gelen misafire sofra kurar ve bahşiş verir. Bunun yanında karşılık olarak baklava, kuruyemişin yanına kına ekleyerek kız tarafına bohça gönderir. Güvey ve sağdıç arkadaşları tarafından evden çıkarılarak "dost dost" türküsü söylenerek köy odasının önüne götürülür. Dışarıda tenekelere meşaleler yakılır, güvey ve sağdıç köyün imamı ile ortaya oturtulur kız tarafından gelen güveyboğ açılır ve içinden çıkanlar dua edilerek güveye ve sağdıca giydirilir. Bu adete de "güvey başı düzme" denilir. Bu arada imam "oğlan babası takke damada gelmiyor" diyerek damat için babasından bir şey bağışlaması istenir. Babası da damada tarla, ev, büyük ya da küçükbaş hayvan hediye eder damada ve sağdıca kına yakılırdı (KK.2, KK.10, KK.27, KK.36, KK.37).

Görsel 15 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde kız tarafı erkekleri, erkek evine güveyboğ götürülürken (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Sinsin ateşi yakılır davul, zurna çalarak türküler söylenir oyunlar oynanırdı. Ayrıca Çamlıdere pehlivanları ile ünlü bir yöredir. Özellikle düğünlerde erkek tarafı yöre pehlivanlarını getirtir geleneksel "güreş" yapılırdı. Sinsin ateşi yakılır ve sinsin oyunu oynanır. Sonraları ise düğünlerde daha renkli ve eğlenceli olduğu düşünülen Karabük'ün ilçesi Eskibazar'dan veya Gerede'den "köçek" (kadın kılığına girip çalgı eşiğinde zillerle oyun oynayan kişi) getirilmeye başlanmıştır (KK.1, KK.10, KK.16 KK. 32). Günümüzde de köy düğününde sinsin ateşi yakılır ve köçek oynamaktadır.

Sabah oldu türküsü (Dost, Dost türküsü),

Ah zabah oldu zabah oldu cigaram yanmaz oldu.
Cigaramın dumanundan gözlerim görmez oldu,
Tan sesine tan sesine uyandum da yar sesine.
O yar keklük bende şahin gonaydum ensesüne,
Zabahın seher vaktünde üç güzel suya gider.
İkisi suyun doldurur biri bana naz ider,
Eşme bunar eşme bunar derdümü deşmen bunar.
Ah hep güzeller suya gider bensiz gonuşma bunar,
Erken oluyoru erken ağlama anam ben giderüken.

Nasıl ağlamayun a yavrum eller alup giderüken.
Nasıl ağlamayun a yavrum ata alup giderüken,
Zabahın erken vaktinde avlumuza doldular.
Avlumuzun gapısını yoluk yoluk yoldular,
İniş olsun iniş olsun baba merdivanın gümüş olsun.
İşte godum gidiyorum ana evin geniş olsun.
Ey su yolu su yolu boş gider gelür dolu.
Desti gulpun gırılversin ağrudu yârün kolu (KK:16, KK, 26, KK.36).

Görsel 16 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve güvey başı düzme (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 17 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve güvey başı düzme (VE KAM, 2021)

Güvey başı düzerken,

Allah Allah illallah
Salavat verelim Muhammed'e
Bu biçiyi kim biçdü, İdrisAleyhisselam
Abı hayatı kim içdü, HızırAleyhisselam
Cennetin kapısını kim açdu
Cömert canlar açdu
Cömert canlar aşkına
Beş vakıt namaz sahibüne
Salavat verelüm Muhammed'e (KK. 36).

Görsel 18 1940'lı yıllar Çamlıdere köylerinde erkek kınası ve davul zurna eşliğinde sinsin ateşi oyunu (VEKAM, 2021)

Ertesi gün ise kız kınası için köyün kadınları kızları kız evine toplanır. Gelin kız "telli elbise" (ağır entari) sini giyer. Başına tepelik takılır üzerine telli ipekli çember örtülür. Köyün bilgiç kadınları tepsi çalarak maniler ve türküler söyler gelin kızı ve annesini ağlatırdı (KK.10, KK.18, KK.37).

"Bismillah deyin kınaya,
Çağrın gelsin anaya,
Vurun kızın kınasını,
Ağlatın ansının"

Bakır tepsi içinde kına karılır başı bozulmamış (dul olmayan) bir kadın veya bekar bir kız tarafından gelinin eline ve ayağına kına yakılır. Hem ele hem de ayağa önceleri gümüş para koyulurken iken şimdimdiler de is ele altın konulmaktadır (Akpınar, 2005, s. 129). Daha sonrasında meşeler gövermiş, Bursa'nın kestanesi vb. türküler söyleyerek oyunlar oynarlardı.

Meşeler Gövermiş,

Meşeler gövermiş, varsın göversin
Söyleyin huysuza durmasın gelsin, aman yâr gelsin
Varmasın kötüye, asılsın ölsün
Kötü adamın var ömrünü yok eder gelin yok eder

Ben bilemedim yaylanızın yolunu
Saçım uzun bağlasınlar kolumu, aman kolumu
Eğer annen seni bana vermezse
Yemin ettim keseceğim yolunu, aman yolunu (KK.3).

Bursa'nın Kestanesi,
Şu Bursa'nın kestanesi
Okka tartar beş tanesi
Annesinin bir danesi
Ağam içmedi bu demleri
Yar sitemleri
Paşam içmedi bu demleri
Yar sitemleri
Yağmur yağar yer yaş olur
Aşka düşen zerhoş olur
Dilim söyler bir hoş olur (KK.3).

Gelinin arkadaşları o gece yanında kalır sabah erken kalkılırdı. Hep beraber "dost dost" türküsünü söyleyerek gelin kız kınalarını yıkamak için köy pınarına götürülür, yanlarında da bir de ibrik götürürler gelin ibriği doldurur suyu dökmeden eve getirir bu hareket ile gelin olduğunu belli ederdi. Daha sonra hep berber kız evinin önüne çeyizi çıkarırlar hafif olanları ipe düzenli bir biçimde sererler, yatak yorganı sandık üstüne dizerlerdi (KK.10, KK.11, KK.12, KK. 37).

Erkek tarafı sabahtan evinin önünde düğün yemeği hazırlanmaya başlar. Düğün yemeğinde pilav üstü et kavurması, bamya, yayık ayranı ve ahlat hoşafı hazırlanır, yörede tavuk, hindi, kaz, ördek olmasına rağmen düğünlerde küçük ya da büyük baş hayvan kesilirdi. Tatlı olarak köyün erkekleri pişmaniye çekerdi. Geline özel kumaştan dikilmiş üç etek entari içine "ahalamaduğum" denilen önü kısa arkası uzun kırmızı, yeşil renklerde çizgili elbise ya da "telli elbise" (ağır entari) giyer üç eteğin üzerine kuşak bağlanırdı. Bunun üzerine bazı köylerde ise "çaşur" diye bilinen geniş bir şalvar giyilir. Çaşur kırmızı, yeşil kadifeden olur tek yanında büyükçe bir cep cebin üzerinde az nakış olurdu. Bu cebe attan inerken çocuklara dağıtması için şeker, kuruyemiş ve

bozuk para koyulurdu. Bu giysileri maddi durumu olan alırdı alamayanda köyde bulunan birinden ödünç alınırdı (KK.3, KK.9, KK.10, KK.37).

Başa ise tepelik takılır gümüş, penez, altın ya da sarı liralar ile süslenirdi. Tepelik gelinin kafasından düşmemesi için üstünden ve çene altından çember ile sıkıca bağlanırdı. Bunun üzerine güzel kumaşlar dikilerek birleştirilmiş veya hazır alınan "atkı" denilen büyükçe bir örtü örtülür bu sayede gelinin yüzü ve giysisi görülmezdi. Bunun üzerine ise telli çember örtülür ve gelin teli ile süslerlerdi. Ayağa ise yün veya tiftik çorap üzerine gıcırdaklı mest giydirilirdi. Gelin almaya öğleden önce gidilir. Bunun için erkek evinden 5-6 kadın beyaz çarşaf giyer, yüzüne peçe takar atlara binip kız evine doğru giderlerdi. Erkeler ise toplu halde yaya veya at ile gider. Bu kafile ile güvey gitmez, abisi ya da amcası gider yanlarında da gelin atını götürürdü. Bu kafileye "gellanmacılar (gelinalmacılar)" denir. Gellanmacılar kız evinin önüne gelir hazır olan gelin evinden dualar eşliğinde çıkarılarak at bindirirlerdi. Köyün gençlerinin arasından delikanlı başı seçilir, gelin çıkarken kapıyı tutar bahşiş alırdı. Bahşiş vermek istemeyenin kızını gece gelin gönderdiği de olmuştur fakat bu durum köylü tarafında hoş karşılanmaz kız babası hiçbir ortama alınmazdı. Daha sonra bu bahşişin ödenip anlaşma sağlandığı bilinmektedir. Gelinin çeyizi de arkasından gönderilir. Gelin ve gellanmacılar ile köyün etrafında birkaç tur at sürer sonra erkek evine gelirdi (KK.9, KK.10, KK.12, KK.37).

Görsel 19 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri gellanmacılar erkek evinden kız evine gitmek için hazırlanırken (VEKAM ,2021)

Görsel 20 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar kız evine giderken (VEKAM, 2021)

Görsel 21 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar kız evine giderken (VEKAM, 2021)

Görsel 22 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gelin baba evinden çıkarken (VEKAM, 2021)

Görsel 23 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, baba evinden gelin ata bindirilirken (VEKAM, 2021)

Görsel 24 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri, gellanmacılar gelini erkek evine götürürken (VEKAM, 2021)

Gelin erkek evine götürüldüğünde attan inmeden kucağına bir erkek bebek verilir tekrar alınır atın boynundan dolandırılır tekrara geline verilir bu hareket üç defa tekrar edilirdi. Daha sonra gelin çaşurunun cebinde koyup getirdiği yemişleri orada bulunan çocuklara dağıtırdı. Gelin attan sağ ayağı ile indirilir, eve girmeden kapıya çivi çaktırılır eline verdikleri tahta kaşığı kırardı. Bu adetler gelinin evine bağlı, güçlü ve becerikli olması için yaptırılırdı. Eve sağ ayağı ile girer önüne bir bardak içinde su koyulur ve gelin bu bardağı yine sağ ayağı ile devirirdi. Eve girdikten sonra koyun ya da kuzu postu serilen sandığın üzerine oturtulurdu. Bunun yapılmasının nedeni ise gelinin eşine ve hane halkına karşı sesiz sakin kuzu gibi itaatkâr olması istenmesi içindir. Sonrasında köpeğin yiyeceği konulan yal kabının çevresinde ekmek dua

edilerek dolandırılır ve bölünür, kara tavada pişirilen yumurta ile beraber geline yedirilirdi. Bunun yapılmasının sebebi ise gelin doğurgan olsun, aş ermesin ve gebeliği kolay geçmesi içindir (KK.2, KK.10, KK.14, KK.18, KK.37). Bu uygulamalar sonrası erkek evinde düğün yemeği yenir. Davul zurna eşliğinde oyunlar oynanır. Yassı namazından sonra güvey gelin odasına katılır. Düğün ertesi ise duvak yapılırdı (KK.37).

Düğünün ertesinde "duvak" adı verilen merasim yapılır. Duvak günü gelinin odasına çeyiz serilir, gelinin çeyizinde getirdiği gayfe örtüsü iki kenarından duvara asılırdı. Burada gelinin çeyizi eş, dost, akrabalara göstermek üzere sergilenirdi. Kadınlar, kızlar toplanır gelin ortaya oturtulur başına telli çember örtülür. Maniler söylenerek gelinin duvağı üç kere açılır kapanır daha sonra saçları 10-15 örgü örülür, zülüf kesilirdi. Bu adet bittikten sonra tepsi çalınarak oyunlar oynanır getirilen küçük hediyeler para gibi, gayfe örtüsüne takılırdı. Akide şekeri ve kuruyemiş dağıtılarak, adetler yerine getirilmiş olurdu. Geline ve kaynanaya "hayırlı olsun", "Allah yerine yakıştırsın" denilir. Güzel dilek ve dualarda bulunarak duvak merasimi de tamamlanmış olur (KK.2, KK.11, KK.24, KK.37, KK.39).

Duvak türküsü,

Ayağında çizme gelinim
Sokakları gezme gelnüm
Gaynananı üzme gelnüm
Gutlu olsun den gomşular gutlu olsun
Ön eteğin boklu arka eteğin sidikli olsun
İki oğuyla dört gızı olsun
Gutlu olsun den gomşular gutlu olsun (KK.2, KK.39).

Gelin, düğün sonrası tepeliği sürekli takar düğünde giydiği üç etek ve entariyi bir süre daha giyer daha sonra gerilik olarak saklardı (KK.3, KK.11, KK.12, KK.18). Gelin aynı evi paylaştığı kaynatası ve büyük kayının yanında "yaşmak vurur" çemberini ağzını kapatılacak şekilde bağlardı bu bir saygı göstergesi olarak kabul edilirdi. Aynı sofrada dahi oturup yemek yenmezdi. Evin büyük erkeği "yaşmağını açabilirsin der ve hediye olarak bir şey adardı" koyun, kuzu, bir miktar para gibi bu adet yapılana kadar yaşmak kaynata veya büyük kayının yanında açılmazdı. On iki yıl boyunca kayınına

yaşmak vurduğu ve ayrı sofrada tek başına yemek yiyen gelinler olduğu bilinmektedir (KK.2, KK.9, KK.10, KK.14, KK.21, KK.37, KK.39).

Görsel 25 1960'lı yıllar Çamlıdere köyleri yaşmak vuran gelin ve ailesi (https://bayindir.wordpress.com, 2021)

Günümüzde ise Yörede görülen düğün öncesi, düğün ve düğün sonrası örf ve adetlerinin bir çoğun kaybolmuştur. Ancak ortalama elli yaş üzeri olan kişilerin şahsen yaşayarak hatırında kalanlar ve döneme ait resimler vardır.

1.2.3.Ölüm Adetleri

Yörede yaşayan yaşlılar kendi kendilerine "Allah'ım kendi ekmeğimle kendi suyumla ölmeyi nasip et beni kimseye muhtaç etme", "kendi evimde üç gün döşek dördüncü gün kara toprak" diye dua ederler. Evin bacasında baykuşun ötmesi, koyun kuzu meleşmesi, köpeklerin uluması, iyiye yorulmaz o evden bir cenazenin çıkacağı anlamına gelir ve hayvanların bunu haber verdiği düşünülür. Hastaların sayıklaması, dişli çocuğun çok ağlaması, rüyada ölmüş kişilerin görülmesi ölüm belirtisi olarak bilinir. Yaşlı ve ağır hastaların ölümü her an gerçekleşebilir düşüncesi ile devamlı yanında bulunulur ve ziyaret edilirdi. Hastanın yanında su bulundurulur pamuk ile dudakları ıslatılır yanında kelimeyi şehadet hafif yüksek sesle getirilerek onun tekrar etmesi istenir. Hastanın durumunun ağırlaşması halinde "Allah iki iyilikten birini nasip etsin", "Allah çektirmesin", "bakana da yatana da Allah ecir, sabır versin" gibi dualar

edilir. Kişi ölüm anında ve öldükten sonra yüzünde tebessüm belirirse, Azrail'in acı çektirmeden canını aldığını ahretteki mekanını güzel olacağına inanılır (KK.10, KK.11, KK.12, KK.18, KK.21).

Yaşlıların genelde kefeni, sabunu, havlusu, önceden belirlediği cenazeyi yıkayacak kişiye hediyesi olarak çember, çorap veya bir elbiselik kumaş hazır bulundurur. Ölüm olayı gerçekleştiğinde, üzeri soyulur, yere battaniye serilir ve üzerine yatırılır düz durması için ayakları bağlanır, çenesi çekilir. Üzerine bir çarşaf veya battaniye vb. serilerek cenazenin karnı şişmemesi için bıçak koyulur (KK.11, KK.12, KK.18).

Ölüm haberi tez yayılır köyün camisinde salalar verilir, civar köyler duyar ve herkes cenaze evin de toplanır yakınları ağıt yakar. Evinin dağılacağını düşündüğü için kocası ölen "evim evim" diye ağlar. Her köyün bir grup mezarcısı vardır, mezarcılar ailenin diğer fertlerinin mezarlarının olduğu yere mezar yeri kazar. Ölen kişinin evinin önüne genelde köy odalarında bulunan cenaze çadırı ve kazanlar kurulur, bu kazanlarda cenaze suyu ısıtılır. Su hazır olunca, cenazeyi erkekler evden indirir ve çadırın içine kurulan tahta iskeletin üzerine yatırır. Ölen kişi burada yıkanarak kefenlenir. Bu sırada cenaze kadınsa kocası bakmaz, erkekse karısı bakmaz, nikah düşer, haram olur denilir. Cenaze tabuta benzeyen fakat üstü açık olan "sal"a konur, ölü battaniyesi ile üstü kapatılır. Cenaze kadın ise üzerine çember örtülür. Ölü battaniyesi genelde ölmeden dokunur ya da dokutulur, hazır olarak bekletilir. Daha sonra ölen kişinin hayrına camiye hediye edilirdi. Cenaze namazı kılınır helallik alındıktan sonra dört köşe saldan tutularak mezarlığa götürülür. Salın ağır veya hafif olmasına göre cenazenin günahkâr olup olmadığı değerlendirilir. Bu inanışa göre, yıkanırken morarmış veya tabutu ağır olan cenazenin günahının çokluğuna dikkat çekilir. Defin işlemlerini ise erkekler yapar, kadınlar gitmez (KK.16, KK.37, KK.39).

Defin işlemleri tamamlandıktan sonra herkes mezarlıktan ayrılır ancak imam orada kalır cenazeye telkin duasını okur. Bu duanın yardımıyla ölen kişinin, mezarda meleklerin soracağı soruları rahat cevaplayacağına inanılır. Cenaze sahibi hocaları toplar bir miktar ücret verir, buna da "alt üst" denir. Alt üst ücreti ölen kişinin kılmadığı namaz ve tutmadığı oruçların karşılığı olduğuna inanılır. Cenaze evinde yemek pişmez, komşular getirir. Şimdi ise köy derneklerinin aylık ya da yılık topladığı aidatlar cenaze giderlerine harcanmaktadır. Cenaze yemeği yenilir ve tekrar başsağlığı dileyerek yakınları hariç herkes dağılır. Cenaze evi yedi gün boş bırakılmaz, ölen kişinin ruhunun huzurlu olması için bacası tüttürülür. Yedi gün sonra ise "yedilik"

yapılır, cenaze evinde bazlama ve un helvası pişirilir, bazlamanın içine helva koyularak katlanır vefat eden kişinin hayrına hane hane dağıtılarak ölen kişinin arkasından dua edilir. Elli ikisi yapılır ölen kişinin etinin kemiğinden o gün ayrıldığı düşünülür ve acı çekmesin diye herkes toplanır kuranlar okunur hayrına yemek dağıtılır (KK.2, KK.7, KK.24, KK.36).

Bu adetlerin geneli Anadolu'nun birçok yerinde görülmektedir. Günümüzde ise cenaze evinde değil köy odalarında toplanılır cenaze genelde şehir merkezinden gelir. Cenaze namazı kılınır defnetmek için mezarlığa araba ile gidilir. Odada Kuran/Kuran-ı Kerim okunur ve gelenlere yemek verilir. Cenaze sahibi de genelde herkesle beraber şehirdeki evine döner.

1.2.4.Yöresel Yemekler

Yörenin bulunduğu konumu engebeli arazilerin üzerinde olması ve sulu tarımın kısıtlı olmasından dolayı yemek kültürü çeşitliliği azdır. Yöre halkının beslenme alışkanlığı tahıl, et, süt ve süt türevi gıdalardır. Bölgede yetişen buğday, arpa, çavdar, burçak vb. ürünlerin yanında yöre halkı geçimini hayvancılıkla sağladığı için bal, süt, yoğurt, tereyağı ve et ile beslenmeye ağırlık verilmiştir.

Yörede misafire önem verilir, gelene sofra konulmadan gönderilmez bundan dolayı her an misafir gelecekmiş gibi hazırlıklı olunur. Evde kıymetli ne varsa o pişirilirdi. Yahni, kıkırdaklı tarhana çorbası, mıhlama (soğanlı yumurta), hamur işi vb. yapılır, misafirin gönlü hoş edilir, güzelce ağırlanırdı (KK.7, KK.18, KK.29, KK.34, KK.36). Türk kültürünün bir parçası olan bu görenek hala yörede yaşatılmaktadır.

Yörede yılın on iki ayı, her gün, üç öğün köyün imamına en baştaki haneden başlayarak, sırayla yemek verirdi. Bu geleneğe ise "konak" denilmektedir. Bazı köylerde okul olmadığı için çocuklar okulu olan civar köylere gider ve köy odasında yatılı kalırlardı. Ayrıca yolcularda konaklamak için köy odasını kullanırdı. Yatılı kalan misafirler de burada ağırlanırdı. Ancak konak geleneği zamanla sadece Ramazan ayında yapılmaya devam etmiştir. Konak bir nevi iftar yemeğine dönüşmüştür. Sadece arife günü yemek verilmezdi. O gün her aile orucunu kendi evinde açar. Yıllardır devam eden gelenekte davetler herkesin evine gidilerek yapılmaz, köy halkı sıraya uygun olarak yemeğe katılır. Konak sırası gelen evde, hazırlıklar bir iki gün öncesinden başlar. Oğlu kızı şehirde olan gelerek ana babasına yardım eder en güzel sofrayı hazırlamaya çalışırdı (KK.2, KK.5, KK.10, KK.15, KK.18).

Harman sonu çorbalık tarhana için ayırılan buğday, köy pınarlarındaki oluklarda 3-4 defa yıkanır. Yıkanan buğday güneşli bir yere genelde evlerin önüne mendillerin üzerine serilir, kuruduktan sonra çevrelerde bulunan un değirmenlerinde undan kalınca öğütülür "tarhana unu" yapılırdı. Birkaç gün önce un, ekşi ayran ve acı mayadan tarhana mayası tutulur. Bu maya ile tarhana unu, tuz ve ekşi ayran ile yoğurularak katı hamur haline getirilir. Parça parça alınan hamur, serilen mendilinin üzerine bereket duaları okunarak üst üste koyularak üzeri örtülür. Bu şekilde hamur üç gece bekletilerek ekşitilir, ekşi tarhana hamurunun kokusu her yere yayılır. Ekşiyen tarhana hamurunu komşular bir araya gelir elde ovarlar undan irice hale getirilir. Mendillere serilir 4-5- gün kurutulur, kurutulan tarhana torbalara konularak evin içinde bulunan ambarlarda saklanır. Tarhana çorbası pişirilirken içine kıkırdak katılırdı. Kıkırdak, büyük ya da küçük baş hayvanın iç yağı eritilip kavrularak yapılır. Kıkırdak kapaklı helkelere konulur erzak dolabın için de saklanır ihtiyaç oldukça kullanılırdı. Tarhana çorbası sabah, öğle, akşam yaz ve kış aylarında devamlı tüketilir. O dönemlerde salça pek kullanılmaz yemekler genelde sade pişirilirdi. Günümüzde tarhana hamuru domates biber ve nane katılarak yapıldığı görülse de halen geleneksel şekilde sade yapanda vardır (KK.2, KK.14, KK.15, KK.17. KK.18).

Yörede yoğurttan yapılan çorbalar çokça tüketilir. Sıcak olarak içilen "toga aşı" torba yoğurdu, un, su, tuz ve yaylalarda çokça bulunan ve yayla zamanı toplanan kekik ile içine göce(yarma) veya pirinç katılarak ocakta pişirilerek yapılır. Birde soğuk tüketilen "göce aşı" çorbası vardır. Yaz aylarında tarlaya gidenin azık olarak götürdüğü çorba önceden haşlanıp soğutulmuş göce(yarma) ve yayık ayranı ile yapılır. Günümüzde ise içine nohut, mısır gibi bakliyatlar da katılmaktadır (KK.2, KK.14, KK.15, KK.17, KK.18).

Mayalı hamurdan "bazlama" adı ile bilinen ekmek yapılmaktadır. Bu ekmek duruma göre iki üç günde bir yapılır. Kalabalık ailelerde ise günlük yapılırdı. Bu işi genelde gelinler yapardı. Evde ekmek bitmiş ve acil ihtiyaç ise komşudan ödünç istenir ya da yumurta, süt veya su ile unu karıştırıp ayran kıvamında hamur elde edilir. Bu hamur yağlanan sacın üzerine bir tas yardımı ile dökülür ve pişirilir buna da "cızlama" denir. Cızlama hamurunun biraz daha koyu kıvamda hamur tavada pişirilir bunda "kaygana" denilmektedir (KK.2, KK.14, KK.15, KK.17, KK.18, KK.24).

Mayalı hamurdan "golartma" yapılır. Golartma, hazırlanan bezeler elle biraz açıldıktan sonra iki kol arasında birbirine atılarak büyükçe açılır ve sacda pişirilir. Birde "Sede gözlemesi" diye bilinen sade gözleme yapılırdı. Bu gözleme oklava ile açılır ve içi yağlanıp katlanarak pişirilir. Gözlemelerin dışında çöreklerde yapılır. "Kül çöreği" karbonatlı hamurdan yapılır, büyükçe yuvarlak şekil verilen hamur ocakta kalan sıcak kül arası açılır hazırlanan hamur buraya konulur kül ile üzeri kapatılır ve bu şekilde pişirilir. Başka bir çörek çeşidi ise "kabartlama" diye bilinmektedir. Bu çörek mayalı hamurdan yapılır ve ocakta kullanılan üç ayaklı çörek tenceresinde pişirilirdi (KK.14, KK.15, KK, KK.17, KK.18, KK.24, KK.37).

Yörede makarna çeşitlerinin hepsine "hamur" denir. Bunlar "Cimcik Hamur", "yassı hamur", "sakala çarpan veya kaşığa binen" isimleri ile bilinmektedir. Orta kalınlıkta açılan hamur küçük dikdörtgenler kesilir iki kenarlardan ortaya büzülerek kelebek şekli verilir. Buna cimcik hamur, ince kesilerek yapılana sakal çarpan veya kaşığa binen, büyük kareler kesilir uç kısımlarından katlanır bu üçgen parçalara ise yassı hamur denilmektedir. Hazırlanan hamur kaynamış tuzlu suda pişirilir, piştikten sonra süzülür, ayrı bir tavada bol tereyağı eritilerek sarımsak katılır ve hamurun üzerine dökülür bu şekilde tüketilir. Tüm hamur çeşitleri aynı şekilde pişirilir (KK.14, KK.18, KK.20, KK.21, KK.23).

Diğer yemekler ise tavada kavrulan soğanın "nenger" (lenger) adı verilen servis tabağına alınarak üzerine yumurta eklenir onun üzerine ise eritilerek kızdırılan tereyağı dökülür yumurta bu şekilde pişer buna da "mıhlama" denilmektedir. O dönemin kıymetli yemeği olarak bilinmektedir. Konak sırasında bir öğünde mutlaka yapılırdı (KK.2, KK.14, KK.15, KK.17, KK.18).

Yörede çokça bulunan yazın sonuna doğru toplanan ekşi erik bir miktar su ile kaynatılır ve ezilerek kevgirden geçirilir mendillerin üzerine serilir güneşte kurutulur. Buna da "eşi" denilmektedir. Çeşitli yemeklere katılarak kullanılır eşi genelde katıldığı yemeğe kendi adını verir. Sıcak suyun içine ıslatılarak eritilir, eriyen eşi hamura dökülürse buna "eşili hamur" denirdi. Tatlak köyünde yetişen meşhur kara turp "Tatlak turpu" küçük küçük doğranır ya da rendelenir içine ezilen eşi katılarak "eşili turp" yapılırdı. Ayrıca sulu köftenin içine katılarak "eşili köfte" de yapılırdı. Yörede eşi, limon yerine kullanılır. Günümüzde ise hala kullanılmaktadır. Bunların dışında bulgur pilavı, patates yemeği ve yaylalarda çokça bulunan mantarlardan mantar kavurma yapılır (KK.16, KK.18, KK.23, KK.24).

Yörede tüketilen süt ve süt ürünleri ise şunlardır; yeni buzağılayan hayvandan ilk günlerde sağılan koyu yağlı süte "avuz" (ağız) denir. Avuz devamlı karıştırılarak pişirilir isteğe göre üzerine şeker eklenerek tüketilmektedir. Sütten "kaymaklı yoğurt" yapılır ve bu yoğurda soğuk su katılarak turhanda çalkanır ayran ve tereyağı elde edilirdi. Yapılan bu işleme de "turhan çalkama" denirdi. Tereyağı yıkanıp tuzlanarak saklanırdı. Ayranın fazlası da humayun kumaştan yapılan torbalara boşaltır ağzı bağlanır. Bu ayran torbalarının üzerine ağır bir taş konularak süzdülür, torbada süzülen bu yoğurda da "torba yoğurdu" denilir. Süzdürülen yoğurt parçalar halinde güneşin altında kurutulur ve ufalanarak "keş" yapılır. Keş genelde hamurların üzerine konularak yenir buna da "keşli hamur" denilmektedir (KK.12, KK.14, KK.16, KK.17).
Yörede armut, ahlat ve erik ağacı çok olduğundan dolayı değerlendirilmiştir. Hoşaf Yörede çokça bulunan armut, ahlat ve erik toplanıp küçük parçalara ayrılarak kurutulur. Bu kurulara su ile birlikte isteğe göre biraz bal ya da şeker eklenip kaynatılır, soğutulur yemeklerin yanında tüketilirdi (KK.16, KK.18, KK.25).
Yörenin meşhur "höşmerim" tatlısı vardır. Bu tatlı süt ve tereyağı bir tencerede kaynatılır. İçerisine azar azar un eklenerek katı kıvama gelene kadar karıştırılır. Katılaştıktan sonra alt üst çevrilerek kızartılır ve üzerine toz şeker serpilerek tüketilir. Ayrıca 2021 yılında höşmerim Çamlıdere'nin yöresel tatlısı olarak tescillenmiştir. Kedi batmaz tereyağı, un ve su katılarak ocakta karıştırılıp lapa kıvamında yapılan üzerine isteğe göre pekmez ya da şeker eklenerek tüketilir. Özellikle kış akşamları erkekler bir araya gelerek pişmaniye çeker ve hep berber yerlerdi. Pişmaniye düğünlerde de ikram edilirdi. Un helvası ise un tereyağı ile kararana kadar kavrulur üzerine şeker ve su ile hazırlanan şerbet dökülür karıştırarak çektirilir. Soğuk ya da ılık tüketilir (KK.9, KK.11, KK.15, KK.16, KK.18, KK.37).
Ayrıca bayat ekmekleri değerlendirmek için "eşili tirit" yapılır. Ekmek küçük parçalara ayrılır ve tavada kavrulur. Daha sonra üzerine soğan kavrulur ve sulandırılmış eşi katılır bu şekilde tüketilir. Yine ufalanan bayat ekmek tavada tereyağı ile kavrulur üzerine şeker eklenerek yenirdi. Ambardan alınan buğday tavada kavrulur buna da "kavurga" denilir Özellikle kış akşamlarında çayın yanında tüketilir. Yokluğun ve çeşitliğin az olduğu o dönemlerde elde bulunan ürünler değerlendirilmiştir (KK.16, KK.24, KK.25).

2019 yılında Çamlıdere köylerinin yöresel yemeklerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için Çamlıdere yöresel ürünler üretim evi ve satış merkezi kurulmuştur. Bu sayede yöreye ziyaret amacı ile gelen yerli ve yabancı turistin yöresel ürünlere kolay ulaşabilmektedir.

Görsel 26 Çamlıdere yöresine ait tescilli höşmerim (Sarıcan, 2020)

1.2.5.Festivalleri

Çamlıdere'nin en bilindik ve köklü festival alanı olan Aluçdağı festivalleri 1883-84 yıllarında yani bundan 138 yıl önce yapılmaya başlamış ve günümüzde ise geleneksel olarak sürdürülmektedir. Bu alan üç bölümden oluşur. At yazısı, güreş yazısı, kurşun menzili. At yazısı; atlı sporların yapıldığı yer, güreş yazısı; güreşlerin yapıldığı yer. Çamlıdere'nin geçmiş tarihi incelendiğinde ve yöre halkından alınan bilgiler doğrultusunda ünlü pehlivanlarının olduğu ve bu sporun geleneksel halde yapıldığı bilinmektedir. Kurşun menzili; bu alan ise nişan ve atıcılığa ayrılmıştı. Aluçdağı Festival ile başlayıp spor etkinliklerin uygulandığı bir alandır (Erdoğan, 2011, s. 365).

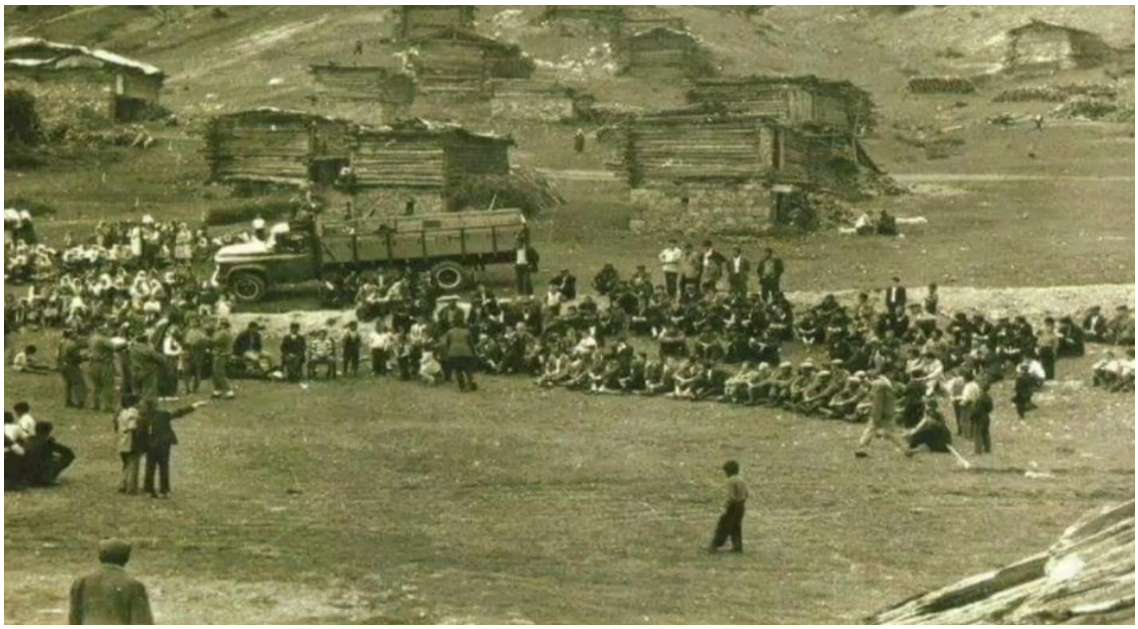

Görsel 27 1950-70'li yıllar Çamlıdere, Aluçdağı Festivali (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 28 1950-70'li yıllar Çamlıdere, Aluçdağı Festivali (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Ankara'nın en büyük yaylalarına sahip olan ilçe geleneksel yayla kültürünü devam ettirmektedir. Her yıl yaz mevsiminde şehirlerden gelen yöre halkı köyünün yaylasına toplanarak sohbet eder, toplu yemek yerler ve oyunlar oynarlar.

Görsel 29 1960-70'li yıllar Çamlıdere köyleri geleneksel yala toplantısı (https://bayindir.wordpress.com, 2021)

Çamlıdere Belediyesi tarafından işletilen Aluçdağı mesire alanında her yıl yaz aylarında geleneksel Aluçdağı Festivalinde yöre kültürünün bir parçası olan yağlı güreş, sinsin ateşi yakılarak Etnospor yapılmaktadır. Günümüzde ise kışın kar festivali etkinlikleri düzenlenmeye başlamıştır.

Yörede kış akşamları erkekler köy odasında toplanır sohbet eşliğinde pişmaniye çeker, oyunlar oynayarak eğlenirler bu geleneğe "ferfene" denilmektedir. Türk kültürünün önemli öğelerinde biri olan ferfene geleneği Anadolu'nun birçok köylerinde yaşatıldığı gibi Çamlıdere köylerinde de geleneksel olarak sürdürülmüş ve günümüzde halen devam etmektedir.

Görsel 30 2019 yılı Çamlıdere Festival afişi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2019)

Görsel 31 2020 yılı Kar Festival Afişi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2020)

BÖLÜM:2

2.1.Çamlıdere, Maddi Kültür Unsurları

Maddi kültür, kültürün somut olan kısmının üzerinde dururken aynı zamanda sosyal ve sözel kültürü de tamamlar. Bir başka deyişle maddi kültür, kültürel düşüncelere ya

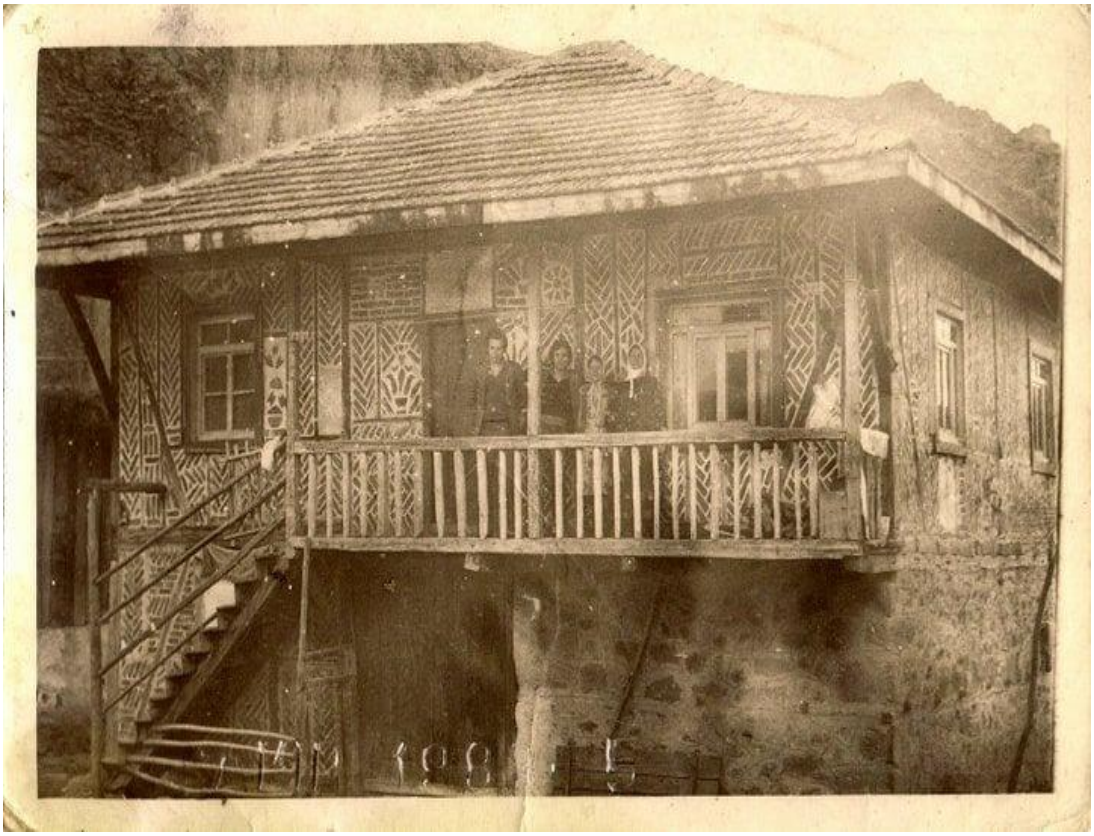
da geleneklere işaret ederek, insan gücü kullanılarak meydana getirilmiş ya da tabiattaki somut örnekleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Bronner, 2006, s. 750). Aynı zamanda maddi kültür genellikle içinde barındırdığı kültürel çeşitleri içerir. Örneğin, el sanatları, sanat, süsleme, mimari, mutfak araç-gereçleri, giyim-kuşam vb. daha pek çok somut kültürel değeri/çeşidi içeren bir kavramdır.

Geçmiş zamanda yörede tamamen ihtiyaçtan ortaya çıkan araç ve gereçler günümüzde maddi kültür unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun birçok il ve ilçesinde görüldüğü gibi Kızılcahamam, Çamlıdere ve çevresinde de giyim donatıları, ev donatıları, mutfak donatıları, hayvan donatıları gibi günlük ihtiyaçları karşılarken ortaya çıkan ürünler günümüzde bölgenin kültürünü yansıtmaktadır. Ankara, Çamlıdere ve köylerinde eskiden üretimi yapılan maddi kültür unsurları içinde yer alan ev donatıları, mutfak donatıları, giyim donatıları, ahır, samanlık ve hayvan donatıları başlıkları altında incelenmiştir.

Çamlıdere ve köylerinde iklim şartlarına uygun malzemeler kullanılarak inşa edilen geleneksel Ankara evleri ile benzerlik gösteren altı taş malzeme kullanılarak örülmüştür. Buralar genelde hayvan barınağı olarak kullanılan "dam" damın içinde küçükbaş hayvanın konulduğu basit bir merdivenle çıkıllan "salak" ve çobanın kalabileceği küçük tek göz oda bulunmaktadır. Evin yaşam alanı ve dış cephesi tamamı ahşap, ahşap üzeri yöreye özgü beyaz toprak ve yörede "mayıs" denilen büyükbaş hayvanın dışkısı karıştırılarak hazırlanan harç ile kaplanmıştır. Bazı evlerin yapısında da tuğla ve Roma ve Bizans dönemine ait devşirme taşlar ve sütunlar görülmektedir.

Görsel 32 Çamlıdere Sarıkavak köy evi dış sıvası (Sarıcan, 2019)

Görsel 33 Çamlıdere eski köy evi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 34 Çamlıdere eski köy evi (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 35 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait köy evi (sarıcan, 2019)

Evlerin çatılarında günümüzde kiremit kullanılmış yapılar görülse de geçmiş dönemlerde ağaç kabukları ve pür denilen ağaç yaprakları ile kapatılırdı. Yapılan bu işlemle yağmur suyunun içeri akması önlenirdi. Barınma ihtiyacını karşılanmak için ilk etapta küçük, sürgülü pencereli sadece tek oda yapılır. Hane halkı çoğaldıkça odalar eklenirdi. Odaların duvarlarını ise evin dışını sıvamak için kullandıkları beyaz toprak suda eritilir bez yardımı ile duvarlar sıvanırdı. En fazla üç oda olan evlerde herkesin ayrı odası olmaz genelde aynı oda kullanılırdı. Sadece yeni gelin odası ayrı olurdu. Ev üç oda bir "hanay" (tüm odaların birbirine bağlandığı yer) şeklinde yapılardır. Evde ayrı bir mutfak bulunmaz genelde iki büyük odada "ocak" bulunur, burada hem yemek pişer, misafir ağırlanır hem de yatılırdı. Bu odaların içinde birde gusülhane" (banyo) bulunur. Evin içinde bir de "abdesthane" (tuvalet) vardır. Abdesthanenin karşısında küçük bir pencere vardır ocak külleri buradan atılır buraya da "küllük" denilir. Bunun yanında ise ayran torbalarını koymak için "sütlük" diye bilinen tahtandan eğimli oluk bulunmaktadır. Her odanın bir de adı vardı, küçük odaya "cin oda" genelde kapısının kapalı olduğu evin gelininin kaldığı gelin odası, evin en büyüğü yani büyük ebenin kaldığı oda ise o kişinin lakabı veya adı ile anılırdı. Bu odada kalanlar vefat etse de oda tarif edilirken yine o kişinin adı zikredilirdi (KK.11, KK.12, KK.13, KK.14, KK.16, KK.17).

Görsel 36 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait köy evinde bulunan ocak (Sarıcan, 2019)

Görsel 37 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde bulunan gusülhane (Sarıcan, 2020)

Yöre halkı her yıl Mayıs'ın 15'inde hayvanları ile beraber yaylaya göç eder, gün dönümüne yani 21 Haziran'a kadar yaylada bulunan evlerinde kalırlardı. Yayla evlerinin altı dam, damın önü çitlerle çevrilmiş avla(ahıl) tek odalı penceresiz basit yapılardır. Tamamı ahşaptan yapılmış çatısı çam kabukları ve pür ile kaplanmıştır. Çatılar daha sonraları ise sac ve kiremit kullanılmıştır. Evin dışı ve tabanını yine köy evlerinde kullanılan beyaz toprak ve mayıs karıştırılarak kaplanır iç duvarı ise sade beyaz toprak ile sıvanırdı. Odada ocak, sergen ve yüklük vardır. Oturma ve yatma alanı aynı olduğu için altlarına yer yaygısı veya minder sererlerdi. Abdesthane ise hemen evin dışında olur gusülhane ise bulunmamaktadır banyo ihtiyacı ise burada karşılanmıştır. Ancak günümüzde eski yapılı birçok yayla evi yıkılmış yerine betonarme evler yapılmıştır (KK.12, KK.14, KK.16, KK.17).

Görsel 38 Çamlıdere Akkaya yaylası çatıları sac ile kaplanmış eski yayla evleri (Erdoğan, 2011, s.54)

Köyden yaylaya giderken yanlarına ihtiyacı kadar yatak, yorgan, yastık, minder, üst baş ve mutfak eşyalarını kağnı ya da öküz arabasına yüklerler buna da "göç" denilmektedir. Yörede büyükbaş sürüsüne "sığır", küçükbaş sürüsüne ise "davar" denilmektedir. Çobanlar önden sığır ve davarları götürür, göç ise hemen arkasından giderdi. Köy ile yayla mesafesi en fazla bir gündür. Atalardan kalma göç geleneği zor gelmezdi. Yaylada üç ay kalırlar bu sürede köy evlerine yakacak hazırlamak için dağlardan ağaç keser odun yaparlardı. Bu odunu eşeklere yükler her evden genelde 9-11 yaşındaki erkek çocukları büyük birkaç kişi ile beraber köye gönderirdi.

Günümüzde yörede yaşamış olan 60-70 yaş arası erkekler küçükken "yayladan köye odun taşımaktan rahat uyku uyumadım, yayla uykusuna hasret kaldım" demektedir. Bu kafile köyde yeteri kadar odun olana kadar köy ile yayla arası gidilip gelirdi. Harman zamanı sığır ve davarlar yaylada kalır bunların başında ise yaşlılar ve çocuklar bırakılırdı. Evin oğlu ve gelinleri ot ve ekin biçmeye köye inerlerdi. Köye inenler tarla işleri ile uğraşırken biryandan da fırsat buldukça yaylaya giderek oradaki ihtiyacı da karşılarlardı. Harman sonu yayladan tamamen köye göçerler ve kışı köyde geçirirlerdi. Ancak yaylada otun bolluğundan dolayı sığırı ve davarı çok olan kışa kadar orada kalırdı. Yayla evlerinin kapısı kilitlenmez sadece ip ya da urgan parçası gibi ne bulursa onunla bağlanırdı. Böylelikle yaylaya yolu düşen istediği eve girerek konaklayabilirdi. Günümüzde ise çoğu eski yapılar viran olmuş veya yıkılıp yerine yeni yapılar yapılmıştır (KK.5, KK.11, KK.16, KK.18, KK.24).

Yörede ev, mutfak, giyim, dam, ahır, samanlık donatıları zamanında çokça kullanılmış günümüzde hala birkaçı üretilip kullanılırken birçoğu ise küreselleşmenin etkisi ile kullanım ihtiyacı kalmayıp kaybolmuştur. Bu kültürel unsurların, kültürel belleğimizde canlı kalması için bazıları restore edilip bazıları ise aslına uygun olarak yeniden yapılarak ilçede bulunan müzelerde sergilenmektedir.

2.1.1.Ahır, Hayvan, Samanlık Donatıları

Bölge konumu itibari ile engebeli araziye sahiptir. Dönemin ekonomik şartları nedeni ile traktör girmemiştir. Sulu tarım yapılamamaktadır. Yöre halkı tarım için tamamen el aletleri kullanmış ve motorlu taşıtların olmaması nedeni ile "at, eşek ve öküz" gibi yük hayvanlardan yararlanılmıştır. Bununla beraber tarım aletleri ve taşımacılıkta kullanılan hayvanlar için bazı ihtiyaçlarda ortaya çıkmıştır. Yörede bulunan ustalar tarım aletleri ve yük hayvanları için donatılar üretilmişlerdir.

Hayvan barınağı olarak dam, salak evin hemen altında olur. Damın girişi tavuk, hindi gibi kümes hayvanları içindir. Burada onlar için temek ve tünekler bulunur. Kış aylarında büyükbaş hayvanlar damın içindeki odalara konulur. Salak ise damın hemen üzerinde merdiven ile çıkılan yerdir. Davarlar salağa konulurdu. Avlalar ise evin dışında etrafı çalı, ağaç veya taşlarla çevrilmiş hayvan barınağıdır. Buralar ise genellikle yaz aylarında kullanılır. Bazen davar sürüleri çok soğuk olmayan kış günlerini de orada kalırlardı (KK.5, KK.16).

Samanlık ise taş ve ağaç kullanılarak yapılmış derin ve geniş yapılardır. Büyük ve küçük iki kapısı vardır. Büyük kapıda aşağıya inmek için taş merdiven bulunur, saman ve ot alınırken bu kapı kullanılır. Küçük kapı ise samanlığın yan tarafında çatının hemen altındadır. Araçla getirilen saman ve ot bu kapıdan içeri konulur.

Yörede o dönemlerde insan ve hayvan gücü ile çalışan aletlere fazlaca ihtiyaç olması dam-salak-avla, hayvan ve samanlık donatısının önemini artırmaktadır. Günümüzde ise yörede hayvancılığın azalması, teknolojinin gelişmesi ile ahır, hayvan, samanlık donatılara ihtiyacın olmaması ustalık gerektirilen bu mesleklerin kaybolmasına neden olmuştur.

Görsel 39 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durmuş Davarcı'ya ait samanlık ve samanlık üst kapısı (Sarıcan, 2020)

2.1.1.1.Çuval ve Heybe

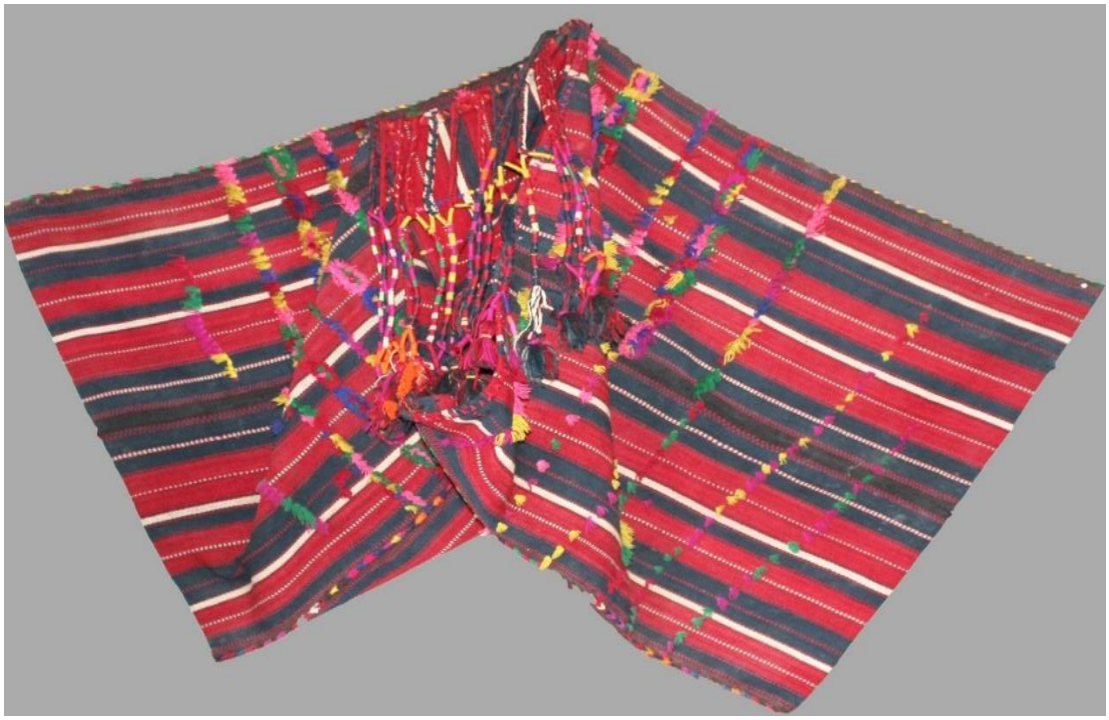
Yöre halkı çuval ve heybeleri harman öncesi tohumunu atmak sonrası ekin taşımak yaylaya göçerken eşyalarını ve yiyeceklerini koymak, Civar köy ve kasabalarda kurulan pazarlara giderken satacağı ve satın aldığı erzakını taşımak ve saklamak için kullanılırdı. Çuval ve heybelerin geneli kıl çuval ve heybe diye adlandırılır. Bunun dışında ise evde bulunan artık kumaşları birleştirerek heybe ve torba da yapılırdı (KK.10, KK.12, KK.18, KK.22, KK.23, KK.28, KK.29).

Çamlıdere merkez ve Avdan, Muzrupağacın vb. birkaç köyde heybe ve çuvalların dokunduğu, dokumacılığın olmadığı köyler de ise tiftiği fengire ile eğirip iplik haline getirdiği tiftiği bu köylere götürerek isteğe göre heybe ve çuval dokutarak ihtiyacını karşılardı (KK.10, KK.22, KK.28, KK.37).

Yörede görülen çuval ve heybeler genelde tiftik keçisinin doğal renginden sıralı çizgili desenli ya da desensiz dokunmuştur. Ancak bazılarında bölgede bulunan çalı çırpı kökünden elde edilen kök boyası ve bunun dışında çerçiden alınan toz boya ile tiftiği boyayarak da kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde ise ihtiyaçların değişmesi ile heybe ve çuval dokumacılığının yokolmuştur. o dönmelerden kalan çuval ve heybelerin Çamlıdere'de müzelerde sergilenip, evlerde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır.

Görsel 40 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen dokuma heybe (Sarıcan, 2019)

Görsel 41 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen renkli dokuma heybe (Sarıcan, 2019)

Görsel 42 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen dokuma heybe (Sarıcan, 2019)

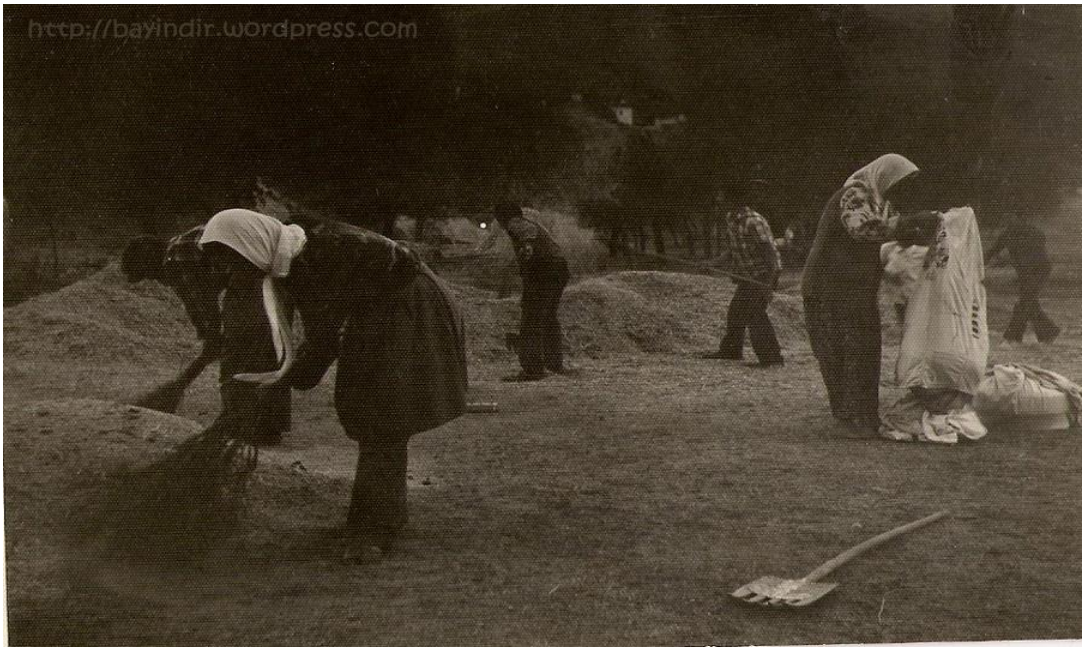
Görsel 43 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen dokuma çuval (Sarıcan, 2019)

Görsel 44 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen dokuma çuval (Sarıcan, 2019)

2.1.1.2.Tarım Aletleri

Yörede Harman zamanı orak ve tırpan ile tarla biçilir, anazut ve dirgen ile toplanır, kağnı veya öküz arabası ile harman yerine çekilir ve toplanılan tahılın öküzlerin başına boyunduruk geçirerek arkasına takılan düven ile taneler başaklarından ayrılır. Yaba ve aylapa ile savrulur ayrılan tahıl kalbur ile çalkanarak kıl çuvallara doldurulur kanı veya öküz arabasına yüklenir evde bulunan tahıl ambarına konulurdu. Samanlar ise yine bu araçlar ile taşınır ve samanlığa anazut, dirgen, yaba kullanılarak konulur. Böylelikle kış hazırlıklarının çoğu tamamlanmış olurdu. Tarımda kullanılan aletleri ise yöre insanı kendi yapar ya da köyde bulunan ustalara yaptırırdı. Ya da Çamlıdere merkez ve civar ilçelerdeki ustalardan temin edilirdi (KK.2, KK.5, KK.10, KK.16, KK.22, KK.26, KK.28, KK.30, KK.31, KK.32). Günümüzde ise yörede azda olsa hala tarla ekilip biçilmektedir. Ancak teknolojinin gelişmesi ile teknolojik tarıma geçilmesi, bu aletlerin kullanımını azalmıştır. Bu aletlerin bazıları samanlıklarda hala bulunmakta olup birçoğu da ilçedeki müzelerde sergilenmektedir.

Görsel 45 1980'li yıllar Çamlıdere köyleri harman yeri (https://bayindir.wordpress.com, 2021)

Görsel 46 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen yaba (Sarıcan, 2019)

Görsel 47 Çamlıdere Avdan köyünde Hasibe Durdu'nun evinde bulunan yaba (Sarıcan, 2019)

Görsel 48 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen düven, yaba, aylapa, anazut vb. (Sarıcan, 2021)

Görsel 49 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen tarım ve ahır aletleri (Sarıcan, 2021)

2.1.1.3.Eyer, Nal, Semer

Yörede motorlu taşıtların kullanılmadığı dönemeler de taşımacılıkta binek ve hizmet hayvanı olarak kullanılan at, eşek, katır ve bunların üzerine binmek ve yük taşımak için ata at koşum takımları, eşek ve katıra ise semer kullanılırdı. Semerin iskeletinde ise yörede bulunan ağaçlar kullanılmıştır. İskeletin oturma yerinde ve hayvanın sırtına değen yerinde çuldan çuvaldan yani yeni ya da eski dokuma çuval parçaları kullanılmış ve içi kamış ile doldurulmuştur (KK.16, KK.26, KK.27).

Çamlıdere'nin son semer ustası, Gırbaş Ali lakabı ile tanınan 1927 Çamlıdere doğumlu, Ali Türk Yılmaz'dır. Çamlıdere Merkez Atatürk okulunda hademelik yaparken aynı zamanda tanıdıkların ricası üzerine evinde kendi imkanları ile semer yapmaya başlamıştır. Emekli olduktan sonra Çamlıdere merkezde kendine ait dükkân açarak Çamlıdere ve civar ilçelerden gelenlerin semer işlerini yapmıştır. 60 yıl kadar semerci ustalığı yapan Gırbaş Ali, mesleğiyle Çamlıdere'nin sembolü olmuştur. 1999 yılında vefatı ile bu meslek yörede son bulmuştur. Gırbaş Ali dışında da bazı köylerde de semer ustaları bulunurdu (KK.26, KK.27, KK.36, KK.38).

At, eşek, katır gibi yük hayvanlarının tırnaklarının aşınmaması için ayakları altına özel çivi ile çakılan, delikli demir parçası olan nal, Çamlıdere merkezde bulunan demir ustalarından temin edilirdi. Hayvanın nalı aşınınca çıkarılır toynakları temizlenerek tekrar takılır ve bu işlemi genelde yörede bulunan nalbantlar tarafından yapılırdı (KK.16, KK.26, KK.27).

Görsel 50 Çamlıdere Merkezde bulunan semer ustası Gırbaş Ali (Belediye Arşivi, 2021)

Görsel 51 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen semer ustası cansız mankeni (Sarıcan, 2020)

2.1.1.4.Kağnı ve Öküz Arabası

Taşımacılığın hayvan gücünden faydalanılarak yapıldığı dönmelerde, hayvanlarla tek seferde daha fazla yük taşımak için ilk kağnı daha sonraları öküz arabası kullanılırdı. Kağnı iki tekerli olur, öküz arabası ise kağnıya göre daha büyük ve dört tekerli olarak üretilmiştir. Genelde bunlar her evde bulunur özellikle harman zamanı ve köyden yaylaya, yayladan ise köye göçerken kullanılmaktaydı. Harman zamanı ise ekin ambara, saman ve ot samanlığa bu araçlar ile taşınırdı (KK.5, KK.10, KK.16, KK.30, KK.32, KK.35).

Kağnı ya da öküz arabası yapımında yörede bulunan ağaçlar kullanılırdı. Bu ağaçlar hazırlanır köyde ya da ilçedeki ustalara verilerek kağnı ya da öküz arabası yaptırılırdı. Yine bu arabaların tekerlerinde bulunan demir aksanları ise yörede bulunan demir ustaları tarafından yapılırdı. Arabaların tekeri gıcırdamasın kolay dönsün diye "katran" dökülürdü. Katranın çam ağacının çok olduğu yaylaya göçünce yapılırdı. Katran yapmak için fazla derin olmayan bir kuyu açılırdı. Bu kuyuya çam ağcından elde edilen çıra usulüne uygun dizilir ve akşamdan yakılır sabaha kadar yanardı. Bu süreçte çıra özünü bırakır. Bu sıvı siyah renkte olur tenekelere doldurulup satılırdı. Katranı yörede belli başlı kişiler yapar ihtiyacı olan bu kişilerden satın alırdı (KK.16, KK.26, KK.27, KK.34).

Zamanla motorlu taşıtların çoğalması ile yaylaya göç ederken öküz arabası kullanılmamaya başlamıştır ancak tarladan ekin ve ot getirilirken bir dönem daha öküz

arabası kullanılmıştır. Günümüzde ise dağlık alanlarda bulunan tarlalar ekim-biçim yapılmadığı için, yakında bulunan tarlalarında yollarının yapılıp traktörün geçmesine imkân sunulması ile öküz arabası kullanılmamaktadır. Bu geleneğin devam etmemesinden dolayı bu alana hizmet veren ustalar da azalarak kaybolmuştur. Yörede kullanılan hayvan ve samanlık, ahır donatıları günümüzde evlerde dekoratif amaçlı ve Çamlıdere merkezde bulunan müzelerde sergilenmektedir.

Görsel 52 1940'lı yıllar Çamlıdere, öküz arabası görseli (Belediye Arşivi, 2021)

Görsel 53 1970'li yıllar Çamlıdere köyleri kağnı (Belediye Arşivi, 2021)

2.1.2.Ev Donatıları

Çamlıdere ve çevresinde yaşayanların yaşamlarını sürdürmek ve günlük yaşamda kullanmak için basit araç ve gereçlerle ev donatılarını yapmışlardır. Çamlıdere ve köylerinde yapılan saha çalışmasında ev donatılarında kullanılan pek çok araç ve gerecin teknolojinin gelişmesi ile büyük şehirlerde kullanılan eşyalarla benzerlik bulunduğu görülmüştür ancak saha çalışmasında atmış yaşın üzerinde olan kişilerin evlerine gidildiğinde geçmişte yörede kullanılan yer yaygısı, yün yatak, yorgan, yastık, minder, perde, örtü, sandık, beşik ve soba halen kullanıldığı görülerek kayıt altına alınmıştır.

2.1.2.1.Beşik

Yörede bebek yatakları genelde tahta beşikten yapılarak kullanılır. Bu beşikler bölgede bulunan ağaçlardan yapılmaktadır. Genellikle evlerin çatısında tahta beşik olur Bebek doğduğunda bu beşikler hazırlanırdı. Diğer bir beşik ise "yayla beşiği" olarak bilinen atık kumaşları dikerek birleştirilmesi ile bebeğin sıyacağı kadar yapılan ve kalın halatlar ile tavana asılan bir beşiktir. Bu beşik seyyar ve fazla yer kaplamadığı için yaylaklara göçerken götürülür (KK.15, KK.18, KK.35). Günümüzde ise bu beşikler kullanılmamaktadır. İlçede bulunan müzelerde sergilenmektedir.

Görsel 54 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen tahta beşik (Sarıcan, 2020)

Görsel 55 1970'li yıllar da Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün bebekliğinde kullanılmış yayla beşiği (Sarıcan, 2020)

2.1.2.2.Minder, Yastık, Yatak, Yorgan

Bölgede yetiştirilen küçükbaş hayvanlar dan elde edilen yünlerin bir kısmı kadınlar tarafından köy yakınlarında bulunan çaylarda "tokaç" yardımı ile yıkayıp kurutulur. Çamaşırları da bu şekil de yazın 15-20 gün kışın ise bir ayı geçkin çay kenarlarına kazan kurarak sıcak su ile yıkarlardı. Çamaşırlar sabunun az bulunması nedeni ile kille yıkanırdı. Buna da "çaya konma" denirdi. Yünler yıkandıktan sonara kurutulur ince uzun "yün değneği" ile çırpılarak kabartılır. Köy ve ilçede bulunan usta kişiler tarafından yorgan diktirilir. Bu işi yapan kişiye "yorgancı" kullanılan dikim tekniğine ise "sırıtma" denilmektedir. Yatak, yastık, minderi ise evde kendileri yapardı. Bunların yüzleri ise artık kumaşlar kullanılarak tamamlanırdı. Ancak zamanla etamin işlemeli yastıklarda kullanılmıştır. Astarı hümayun kumaştan olur dış yüzünde ise pamuklu kumaş kullanılır. Yorganın yüzü kirlenmemesi için kenarlarından dört parmak kadar üste gelecek şekilde tekrar çarşaf dikilmektedir. Bu çarşaf kirlendikçe yıkamak için sökülür yıkandıktan sonra tekrar yorgana dikilirdi. Bazı çeyizlerde ise saten yorganda görülmektedir (KK.2, KK.3, KK.11, KK.12).

O dönemlerde koyun yününden yapılan yatak, yorgan, yastık, minder kıymetli idi. Her evde mutlaka bunlar bulunurdu. Pamuk kullanılmazdı. Evlerin tabanı tahta olduğundan süpürür siler oturdukları yere de minder koyarlardı (KK.37). Yatak ve yorganlar tek ve çift kişilik yapılır. Yastıklar ise evli çiftler için tek uzun yastıktır.

Yatak ve yorgan katlanarak genelde her odada bulunan dolaba ya da sandık üstüne, günlük kullanılanlar üste kullanılmayanlar ise alta sıralı ve muntazam dizilirdi. Yastıklar ise ezilmemesi için en üste yerleştirilir. Yatak yorganların dizildiği yere yüklük denir ve tozdan korumak için üzerine yüklük örtüsü örtülür (KK.11, KK.12, KK.18). Geçmişte Çamlıdere'de yorgancı ustalarının olduğu ancak zamanla teknolojinin gelişmesi ile hazır ürünlerin çıkmasıyla bu zanaat kaybolmuştur.

Görsel 56 1980'li yıllar Çamlıdere çaya konma, tokaç ile çamaşır yıkama (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 57 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait çift kişilik yün yorgan (Sarıcan, 2019)

Görsel 58 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait uzun yün yastık (Sarıcan, 2019)

Görsel 59 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait uzun yün yastık (Sarıcan, 2019)

Görsel 60 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait kanaviçeli uzun yün yastık (Sarıcan, 2019)

Görsel 61 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan teneke kaplamalı sandık üzeri yüklük (Sarıcan, 2021)

Görsel 62 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi'nde sergilenen yorgancı cansız mankeni (Sarıcan, 2020)

2.1.2.3.Örtüler ve Perde

Yörede günlük yaşamda kullanılan örtü ve perde ocak, sergen, sandık, yüklük, elbise, gayfe, örtüsü olarak çeşitlenmiştir. Örtüler kullanıldığı yerin adını almaktadır. Bu örtüler için kumaş satın alınmaz genelde evde bulunan artık kumaş parçaları değerlendirilir. Ancak kız gelin gelirken getirdiği çeyizde Sandık, yüklük ve gayfe örtüsü ve perdeleri daha özenli parça kumaşlar muntazam bir şekilde dikilip birleştirilerek yapılır.

Yörede bulunan evlerin pencereleri küçük olduğu için bir parça kumaşa ip takarak iplerin ucu çivi ile duvara sabitlenip perde olarak kullanılmıştır. Misafirin ağırlandığı büyük odalarda bulunan ocak üzerine ocak örtüsü ise daha özenle yapılıp asılırdı. Örtünün alt tarafı fırfırlı olup kibrit koymak için üzerinde tek ya da iki cepli olur ve çivilerle ocak üstüne sabitlenirdi. Sergen örtüsü ise uç kısmına fırfır yapılır odalarda bulunan sergenin üzerine örtülürdü. Ancak zamanla farklı örtüler kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise yörede bulunan eski evlerde halen bu şekilde kullanılmaktadır.

Evlerde kullanılan giysi dolapları ceket yelek gibi giysileri asmaya uygun olmadığı için bunlar kapı arkasına veya duvara asılır. Giysiler duvar sıvasından ve tozdan korumak içim altına ve üzerine örtü asılır buna da elbise örtüsü denilmektedir.

Sandıkların üzerindeki yüklüğe yüklük örtüsü kullanılırken, gömme yüklüklerde ise yüklük perdesi kullanılmaktadır. Yüklüğe dizilen yatak, yorgan ve yastıkların üzerine serilir. Gayfe örtüsü gelinlerin çeyizinde getirdiği odasının duvarına süs amaçlı astığı örtüdür (KK.3, KK.15, KK.18, KK.37). Günümüzde ise bazı eski yapılı evlerde örtüler kullanılırken bazıları ise gömmeli yüklüklerde perde kullanılmaktadır.

Görsel 63 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan ocak örtüsü (Sarıcan, 2019)

Görsel 64 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunana sergen örtüsü (Sarıcan, 2019)

Görsel 65 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün köy evinde bulunan gömme yüklüğünde kullandığı yüklük Perdesi (Sarıcan, 2019)

Görsel 66 Çamlıdere merkez Akkız Taşkan'a ait gayfe örtüsü (Sarıcan, 2019)

Görsel 67 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'e ait gayfe örtüsü (Sarıcan, 2019)

2.1.2.4.Sandık

Geçmişte yörede kullanılan çeyiz sandıkları çam ağacından yapılmıştır. Üzeri ise Ankara'dan ya da Gerede den temin edilen renkli desenli tenekeler, ustanın maharetine göre kesilerek sandıkların dış yüzeyine çeşitli çivilerle sabitlenerek süslenmiştir. Bu süslemeler maddi imkana göre aynalı ya da sade görülmektedir.

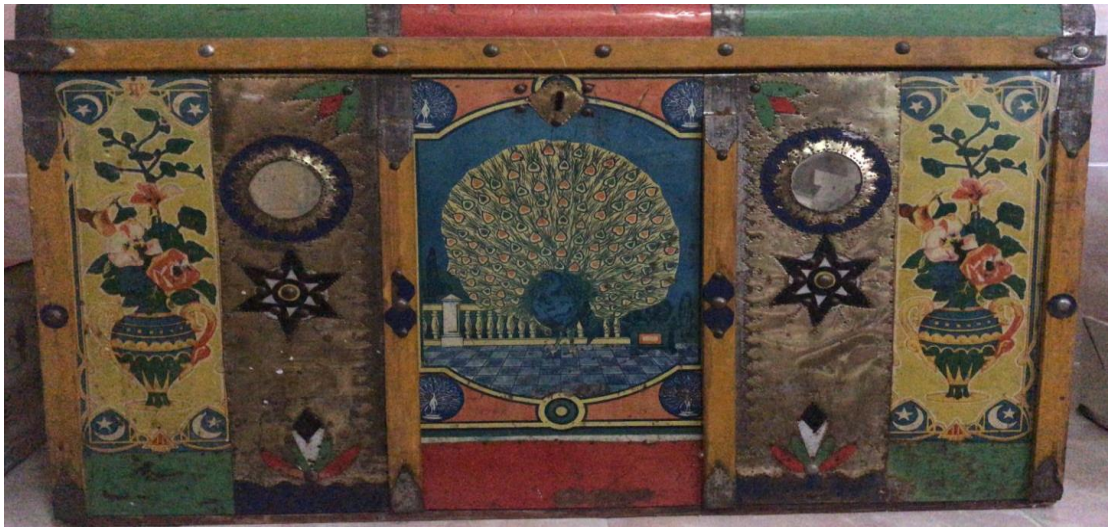
Yörede görülen çeyiz sandıklarını erkek tarafı kendi yapar ya da köydeki ustalara yaptırırdı. Köylerde bulunan çeyiz sandıklarının yapım aşamaları Şehirde yapılan çeyiz sandıklarının yapım aşamaları birbirine benzemektedir (Begiç ve Sarıcan, 2019, s. 75-76). Günümüzde ise yörede kullanılan çeyiz sandıkları hazır alınmaktadır ya da hiç kullanılmamaktadır.

Görsel 68 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait teneke kaplamalı çeyiz sandığı (Sarıcan, 2019)

Görsel 69 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait teneke kaplamalı çeyiz sandığının içi (Sarıcan, 2019)

Görsel 70 Çamlıdere Merkez Zeynep Sağlık'a ait aynalı sandık (Sarıcan, 2021)

2.1.2.5.Soba

Soba, bireysel ısınma ihtiyacı olarak geçmişte olduğu gibi günümüzde de ilçe merkezi ve köylerinde kullanılmaktadır. Sobanın ısınmada önemli unsur olduğu ve aktif olarak kullanılması soba geleneğinin devam ettiğinin bir göstergesidir.

Çamlıdere merkezinde dört nesil sürdürülen sobacılık geleneği dededen toruna geçerek devam etmektedir. Köylerde gezerek kalaycılık yapan Ömer Parmaksız yörede bulunan Sobacıların yanında çıraklık yaparak sobacılık zanaatını öğrenir. Bu zanaatı oğlu Ali Osman Parmaksıza öğretmiştir. Babadan oğula geçerek devam eden bu zanaat günümüzde Çamlıdere merkezde halen devam etmektedir. Aynı zamanda atölyede eski soba ve kazanların tamiri de yapılmaktadır. Yörede sobacılık zanaatı gelecek kuşaklara aktarılarak devam etmektedir (KK.4).

Görsel 71 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen teneke ördek soba (Sarıcan, 2021)

Geçmişte yörede odun sobaları kullanırdı. Bu odun sobalarını "ördek soba" ve "güvey sobası" olarak adlandırırlardı. Ördek soba üzeri geniş olup evin toplu olarak kullanıldığı, yemek ve ekmeğin ısıtıldığı, suların kaynatıldığı ve ısınmak amacıyla kullanılan işlevsel bir sobadır. "Güvey sobası" cin oda, yani gelin adasında kullanılır ince ve uzundur. Bu soba hem odayı hem de hamam suyunu ısıtmak için kullanılır. Teneke malzemeden yapıldığı için döküm sobalara göre daha çabuk ısınır. Geçmişte tamamı elle şekillendirilen teneke sobalar günümüz de kara sacdan yapılıp, desenlerinin ise makine yardımı ile yapılarak üretimine devam edilmektedir (KK.4, KK.38). Bu geleneğin simgesi olarak Çamlıdere merkezde Soba Müzesi çalışmaları da devam etmektedir.

Görsel 72 Çamlıdere Merkez'de "Eksiz Oluk Parmaksız Özen Soba" dükkanında satışı devam eden sac ördek soba (Sarıcan, 2021)

Görsel 73 Çamlıdere Merkez'de bulunan "Eksiz Oluk Parmaksız Özen Soba" dükkanında satışı devam eden sac güvey soba (Sarıcan, 2021)

2.1.2.6.Yer Yaygısı

Yöre halkının gelir kaynağının başında hayvancılık gelmektedir. Hayvanlardan elde ettikleri ürünlerle geçimlerini sağlarlar. Keçi ve koyundan elde edilen kıl ve yünlerin bir kısmını iplik haline getirirler. Bu ipliklerle evlerine kurdukları basit tezgahlar ile çoğunlukla kadınlar tarafından yer yaygısı olarak kilim, eşyalarını taşımak için çuval, heybe, mendil vb. ürünler dokumuşlardır. Bunun berber eski giysileri de kesip ip haline getirir ve bunula ise yer yaygısı dokumuşlardır. Evde kullanılan kilimlerin çoğunluğu Avdan köyünde heybe ve çuvallar ise merkez ve birkaç köyde dokunduğu, ancak bazı köylerde bu yaygıların yerine minder kullandıkları saha çalışmalarında tespit edilmiştir (KK.9, KK.10, KK.28, KK.29, KK.37).

Görsel 74 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen yer yaygısı (Sarıcan,2020)

Görsel 75 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen yer yaygısı (Sarıcan,2020)

2.1.3.Giyim Donatıları

İnsanoğlu öncelikle iklim koşullarından korunmak amacı ile örtünmeye başlamıştır. Zamanla çeşitli coğrafyalarda farklı giyim kültürlerinin oluşmasına ortam hazırlamıştır. Toplumsal yaşantının gelişmesiyle birlikte, coğrafi koşulların ve iklimin belirlediği giyim tarzlarında, toplumdaki inanç, statü, giysi için ihtiyaç olan malzemelerin temini ve gelişen zevkler gibi farklı etkenler rol oynamaya başlamıştır. Zamanla daha uzak coğrafyalar ile yapılan ticaretler ve göçler çeşitli kültürlerin kaynaşmasını neden olmuştur. Bu durum giyim kültürünün zenginleşmesine neden olmuştur. Bu durum Anadolu coğrafyasında da görülür. Eski çağlardan buyana yaşanılan bir bölge olması, göç ve ticari yolların tam merkezinde bulunması, farklı kavim ve ulusların hakimiyetinde kalması, Anadolu'nun zengin bir giyim kültürüne sahip olmasına zemin hazırlamıştır (Begiç ve Öz, 2019, s. 476).

Geleneksel yaşamda giyim-kuşam kuşaklar arası aktarım ile kültürü yansıtarak günümüze taşımaktadır. Ancak, globalleşen dünyada geleneksel kültür kazanımlarındaki değişimi etkilemekte ve daha çok maddi kültürün kapsadığı sınırlar içinde kabul edilen; giyim-kuşam ve süslenme gibi kültürel unsurlar da bu değişimden hızla etkilenmektedir. Özellikle yaşanan günün koşulları, üretilen malzemeler, üretim şekillerinin değişimi, sosyal ve kültürel yapının moda anlayışında oluşturduğu etkiler bu değişimin başlıca nedenleri sayılmaktadır (Yalçın, 2019, s. 2). Yörede bulunan giyim donatıları erkek, çocuk ve kadın giyim olarak üç başlık altında incelenmiştir.

2.1.3.1.Erkek Giyim

Yörede görülen erkek giyim Anadolu da görülen erkek giyimi ile benzer özellikler göstermektedir. Erkek giyimde günlük ve gerilik olarak iki çeşittir. Damat giyiminde ise özel bir giysi olmaz sadece kına gecesi günü en yeni giysisini giyer. Kız evinin gönderdiği güveyboğundan çıkan mintan, takke ve takke üzerine sarık beline kuşağı takardı. Düğün günüde aynı şekilde giyinirdi. Omzuna ise telli çember örtülür. Bu çember kına yakılırken ise başa örtülürdü. Yörede erkek giyim şu şekildedir; Başa takke ve takke üzerine sarık sarılarak kullanılırken daha sonraları kasketin yaygınlaşmaya başlaması ile takke yerine kasket kullanılmaya başlanmıştır. İçe ise ak don üstüne göymek, bunun üzerine kıl pantul ve mintan bele kuşak sarılıp yelek ve ceket giyilirdi. Ayağa kıl örgü çorap ve çarık giyilirken zamanla mest ve soğukkuyu lastik ayakkabı giyilmektedir (KK.5, KK.13, KK.16, KK.25 KK.26). Yörede erkek

giyim çeşitliliği fazla olmaması nedeni ile başa takılanlar, içe giyilenler, üste giyilenler, ayağa giyilenler başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.3.1.1.Başa Takılan

Kasket: Kasket (şapka), giysi tamamlayıcı olarak önemli bir aksesuardır. Ayrıca kasketler; cinsiyeti, statüyü, inancı, kullanıldığı dönemin kültürünü, geleneğini yansıtan baş süslemelerindendir (Coşkun, 2020, s. 88). Yörede beş, sekiz köşeli ve düğmeli kasket kullanılırdı. Bu şapkalar Ankara Saman Pazarından alınırdı.
Sarık: Takke veya fesin üzerine sarılan ince uzun kumaş.
Takke: Yarım küre biçiminde dikilmiş örgü ya da kumaştan yapılmış başlıktır.

2.1.3.1.2.İçe Giyilen

Ak don: genelde beyaz hümayun kumaş olan uçkurlu, iç don.
Göynek: Beyaz kumaştan dikilen diz altına kadar uzunlukta olan yakasız önü düğmesiz içlik.

2.1.3.1.3.Üste Giyilen

Ceket: Mevsime göre gelende koyu renk kalın kumaş kullanılır. Önden iki ya da üç düğmeye sahip iki yandan büyük cepli ve arka kısmı yırtmaçlıdır. Bu ceketler genelde Çamlıdere bulunan terzilere diktirilirdi.
Kıl pantul: Kıl pantul, yöre ve köylerinde veya Gerede de tiftiğin doğal renginden iki şak (2m) dokutulur. Köyün dört beş genç kızı bir araya gelir bu dokumayı ıslatılarak düvenin çakmaklı tarafı ile karşılıklı sürtülerek keçeleştirilirdi. Bu meşakkatli ve yorucu işten sonra kızlar için bulgur pilavı ve eşi erik hoşafı ikram edilirdi. Bu dokuma kumaştan erkek için pantolon yapılırdı ve yelek yapılırdı. Doğal liften dokunan dokuma soğu ve ıslaklığı geçirmediği için tercih edilirdi. Yapılan pantul uzun yıllar kullanılırdı. Sonraları ise kıl pantulu sadece yaşlılar giymeye başladı. Gençler ise kumaş pantolon giyerdi.
Kuşak: Dikdörtgen dokuma kumaştır. Kuşağın iki ucunda bağlamak için ip olur. Katlanarak sarılırlar. Güveye ise onun üzerine uzun ince dokuma kumaştan yapılmış kuşak bağlanırdı.
Mintan: Yakasız gömlek.

Süveter: Yünü fengire ile ip haline getirerek iki şiş ile örülen V yaka sıfır kollu gömlek üstüne giyilen kazak.

Yelek: Çamlıdere köylerinde ve Gerede de tiftiğin kendi renginden genelde siyah ve krem rengi dokutulur. Köyün genç kızları bir araya gelir bu dokumayı ıslatarak düvenin çakmaklı tarafı ile karşılıklı sürtülerek keçeleştirilirdi. Bundan da hem erkek için pantul hem de elek yapılırdı. Buna da "avcı yeleği" denirdi.

2.1.3.1.4.Ayağa Giyilenler

Çarık: Sığır gönü(derisi) kullanılarak. Ayak ölçüsünde kesilen taban çift kat olarak üst parça ile çuvaldız kullanılarak dikilir. Deriden yapılan ip çarığın üzerine açılan deliklerden ayak bileğine bağlanır. Çarığı köyde genelde herkes kendi diker ya da köyde bulunan ustalara diktirirdi. Kadın erkek aynı şekilde çarık giyerdi. Bazı yörelerde yemeni olarak da söylenmektedir.

Kıl Çorap: Fengire ile eğirilen yün ya da tiftik ip haline getirilir, ipin doğal renginden beş şişle örülür. Diz altına kadar olurdu. Erkekler genelde yüne göre daha dayanıklı olduğu için siyah tiftik çorap giyerdi.

Mest: Hakiki deri kullanılarak yapılan kısa koçlu, hafif ve yumuşak ayakkabı.

Soğuk kuyu: Siyah lastikten yapılan fabrikasyon ayakkabı.

Çamlıdere merkezde bulunan ayakkabı ustası olarak tanınan Rıza Çavuş lakaplı, Rıza Altıntaş el yapımı ayakkabı ve mest yapardı ilçede yaklaşık yetmiş sene mesleğini icra eden son ayakkabı ustasıdır.

1950'li yıllardan sonra geleneksel erkek giyim- kuşam giderek yok olmuştur. Günümüzde ise yörede görülen geleneksel erkek giysileri kaybolmuş sadece resimlerde ve hatırda kalanlar ile gün yüzüne çıkmıştır. Yöresel kadın giysisi gibi sandıklarda saklanmamıştır.

Görsel 76 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek kınası, damat başına örtülmüş telli çember ve erkek giyimde kullanılan takke, sarık, kasket (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 77 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek kınası, erkek giyimde kullanılan kıl pantul, mintan, kuşak, yelek, ceket (VEKAM, 2021)

Görsel 78 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (Çamlıdere Belediye arşivi, 2021)

Görsel 79 1960'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (Çamlıdere Belediyesi Arşivi, 2021)

Görsel 80 1940'lı yıllar Çamlıdere erkek giyim (VEKAM, 2021)

Görsel 81 Çamlıdere Avdan köyü, Güleser Yazar'a ait beş şiş kullanılarak yandelik nakış örülmüş kıl erkek çorabı (Sarıcan, 2019)

Görsel 82 Çamlıdere Dörtkonak köyü, Hasan Karagöz'e ait tek şiş kullanılarak örülmüş kıl erkek çorabı (çoban çorabı), (Sarıcan, 2019)

Görsel 83 Çamlıdere Sarıkavak köyü, Ayşe Sarıcan'a ait orlon ip ile beş şiş kullanılarak gavşurma nakış örülmüş erkek çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 84 Çamlıdere Sarıkavak köyü, Ayşe Sarıcan'a ait orlon ip ile beş şiş kullanılarak kâtip bıyığı ve yan delik nakış örülmüş erkek çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 85 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait örgü erkek takke (Sarıcan, 2019)

Görsel 86 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi kunduracı Rıza Çavuş cansız mankeni Sarıcan, 2020)

2.1.3.2.Çocuk Giyim

Yörede alım gücünün düşük yokluğun olduğu dönemlerde giysiler tamir edilerek kullanır buna "yama" denirdi. Ya da büyüklerin kullandığı giysiler küçültülerek çocuk giysisine dönüştürülür böylece bir süre daha kullanılabilirdi.

Çocuk giyim için evde bulunan artık kumaşlardan eklenerek ya da büyüklerin eskiyen giysileri küçültülerek ve yamanarak çocuklara giydirilirdi. İçine göynek onun üzerine renkli kumaştan dikilen dış donu küçük kız ve erkek çocuk fark etmezsiniz kısa entari giyerdi. Yaklaşık üç yaşından sonra erkek çocukları pantolon ve mintan giymeye başlardı (KK.11, KK.18, KK.25, KK.37).

2.1.3.2.1.Erkek Çocuk Giyim

Çarık; Sığır gönü(derisi) kullanılır. Ayak ölçüsünde kesilen taban çift kat olarak üst parça ile çuvaldız kullanılarak dikilir. Deriden yapıla ip çarığın üzerine açılan deliklerden ayak bileğine bağlanır. Çarığı köyde genelde herkes kendi diker ya da köyde bulunan ustalara diktirirdi.

Göynek; beyaz kumaştan dikilen diz altına kadar uzunlukta olan yakasız önü açık içlik

İç donu; genelde artık kumaşlar kullanılarak beyaz veya renkli kumaştan diklen uçkurlu, paçası büzgülü don.

Mintan; sivri yakalıdır. Her iki yakasıda düğmelidir. Uzun ve düşük kolludur. Kol manşetlerinden düğmelidir. Gömleğin önünü düğme ve ilik kullanılarak kapatılırdı. Arkası ise iki parça olarak dikilmiştir. İçine ise pamuklu kumaş astar yapılmıştır.

Pantolon; düz paça olarak dikilmiştir. Belinde kemer köprüsü ve de bir de düğme vardır. Önünde ise üç adet düğme bulunur. Her iki yanında cep vardır. Genelde babanın pantolonu küçültülürdü.

Soğuk kuyu; lastikten üretilen fabrikasyon ayakkabı. Çarıktan sonra kullanılmaya başlanmıştır.

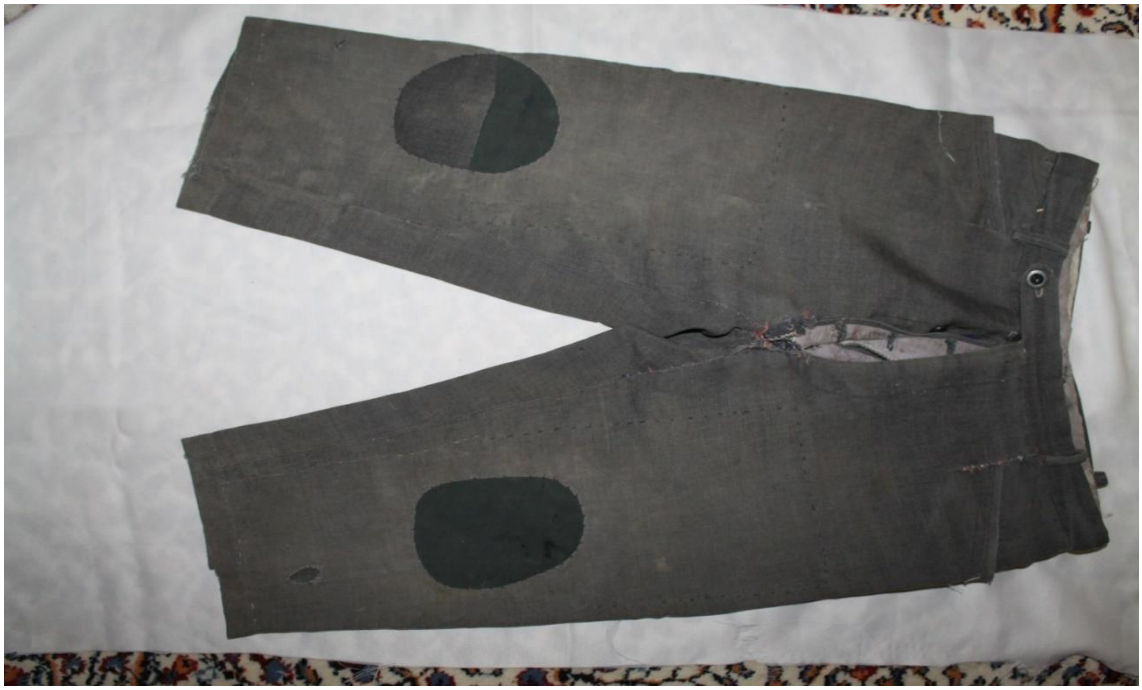
Yün çorap; yün ve tiftik eğirilerek ip haline getirilir. İp boyanır veya doğal renginde kullanırdı. Tiftik yüne göre daha dayanıklı olduğu için genelde çorap için bu tercih edilirdi. Bu ip ile beş şiş kullanılarak çorap örülür.

Görsel 87 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk mintan ön görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 88 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk mintan arka görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 89 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk pantul ön görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 90 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk pantul arka görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 91 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllar ait erkek çocuk pantul ön ve arka görünüşü aynı (Sarıcan, 2019)

2.1.3.2.2.Kız Çocuk Giyim

Çember; boncuksuz yazma/tülbent

Entari; yakasız önden iki düğmelidir. Uzun, düşük kol belden kırmalı kısa entari giyerlerdi.

Çarık; sığır gönü(derisi) kullanılır. Ayak ölçüsünde kesilen taban çift kat olarak üst parça ile çuvaldız kullanılarak dikilir. Deriden yapılan ip çarığın üzerine açılan deliklerden ayak bileğine bağlanır. Çarığı köyde genelde herkes kendi diker ya da köyde bulunan ustalara diktirirdi.

Dış don; renkli kumaşlardan uçkurlu ve paçası büzgülü don giyerlerdi.

Göynek; beyaz kumaştan dikilen diz altına kadar uzunlukta olan yakasız önü açık içlik.

İç donu; renkli veya beyaz genellikle artık kumaştan dikilen uçkurlu, paçası büzgülü don.

Soğuk kuyu; siyah lastikten yapılan fabrikasyon ayakkabı. Çarıktan sonra kullanılmıştır.

Yün çorap; yün ve tiftik eğirilerek iplik haline getirilir. İplik boyanır veya doğal renginde kullanırdı. Tiftik yüne göre daha dayanıklı olduğu için genelde çorap için bu tercih edilirdi. Bu iplik le beş şiş kullanılarak çorap örülür.

Görsel 92 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllara ait kız çocuk entari ön görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 93 Çamlıdere Dörtkonak köyünde Emine Karagöz'ün sandığında sakladığı 1950'li yıllara ait kız çocuk entari arka görünüşü (Sarıcan, 2019)

Görsel 94 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş ile örülmüş orlon çocuk çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 95 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş ile örülmüş orlon çocuk çorap (Sarıcan, 2021)

2.1.3.3.Kadın Giyim

Yöre de kadınların günlük, gerilik ve düğünde giydikleri üç çeşit giysi vardı. Bu giysiler düğünde ve bayramda "telli entari" diye adlandırılır daha sonra gerilik olarak saklanır. Yörede kullanılan kadın giyim geleneksel Anadolu kadın giysileri ile benzer özellikler göstermektedir. Gelin elbiseleri ile gerilik diye adlandırılan elbiseler birbirinin aynı şeylerdir. Yalnız gelinleri farklı kılan şey başlarındaki telli duvaktır. Bunlar telli entariler sadece düğün, kına gecesi, kesim gibi özel günlerde giyilir bunun haricinde giyilmezdi. Günlük giysi ise yine elbise ve üç etek entari giyilir fakat bunların kumaşı pamuklu, telsiz olurdu. Yörede bulunan üç etek gelin entarileri kumaş yönünden farklılar göstermektedir. Bu farklılıkların ailenin alım gücüne bağlı olduğu bilinmektedir (KK.2, KK.3, KK.9, KK.10, KK.11, KK.12, KK.37).

2.1.3.3.1.Gelin Giyim

Ahalamaduğum; kırmızı ve yeşil boyuna çizgili önü arkasından kısa, belden pileli bilek yakasız üç düğmeli üç eteğin içine giyilen elbise. Gelin elbisesidir.

Ak çember: kadınlar genelde tepeliğin üzerine beyaz tülbent/yazma örterlerdi. Bunların uç kısmı kum boncuklu olurdu.

Atkı: gelin kız baba evinden çıkarken üzerine örtülen koyu renk dikdörtgen dokuma. Veya evde bulunan parça kumaşlar birbirine eklenerek yapılmış örtüdür.

Çarık: sığır gönü(derisi) kullanılır. Ayak ölçüsüne uygun olarak taban çift kat, üst parçası ise tek kat kesilerek çuvaldız ile dikilir. Deriden yapıla ip çarığın üzerine açılan deliklerden ayak bileğine bağlanır. Çarığı köyde genelde herkes kendi diker ya da köyde bulunan ustalara diktirirdi. Bu çarıklar kadın erkek çocuk fark etmeden aynı malzeme ve aynı teknikle dikilirdi. Kişiye göre sadece ayak ölçüleri değişiklik göstermektedir (KK.16, KK.10).

Çaşur: Dört metre kırmızı veya yeşil kadife kumaştan dikilmiş paçası ve beli uçkurlu şalvar. Gelin kız üç eteğin üzerine giyerdi.

Gıcırdaklı mest: ince dana derisinden yapılır. Dikiş işlemi uygulanarak birleştirilir. Normal mestten farkı çok az topuklu olması ve ismine verilen gıcırtı şeklinde ses çıkarmasıdır. Mest ile kösele arasında kalan boşluğa üçgen meşin kesilerek kenar kısımları yapıştırılarak şeritler halinde kesilir, aralarına gaz yağı sürülür. Kösele altına konularak kapatılır. Daha sonra ökçe yapılıp dikiş atılır. Bu işlemin yapılması yürürken ses çıkarması için olup kundura veya lastik ayakkabıların içerisine giyilerek kullanılır (Güngör, Özdemir, ve Akça, 2015, s. 230). Bunu gelin düğününde ve sonrası giymeye devam eder.

Kadife elbise: kadife kumaştan diklen yakasız boydan elbise. Bu elbise genelde duvak günü giyilirdi.

Kuşak: sarı, kırmızı, krem, siyah renklerden oluşan uzun ipekli kumaştır. İki parça dokunmuş kumaş ortadan birleştirilmiştir. Kuşağın uç kısımları az püsküllü olurdu. İkiye katlanarak sarılır uç kısmı sallandırılırdı şeklinde sallanır. Günlük kullanılan kuşaktan farklıdır.

Salta: Üç eteğin üzerine giyilen kısa ceket, lacivert kadife kumaş kullanılarak üzeri kordon ile işlenmiştir. Daha sonraları ise elbiselerin üzerine el örgüsü ya da hazır alınan yelekler kullanılmıştır.

Telli çember: ipek çember üzeri çelik tel kullanarak işleme yapılır. Çemberin üç köşesinden ortaya doğru bu işlemelerle süslenirdi. Telli çember üzeri insan ve at motifleri kullanılarak bezenmiştir.

Telli elbise/ Ağır elbise: telli kumaş diye bilinen parlak simli kumaş kullanılarak dikilen boydan beli pileli yörede "belden kırmalı" denilen elbise. Köylerde üç etek entarinin içine ahalamaduğum yerine telli elbisede giyilirdi. Kesim ve kınagecesi günü yine bu entari giyilmektedir.

Tepelik: kırmızı kalın çuha kumaş ile kalıp kullanarak saçları kapatıp alın açık olacak şekilde yapılan başlıktır. Tepesi gümüş, bazı tepeliklerde ise gümüş etrafına üç santim yükseklikte metal bir parçanın pamuklu kumaşa sarılıp üzerine monte edilmişti. Tepelik ön çevresi penez, boncuk gümüş veya altın ile süslenmiştir. Tepeliğin arkasından ise ipek ya da floş ip sarkıtılmıştır. Bu ipler bazılarında elli atmış arası saç örgüsü yapılmıştır. Buna da "fes kozası" denilmektedir. Tepelikler günlük ve gerilik giyim-kuşamda da kullanılmaktadır.

Üç etek: boyuna yollu çiçekli, çizgili ya da düz kumaştan dikilen saltanın altına giyilen üç etek entari, yakalı, uzun kollu ve kol uçları dilimli, yırtmaçlıdır. Beden boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Önden açık, yanlar bel hizasından yırtmaçlı, kenarları yarım ay şeklinde dilimlidir. Ön ortasında üç adet düğme ve düğme ile kapama sağlanmıştır. Dış kısmında özel kumaş kullanılmış içi ise pamuklu kumaş ile astarlanmıştır. Üç etek olarak kullanılan kumaşlarda ise ailenin alım gücüne göre farklılık göstermektedir.

Görsel 96 1940'lı yıllar Çamlıdere köyleri ait geleneksel gelin giysisi, gıcırdaklı mest, caşur, atkı, telli çember üzeri gelin teli **(**VEKAM, 2021)

Görsel 97 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari içine giyilen önü kısa arkası uzun ahalamaduğum (Sarıcan, 2019)

Görsel 98 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın annesine ait üç etek entari içine giyilen telli elbise (ağır entari) eteği. Elbisenin üst kısmı çıkarılarak mendil yapımında kullanılmıştır (Sarıcan, 2021)

Görsel 99 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019)

Görsel 100 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği üç etek entari ve kuşak giyim şekli arka ve ön detay (Sarıcan, 2019)

Görsel 101 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'a düğününde kullandığı üç etek entari üzerine sardığı kuşak detay (Sarıcan, 2019)

Görsel 102 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'a ait düğününde giydiği üç etek entari kumaş detay (Sarıcan, 2019)

Görsel 1031960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Faruk Çalışıcı'nın annesi Ayşe Çalışıcı'nın düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019)

Görsel 104 1950'lı yıllar Çamlıdere Merkez Zeycan Atasoy'un düğününde giydiği üç etek entari (Sarıcan, 2019)

Görsel 105 1950'lı yıllar Çamlıdere Merkez Zeycan Atasoy'un düğününde üç etek entari üzerine giydiği salta (Sarıcan, 2019)

Görsel 106 1946'lı yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın ebesinin düğününde giydiği kadife üç etek (Sarıcan, 2021)

Görsel 107 1946'lı yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'ın ebesinin düğününde giydiği kadife üç etek üzerinde bulunan nakış detayı (Sarıcan, 2021)

Görsel 108 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'a ait düğününde üç etek entari üzerinde kullandığı kuşak detay (Sarıcan, 2019)

Görsel 109 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Ayşe Çalışıcı'nın kullandığı gelin kuşağı. Kuşak oğlu Faruk Çalışıcı da bulunmaktadır (Sarıcan, 2020)

Görsel 110 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepeliğin arkasında kullanılan fes kozası (Sarıcan, 2019)

Görsel 111 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik gümüş süsleri ve tepelik arkasına takılan fes kozası (Sarıcan, 2019)

Görsel 112 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Ayşe Çalışıcı'nın düğününde kullandığı tepelik. Tepelik oğlu Faruk Çalışıcı da bulunmaktadır (Sarıcan, 2020)

Görsel 113 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik (Sarıcan, 2019)

Görsel 114 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün annesinin 1970'lerde gelin olurken kullandığı telli çember (Sarıcan, 2020)

Görsel 115 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkez Akkız Taşkan'ın düğününde kullandığı tepelik ve çember (Sarıcan, 2019)

Görsel 116 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait beş şiş kullanılarak orlon ip ile kabak çekirdeği nakış örülmüş gelin çorabı (Sarıcan, 2019)

Görsel 117 Çamlıdere Avdan köyü Güleser Yazar'a ait Beş şiş kullanılarak örülmüş tiftik gelin çorabı (Sarıcan,2019)

2.1.3.3.2.Gerilik

Gerilik demek düğün, bayram gibi bir topluluk içine katılacağı zaman seçilen giysilerdir. Bunun için yeni gelinler düğünde giydikleri giysileri bir müddet giyer sonrasında ise yine bunlara benzer güzel kumaşlardan elbiseler dikerdi. Aslında gerilik olarak saklanan giysiler günlük giysi ile aynıdır. Tek farkı kumaşının parlak olması ve az kullanıldığı için eskimemesidir. Günümüzde hala 1900'lü yıllara ait giysilerin sandıkta saklandığı görülmektedir. Bunlar ancak güve ve fare yerse yıpranırdı (KK.2, KK.3, KK.10, KK.11, KK.12, KK.37).

Görsel 118 1980'li yıllar Çamlıdere Merkez Akıkız Taşkan'nın kızı için diktirdiği telli elbise (ağır entari) (Sarıcan, 2021)

Görsel 119 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait belden kırmalı elbise (entari) (Sarıcan, 2021)

Görsel 120 1980'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait telli yelek (Sarıcan, 2021)

2.1.3.3.3.Günlük Giyim

Atkı: dışarı çıkarken kadınların üzerine örttüğü dikdörtgen dokuma ya da evde bulunan parça kumaşların birleşmesi ile oluşan örtü.

Belden kırmalı: Mevsime göre seçilen renkli kumaş kullanılmış üst bedeni bele oturan yakasız önü düğmeli veya çıtçıtlı ve uzun kolludur. Alt eteği bol beli büzgülü beden boyu ayak bileklerine kadar uzanan elbisedir.

Çarık: sığır gönü(derisi) kullanılır. Ayak ölçüsünde kesilen taban çift kat olarak üst parça ile çuvaldız kullanılarak dikilir. Deriden yapıla ip çarığın üzerine açılan deliklerden ayak bileğine bağlanır. Çarığı köyde genelde herkes kendi diker ya da köyde bulunan ustalara diktirirdi. Kadın, erkek, çocuk çarıkta kullanılan malzeme ve yapım tekniği aynıdır.

Çember: ince yazma/yemeni baş örtüsü. Bu çemberler geneli beyaz olur kenar üç köşesi kum boncuk ile süslenirdi. Günlük olarak kullanılırdı.

Dış donu: dört metre renkli kumaştan dikilen uçkurlu şalvar/don. Yörede daha sonradan buna "çinti" denilirdi.

Göynek: beyaz kumaştan dikilen diz altına kadar uzunlukta olan yakasız içlik.

İç donu: renkli pamuklu kumaştan diklen uçkurlu, paçası büzgülü don.

Kuşak: bele sarılan dikdörtgen dokuma kumaştır. Kuşağın iki ucunda bağlamak için ip olur. Çapraz uçlarından ikiye katlanarak sarılır kuşak arkası üçken şeklinde sallanır. Gelinlerin kullandığı kuşaktan farkı is dokumasının daha kalın olmasıdır.

Mest: Hakiki deriden tabanı ise kösele olur. Makinada ya da elde dikerek birleştirilir. Çok hafif bir ayakkabıdır. Çarıktan sonraları kullanılmıştır. Kadın mest de erkek mest gibi aynı malzeme ve teknikle dikilirdi.

Salta: Üç eteğin üzerine giyilen kısa ceket, lacivert kadife kumaş kullanılarak üzeri kordon ile işlenmiştir.

Soğuk kuyu: siyah lastikten yapılan fabrikasyon ayakkabı. Çarıktan sonra kullanılmıştır. Hiçbir süsü bulunmayan basit aynı zamanda sağlam bir ayakkabıdır.

Takke: yörenin bazı köylerinde görülen takke, saç kısmını kapatıp alnı açık bırakılacak şekilde pamuklu kumaştan dikilir. Üzeri ise basit nakış tekniği kullanılarak renkli ipler ile geometrik şekilli motifler ile süslenip tepesine boncuklar dikilir. Bu tepeliği Dört Konak köyünde Emine Karagöz'ün yaptığı tespit edilmiştir. Genelde orta yaşta kadınlar bunu çemberin içine takardı.

Üç etek: üç etek entari V yaka, uzun kollu ve kol uçları dilimli, yırtmaçlıdır. Beden boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Önden açık, yanlar bel hizasından yırtmaçlı, kenarları yarım ay şeklinde dilimlidir. Ön ortasında bir veya üç adet düğme bulunur bu düğme ile kapama sağlanmıştır içi ise pamuklu kumaş ile astarlanmıştır. Düğünlerde giyilen üç etekle aynı dikilmiştir. Aradaki fark ise kumaşın özle bir kumaş olmamasıdır.

Yelek: saltadan sonraki dönemlerde belden kırmalı elbisenin üzerine giyilir. Yelek genelde hazır alınır. Gelinler özellikle parlak ipli telli yelek giyerdi. Gerilik olarak saklanır.

Yün çorap: yün ve tiftik eğirilerek ip haline getirilir. İp boyanır veya doğal renginde kullanırdı. Tiftik yüne göre daha dayanıklı olduğu için genelde çorap için bu tercih edilirdi. Yörede genelde yaşlılar beş şiş kullanarak çorap örer. Çoraplarda kullanılan desenlerinin ise gavşurma, yandelik, çetin ceviz, sıçan dişi, kaz ayağı, kâtip bıyığı, üç büzme, yeminli gibi isimleri vardır.

Genç kızlar ve kadınlar günlük bu giysiler giyerlerdi. Evde ve tarla da bu şekilde çalışılırdı. Gelin düğünde giydiği giysiyi bir süre daha giyer sonrasında gerilik olarak saklar düğün gibi merasimlerde (kınagecesi, kesim, duvak) tekrar giyerdi. Gelin giysisi ile gerilik giysi arasındaki tek fark gelinin başında süsleme amacı ile kullandıkları tellerdir. Günümüzde ise yörede giyim kuşam geleneği kaybolmuştur. Ancak bu giysiler sandıkta saklanır ya da yastık veya minder yapılarak çocuklar arasında paylaşılır. Bunlar ise hatıra olarak saklanmaktadır.

Yörede ayakkabı ustası Rıza Çavuş lakaplı, Rıza Altıntaş el yapımı ayakkabı ve gelinlere özle sipariş ile gıcırdaklı mest yapardı. Kumaşlar genelde ilçede bulunan "Manifaturacı Neşet Efendi" den ya da Ankara Saman pazarından alınır. Kadınlar giysilerini kendi keser, biçer dikerdi. Ancak düğünlerde giyilen üç etek ve çaşuru Ankara ya da Gerede den hazır aldıkları veya elinde bulunan kişilerden ödünç alırlardı. Bu giysilerde kullanılan kumaşlar ise alım gücüne göre değişiklik göstermektedir (KK.2, KK.3, KK.9, KK.10, KK.11, KK.12, KK.37).

Görsel 121 1940'lı yıllar Çamlıdere merkez ve köyleri geleneksel günlük kadın giyimde başa takılanlar. Sol tarafta başında telli çember bulunan ise yeni gelindir (VEKAM, 2021)

Görsel 1221940'lı yıllar Çamlıdere merkez ve köyleri geleneksel günlük kadın giyim (https://bayindir.wordpress.com, 2021)

Görsel 123 1950'li yıllar Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün düğününde ve daha sonraları ise günlük kullanılan tepelik (Sarıcan, 2019)

Görsel 124 1950'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'nın ebesinin düğününde ve daha sonra günlük kullandığı tepelik (Sarıcan, 2021)

Görsel 125 1970'li yıllar Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'ün annesinin düğününde ve sonrasında günlük kullandığı ak ve sarı çember (Sarıcan, 2021)

Görsel 126 1960'lı yıllar Çamlıdere Merkezde Akkız Taşkan'ın düğününde giydiği giysiyi gerilik olarak da kullanmıştır. Giysinin ön ve arka detayı (Sarıcan, 2019)

Görsel 127 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'nın anneannesinin düğününde giydiği üç etek entariyi uzun yastığa dönüştürmüştür (Sarıcan, 2021)

Görsel 128 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'ün kendi yaptığı günlük kullandığı tepelik (Sarıcan,2019)

Görsel 130 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi boncuk oyalı çemberler (Sarıcan, 2019)

Görsel 129 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait 1980'li yıllarda kullanılan boncuk oyalı ak ve al çember (Sarıcan, 2021)

Görsel 131 Çamlıdere Avdan köyü, Hasibe Durdu'nun evinde bulunan günlük kadın kuşak (Sarıcan, 2019)

Görsel 132 Ayşe sarıcan' a ait 1990'lı yıllar beş şiş ve renkli orlon ip kullanılarak çetin ceviz nakış örülmüş kadın çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 133 Ayşe sarıcan' a ait 1990'lı yıllar beş şiş ve renkli orlon ip kullanılarak sıçan dişi, kaz ayağı nakış örülmüş kadın çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 134 Çamlıdere Sarıkavak köyü Durhanım Güngör'e ait 1980'li yıllarda örülmüş renkli kadın kıl çorap (Sarıcan, 2021)

Görsel 135 Çamlıdere Avdan Köyü Fatma Yıldız'a ait soğukkuyu lastik kadın ayakkabı (Sarıcan, 2019)

Görsel 136 Çamlıdere Kültür Evi ve Etnoğrafya Müzesi manifaturacı Neşet Efendi cansız mankeni (Sarıcan, 2020)

2.1.4.Mutfak Donatıları

Yörede kullanılan mutfaklar çok işlevli hem yemek yapılan, yenilen, sohbet edilip, yatılan, ortasında ocağı olan büyük odalardır. Ocakta yakacak olarak odun, çıra, gıdı (kozalak), çalı-çırpı ve hayvanların dışkısından elde edilen tezek kullanılır. Yemek yapımında kullanılan tencere ve tavaların ateşle temas ettiği için dışı isten kararırdı. Bu tencerelere "gara tencire" denilir. Gara tencireler ve tavalar küllük tarafındaki sergene dizilir (KK.2, KK.3, KK.10, KK.11, KK.12, KK.37).

Odalarda bulunan sergenlerde mutfak eşyaları kullanım alanlarına göre dizilir, Misafir odalarındaki sergenlere günlük kullanılan kalaylı kaplar dizilir. Sergenler her zaman temiz ve düzenli olurdu. Büyük oda da olan dolapta günlük kullanılan erzaklar ve bardaklar saklanırdı. Ocakta pişirilen yemekler ocağın karşısına kurulan ziniler (sini) üzerinde, yer sofrasında yenilirdi. Softa geleneği halen evlerde devam etmektedir. Ancak zamanla kaplar kacaklar tencere gibi günlük kullanılan donatılar değişmiş evlere kurulan tüplü ocaklar ile günümüz de ki tencere ve tavalar kullanılmaya başlanmıştır. Ocak ise yine ekmek, çörek gibi yiyecekleri yapmak için hala kullanılmaktadır (KK.2, KK.3, KK.10, KK.11, KK.12, KK.37).

2.1.4.1.Kalbur ve Elek

Genellikle tahıl elemeye yarayan, büyükçe delikli ya da seyrek telli büyük elek. (TDK 2021) Yörede genelde harman ve bulgur zamanı kullanılan kalburlar harman zamanı kullanılır. Buğday başaklarından ayırıldıktan sonra, önce kalbur yardımı ile elenir sonrada tozu savurtulurdu bu işleme "çalkama" denir. Köyde kadınlar birbirlerini görüp hâl hatır sorduklarında "buğday ya da bulgur çalkadım" dediğinde, bunu açıklamaya gerek duymazdı. Harman ve bulgur zamanı herkes birbirinden kalbur ister bu zamanda kıymetli olurdu (KK.2, KK.10, KK.11, KK.12, KK.23, KK.37).

Taneli veya un gibi toz durumunda olan şeyleri yabancı maddelerden ayıklamak veya incesini kabasında ayırmak için kullanılan, tahta bir kasnak ve tek tarafa gerilmiş, gözenekli tel, kıl, bez vb. neden oluşan araç (TDK 2021). Her evde ambarlarda saklanan çok sayıda büyüklü küçüklü elek bulunurdu.

Kalbur ve elek Çamlıdere ya da Gerede'den alınır, delikleri yırtılsa da atılmaz geçici olarak bulunan kumaş parçası ile yamanır ve kullanılırdı. Daha sonra ise köylere gelen elekçiler köyün belli bir yerine tezgahlarını kurarlar. İşleri yetişmezse o gün orada konaklarlar. Köy camisinden "elekçi geldi" diye anons edilir herkese duyurulurdu.

Köy halkı eskiyen kalbur ve eleklerini tamirini ettirir. İhtiyacı olanın yenisini de elekçilerden alırdı (KK.2, KK.10, KK.11, KK.12, KK.16, KK.23, KK.37).

Görsel 137 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen elek ve kalbur (Sarıcan, 2020)

2.1.4.2.Tencere, Tava

Yörede harmandan sonra kışlıklar hazırlanırken kullanılan bakır, büyükçe bulgur kazanı. Çok sayıda tencere ve tava bulunurdu. Bu tencerelerin en büyüğü süt tenceresi olarak kullanılır, küçük tencerelerde ise yemek pişirmek için kullanılır. Tencerelerin dışında küçük ve büyük tavalar da vardır. Bu tencerelerin geneli "gara tencire" diye adlandırılır. İçinde yapılan işe göre "süt tenciresi" "yemek tenciresi" gibi isimlendirilir. Bunlar küllük tarafında bulunan sergene dizilir. İhtiyaç olduğunda oradan alınarak kullanılırdı (KK.2, KK.10, KK.11, KK.12, KK.23, KK.37). Günümüzde ise halen bu tencerelerin kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 138 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır yemek tenciresi (Sarıcan, 2021)

Görsel 139 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır tencire (Sarıcan, 2021)

Görsel 140 Çamlıdere Sarıkavak köyü Gülistan Davarcı'ya ait gara tencire (Sarıcan, 2021)

2.1.4.3.Kaplar, Kacaklar

Yörede hayvancılık önemli geçim kaynaklarındandır. Beslenilen hayvanlar günlük sağılır. Ayran ve tereyağı yapmak için kullanılan toprak kaba "turhan" denilir. Süt ve ayran taşımak için "helke", su taşıma kabı olarak "güğüm" ve "ubruk" ve "küpeli ubruk" (ibrik) kullanılır.

Sofraya konulan sulu yemekler "ön tası" (kâse), diğer yemekler de ise "nenger" (lenger) ve "tepsi" kullanıldığı bilinmektedir. Yemek yerken kapların konulduğu büyükçe tepsiye "zini" (sini), yemek yenmek için kurulan ziniye sini) ise sofra denilir (KK.2, KK.10, KK.11, KK.20, KK.12, KK.37).

Geçmiş dönemde bu kapların geneli bakır olup, yılda bir ya da iki defa kalaylanırdı. Yörede kalaycılığın sembolü olarak bilinen "Kalaycı Akkuzu" lakaplı Mahmut Özdemir, kalaycılığı küçük yaşlarda babasından öğrenmiştir. Devlet memurluğu yaptığı dönemlerde hafta sonları babasının yanında, emekli olduktan sonra ise evinin bahçesine dükkân açmış. Çamlıdere ve çevre ilçelerden gelen kalay işlerini yaparak

60 yıl baba mesleği olan kalaycılığı icra ettiği bilinmektedir. Çamlıdere de bulunan müze de kalaycılığın sembolü olarak yer almaktadır. Akkuzu'nun dışında ilçe merkezinde dükkânı olan Ali Osman Parmaksız'ın ise köyleri gezerek kalay yaptığı, günümüzde ise kendisi evinin bahçesine kurduğu atölyede kalay ve tamir işlerine devam ederken oğlu ve torunu oluk ve soba dükkânı işletmektedir (KK.4, KK.38).

Görsel 141 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen turhan (Sarıcan, 2021)

Görsel 142 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır helke (Sarıcan, 2021)

Görsel 143 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait küpeli ubruk (ibrik) (Sarıcan, 2021)

Görsel 144 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait bir çift bakır güğüm (Sarıcan, 2019)

Görsel 145 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır ön tası (Sarıcan, 2021)

Görsel 146 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır nenger (Sarıcan, 2021)

Görsel 147 Çamlıdere Sarıkavak Köyü Ayşe Sarıcan'a ait bakır tepsi (Sarıcan, 2021)

Görsel 148 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait kapların, kacakların dizildiği Sergen (Sarıcan, 2019)

Görsel 149 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen bakır zini (sini), yer sofrası (Sarıcan, 2021)

2.1.4.4.Ekmek Yapım Gereçleri

Çamlıdere, Kızılcahamam, Kazan bazlaması ile ünlü ilçelerdir. Bazlama yapmak için hamur teknesi, yaslağaç, pisliğeç, esiren, sac, saçağa olarak adlandırılan gereçler genelde her evde bulunurdu.

Hamur teknesi, yaslağaç, pislieç gibi gereçlerin yapımında genelde bölgede bulunan ağaçlar kullanırdı. Yörede kullanılan "hamur teknesi" parça ağaçların birleşmesi ile yapılmıştır. Bu gereçleri genelde herkes kendi yapar ya da yaptırırdı. Günümüzde ise hamur teknelerinin yerini plastik leğenler almıştır.

Yaslağaç, bazlamayı şekillendirmek için kullanılan, geniş yuvarlak saplı bir gereç, Bazı yörelerde pişirgeç olarak bilinen "pisleğeç" ise ekmeğin sac da pişirme aşamasında kullanılan dar ince uzun saplı araçtır. Bunlar ise tek parça ağaç kullanılarak yapılırdı. Hamuru tekneden kazımak için kullanılan "esiran", pişirmek için ise sac ve sacayağı kullanılırdı. Günümüzde ise bu gereçler hala kullanılmaktadır. Yörede bunları yapan demirci ustalarının olduğu, ancak zamanla kaybolduğu bilinmektedir (KK.2, KK.10, KK.11, KK.12, KK.23, KK.24, KK.37).

Görsel 150 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen hamur tekneleri (Sarıcan, 2021)

2.1.4.5.Kaşıklık, El Bezi, Tutak ve Mendiller

Yörede kullanılan "kaşıklık" genelde artık kumaşlardan yatay ve çok bölmeli olarak dikilir, sergenin altına, duvara asılır. Bu kaşıklık daha sonraki yıllarda kanaviçeli olarak yapılmaktadır.

Ev de bulunan artık kumaşlar "el bezi" olarak dikilir. El bezeleri yemeklerden sonra nemli bir şekilde elleri silmek için kullanılmıştır. Sergenin altında gerdirilen ipin üzerine serilirdi. "Tutak" ise iki uçlu bezlerdir genelde ısıya dayanıklı kalın atık kumaştan yapılır. Ocak başının yanına asılarak, kara tencereler ve tavaları ocaktan alınırken kullanılır (KK.2, KK.3, KK.10, KK.11, KK.12, KK.23, KK.36).

Genelde ekmek yaparken, tarhana, buğday, bulgur vb. gibi kışlık hazırlarında altına serilen örtüye mendil denilmektedir. Mendiller artık kumaşların birbirine eklenmesi ile ve tiftiğin eğirilerek ip haline getirilmesi ile dokunarak yapılan büyükçe parçalardır. Mendiller kullanıldığı yere göre adını alır. Örneğin; ekmek için kullanılana "ekmek mendili" denirdi. Genellikle kış aylarında ekmek yaparken ekmeğin altına üşümemesi yani çabuk mayalanması için kıl mendil kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde ise mendiller halen kullanılır ancak hazır tekstil ürünleri alınarak kullanılmaktadır (KK.2, KK.10, KK.11, KK.12, KK. 24, KK.37).

Görsel 151 Çamlıdere Dörtkonak köyü Emine Karagöz'e ait sergen altında bulunan kaşıklık ve el bezleri (Sarıcan, 2019)

Görsel 152 Çamlıdere Sarıkavak köyü Ayşe Sarıcan'a ait ekmek mendili (Sarıcan, 2021)

2.1.4.6.Dibek ve El Değirmeni

Taştan veya ağaçtan yapılmış büyük havan olarak bilinen (TDK 2021) dibek köy meydanında büyük bir taş dibek bulunur köy halkı tarafından sıra ile kullanılır. Yıkayıp kaynatılan buğday kurutulduktan sonra dibeğe dövülmek için götürülür, "tokmak" denilen uç kısmı taş ve tahta sapı olan el aletini karşılıklı iki kişi kullanarak sıra ile vurur bu şekilde buğday kabuklarından ayrılırdı (KK.16, KK. 17, KK.18, KK.23, KK.24, KK.25, KK.26, KK.37).

Kabuklarından ayrılan buğday ise bulgur, yarma vb. tahılların öğütülmesinde kullanılan, kol gücü ile çalışan taş değirmen (TDK 2021) den çekilerek bulgur yapılırdı. Genelde her evde bulunan taş değirmen günümüzde eskisi kadar kullanılmamaktadır.

Görsel 153 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen taş tokmak (Sarıcan, 2021)

Görsel 154 Çamlıdere Semerkandi Evi'nin önünde sergilenen taş dibek (Sarıcan, 2021)

Görsel 155 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen taş değirmen (Sarıcan, 2021)

BÖLÜM:3

3.1.Dokuma Geleneği

Ankara ve çevresi iklim ve coğrafi yapısı nedeniyle çok eski tarihlere kadar giden yerleşimlere ev sahipliği yapmıştır. “Ankara ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda çıkan buluntular buranın tarih öncesi dönemlerde iskân edildiğini göstermektedir (Erzen, 1946, s. 9). Frigler, Hititler, Galatlar, Lidyalılar, Bizanslılar ve Romalılar dönemine ait eserler, Türklerin Anadolu’ya göç etmeden önceki burada yaşayan hakkın hakkında bilgi vermektedir. Ankara ve çevresi Bakır çağında büyük önem kazanmıştır. Ahlatlıbel, Karaoğlan ve Eti yokuşu kazılardan çıkarılan araç ve gereçler ile yapılar bu dönemlerde Ankara çevresinin önemli bir yerleşim yeri olduğunun bilgisini vermektedir. Ankara ve çevresinde köylerin kurulduğu, hayvanların büyük bir bölümünün evcilleştirildiği, tahıl ekiminin yapıldığı ve kısmen dokumacılıkta uğraşıldığı anlaşılmaktadır (Durmuş, 1997, s. 31).
Hayvancılıkla geçimini sağlayan yöre insanı hayvanların etinden, sütünden yararlanmalarının yanı sıra özellikle küçükbaş hayvanın yününden ve tiftiğinden de faydalanmıştır. Hayvanlardan elde ettikleri lifleri birtakım işlemlerden geçirerek dokusal yüzeyler elde ederek araç- gereç olarak ihtiyaçlarını karşılamak amacı için kullanıldığı bilinmektedir.

Dokumalarda kullanılan yün ve kıl liflerinin bölgede yaşayan hayvanlardan elde edildiğini, dokumanın hayvancılığa dayalı olarak yapıldığını, buna bağlı olarak ise keçi kılının koyun kılına göre daha dayanıklı olması ve yaşanılan coğrafya da keçinin çok olmasına dayanarak geniş kullanım alanı bulduğunu söylemek mümkündür. İkinci sırada ise koyun yünü yer almaktadır.

Yöre de merkez ve birkaç köyde dokuma yapıldığı ancak 1960’lı yıllardan sonra bu geleneğin giderek kaybolduğu görülmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılarak devam eden dokuma geleneği köyden kente göçün hızlanması ile köyde sadece yaşlıların kalması bu geleneğin sürdürebilirliğini durdurmuştur. Bu nedenle kuşaktan kuşağa aktarılmayan gelenek yok olmaya mahkûm olmuştur.

Çamlıdere merkez, Avdan ve Muzrupağacın vb. birkaç köyde çuval, heybe, mendil, pantul ve yelek dokunduğu Avdan köyünde ise bunlar dışında kilim dokunduğu saha araştırmaları sonucu ortaya çıkarılmıştır.

3.1.1.Kilim Dokuma

Kilim temel olarak çözgü ve atkı hareketleri ile bezayağı dokuma örgüsü için zorunlu olan iki ağızlık temelinde dokunmaktadır. Kilimin ön yüzü ve sırtı aynı görünümdedir. Ancak dokuma sırasında çözgüler atkılara göre çok gergindir. Çözgü sıklığına göre atkı sıklığı daha çoktur ve atkılar çözgüleri örtmektedir (Uğurlu, 1988, s.193).
İplik gruplarının çeşitli biçimlerde, birbirlerinin arasından, altından ve üstünden geçirilerek ortaya çıkarılan ürüne dokuma, dokumanın en basit şekli olan bez veya bezayağı dokuma denir. Dokuma yatay ipliklerin (atkı), dikey iplikler (çözgü) arasından, altından ve üstünden geçirilerek oluşturulur. Oluşturulan desen yatay iplikler ile (atkı) elde edilirse buna atkı yüzlü dokuma, dikey iplikler ile elde edilirse çözgü yüzlü dokuma denir. Anadolu'da, iki veya daha çok iplikle yapılan, yer sergisi, örtü, perde gibi çeşitli amaçla kullanılan dokumalara düz dokuma yaygı denir. Bu dokumlar ise kendi arasında, cicim, kilim, sumak (verneh), zili (sili) gibi çeşitlilik gösterir. Dokumaların kendine özgü tekniği, süsleme özelliği ve türleri vardır. Hatta, kullanım alanları birbirinden farklıdır. Halk arasında, bu tekniklere bakılmaksızın, adı geçen bu dokumaların geneline kilim denilmektedir (Deniz, 2002, s.385).

El dokumaların önemli unsurlarından birisi motiflerdir. Bu motifler zaman içerisinde gelişip kuşaktan kuşağa aktarılarak bugüne dek gelmiştir. Motifler, bir araya gelip çeşitli biçimlerde desen ve kompozisyonları oluşturmuşlardır. Yöre insanı, doğal çevresinde gördüğü somut nesneler, insan bedeni, hayvan türleri, bitkileri soyut bir şekilde beyninde çizip uygulamış ve kilim dokuma tekniklerine uygulamıştır. Bu nedenle genelde dokumacılıkta da kullanılan ortak motiflerle birlikte yöreler arasında motif ya da isim farklılıkları da gözlenmektedir. Bazen insanlar ürettikleri dokumalarda kendine özgü çeşitli motif ve desen kullanmışlardır. Başka bir değişle o köy veya yörenin dokumaları yöreye özgü motifle tanımlanmaktadır (Oyman, 2019, s.6-7).

Çamlıdere Avdan köyünde görülen kilim dokumalarda genellikle az desenli nakışlar kullanılmıştır. Bu motiflerin isimleri ise yöreye özgü "uydu", "eğri" ve "eysiran" nakış olarak bilinmektedir. Geleneksel yaşamın en yoğun şekilde yaşandığı 1950'li yıllara kadar dokuma yöre halkı tarafından önemli unsurlarından biri olarak bilinirken günümüzde Sadece çok yaşlı olanların belleğinde bulunan dokumadan kilim, yaygı, çuval, ekmek mendili ve heybe yapılmıştır. Evlerde basit tezgâhlarda yapılan dokumalarda yünün kalın eğrilmesi makbuldü. Bu ipliklerin sağlam ve uzun yıllar kullanıldığı için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Dokuma tezgâhları(ıstar) dayanıklı ağaçlardan yapılmıştır. Ancak, günümüze ulaşabilen tezgâh bulunamamıştır. Dokumalar da genellikle koyun ve keçinin kendi renginde beyaz, kahverengi ve siyah renkler görülse de kırmızı, sarı, yeşil ve mavi renk ile boyanmış örneklerde bulunmaktadır. Zemin daha çok beyaz, arasına sarı, turuncu, pembe, siyah ve kahverengi ince çizgilidir. Dokumanın atkısı ve çözgüsünde yün ve kıl malzeme kullanılmıştır (Begiç ve Sarıcan, 2021).

Geleneksel dokumalar, halk kültürü örnekleri olarak geçmişten günümüze devam eden ve yeni örneklerin oluşturulmasında da yol göstermektedir. Dokumalarda kullanılan malzemeler toplumun yaşadığı coğrafya ve iklim koşulları bağlamında çeşitlenmiştir. Geleneksel dokumalar toplum inancı, alışkanlığı, beğenisi ve yaşama bakış açısı ile farklı dokusal yüzey oluşturma teknikleri ve kullanılan renklerle biçimlenmişlerdir (Uğurlu, 2021, s.163).

Görsel 156 Çamlıdere Avdan köyünde Hasibe Durdu'nun evininde bulunan fengire (Sarıcan, 2019)

Yöre halkının en önemli ekonomik gelir kaynağı olan hayvanlar ve onlardan elde ettikleri ürünler hayatta kalmalarını sağlayan faktördür. Keçilerinden ve koyunlarından elde ettikleri kıl ve yünü ip haline getirip dokuyarak yaygı olarak kullanmışlar. Çuval yapıp tahıllarını, giysilerini, eşyalarını içinde saklamışlar, kolan yapıp ip olarak kullanmışlar, sofra dokuyup üzerinde yemek yemişler, heybe yapıp eşyalarını taşımışlar, tohumlarını atmışlar, giysi yapıp giymişler, battaniye yapıp cenazelerini sarmışlardır. Tamamen hayvanlardan elde edilen bu ürünler yöre halkının tüm hayati ihtiyaçlarını karşılamanın yanında onlara inanılmaz bir de hareket kabiliyeti kazandırmıştır. Hayvanlarını daha iyi otlatabilmek için yaylak ve kışlak arasında göç ederler ve yünden eşyalarını çuvallara doldurup kolanlarla at, eşek sırtına bağlayıp istedikleri şekilde göç edebilmişlerdir (Begiç ve Sarıcan, 2021).

Görsel 157 Çamlıdere Avdan köyü Zeliha Bülbül'e ait Anne ve ebesinin 1950'li yıllarda dokuduğu Avdan kilimi. Üzerinde yöreye özgü "eysiran" nakış bulunmaktadır (Sarıcan, 2019)

Görsel 158 Çamlıdere Avdan köyü Fatma Yıldız ait 1950'li yıllarda dokunmuş Avdan kilimi üzerinde yöreye özgü "uydu" nakış bulunmaktadır (Sarıcan, 2019)

Görsel 159 Çamlıdere Avdan köyü muhtarı Mehmet Durdu'ya ait kilim. Anne ve ebesinin 1950'li yılları yöreye özgü "uydu"ve "eyri" nakış dokuduğu Avdan kilimi (Sarıcan, 2019)

Görsel 160 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen Avdan kilimi (Sarıcan, 2021)

Görsel 161 Çamlıdere Kültür Evi Etnoğrafya Müzesi'nde sergilenen Avdan kiliminde yöreye özgü "uydu" nakış dokunmuştur (Sarıcan, 2021)

Alan taraması sonucunda unutulmuş olan Avdan kilimleri kayıt altına alınarak gelecek nesillere aktarılması için Çamlıdere Belediyesinin destekleri ile Çamlıdere Halk Eğitim Merkezinde dokuma kursu açılarak üretimine başlamıştır. Kaybolmaya yüz tutmuş maddi kültür unsurlarının içinde yer alan dokumacılık geleneği yaşatılıp gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu sayede yöre halkına iş istihdamı sağlanıp ilçenin kalkınmasına katkısı olacaktır.

ANKARA Hürriyet Yaşam 3 28 Temmuz 2021 Çarşamba

ÇAMLIDERE'NİN UNUTULAN DEĞERİYDİ

AVDAN KİLİMLERİ YENİDEN DOKUNUYOR

Çamlıdere'nin unutulan değerleri arasında yer alan Avdan kilimleri, yeniden gün yüzüne çıkarılıyor. İlçede kurulan tezgâhlarda, kadınlara kilim dokuma kursu verilmeye başlandı.

Murat YILMAZ

ANKARA'nın Çamlıdere ilçesinin unutulmuş kültürel zenginliklerinden olan Avdan kilimleri yeniden hayat buluyor. Çamlıdere Belediyesi ve İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü iş birliğiyle kilimler yeniden dokunmaya başladı. Yüksek lisans öğrencisi ve el sanatları öğretmeni Ayşe Sarıcan'ın araştırmaları sonucunda unutulmuş Çamlıdere Avdan kilimlerinin önce detayları ortaya çıkarıldı. Ardından Sarıcan'ın eğitmenliğinde kilim dokuma kursu açılarak tezgâhlar kuruldu. Burada kilim dokuma tekniklerini öğrenerek eğitim almaya başlayan Çamlıdereli kursiyerler sayesinde ilçenin unutulan değeri Avdan kilimleri yeniden hayat bulacak. Kilim üretimiyle özellikle ilçedeki kadınlar için yeni bir istihdam alanı da oluşturulması amaçlanıyor.

EL BİRLİĞİYLE YAŞATACAĞIZ

Üretilen kilimlerin satışı konusunda da destek olacaklarını belirten Çamlıdere Belediye Başkanı Hazım Caner Can, şöyle konuştu: "Bu çalışma sayesinde tezgâhlardan çıkacak ürünler geçmişten günümüze köprü oluşturacak. İlçemizin unutulmuş bir kültürünü daha el birliğiyle yaşatmış olacağız. Avdan kiliminin yeniden hayat bulmasından dolayı mutluyuz. Kadınlarımız tarafından tezgâhlarda üretilen kilimlerin satışı noktasında belediye olarak biz de yardımcı olmaya çalışacağız. İlçemize gelen konuklara da kilimleri sergileme imkânımız olacak. Kadınlar için istihdam sağlayarak gelir kaynağı da oluşturacak."

Görsel 162 Çamlıdere Halk eğitim merkezinde açılan Avdan kilim kursu "İlmek İlmek Kültür Köprüsü" başlığı altında 28.07.2021 tarihinde Hürriyet, Yaşam Ankara ekinde ilk sayfada yer almıştır (Sarıcan, 2021)

Görsel 163 Çamlıdere Halk eğitim merkezinde açılan Avdan kilim kursu "Avdan Kilimleri Yeniden Dokunuyor" başlığı altında 28.07.2021 tarihinde Hürriyet, Yaşam Ankara ekinde üçüncü sayfada yer almıştır (Sarıcan, 2021)

3.1.2.Pala Dokuma

Düz dokumaların içinde yer alan olan Pala teriminin ilk anlamı yatak, ikinci anlamı, eski bezlerden yapılan kilim. Palaz terimi ise ilk anlamı, keçi kılından yapılan kilim ve ikinci anlamı, bastırık örtüsüdür (TDK 2020). Bu anlamlara göre, yörede Pala dokuma olarak bilinen dokuma türünü daha çok "Palaz" teriminin karşıladığı olarak görülmektedir. Bir başka tanımda; palaz (palas-pala bezi) yaygı amaçlı kullanılan ve üzerinde çeşitli gıdaların kurutulduğu düz dokumalardır. Boyuna enine şekiller verilerek dokunur. Çözgüsü şerit halinde ve renklidir. Bazen kıldan olur. Çoğunlukla kaba dokumalardır (Acar, 1975, s.56). Bu tanımla Pala dokumanın dayanıklı kaba bir

dokuma türü olduğu ve yaygı, çuval ve heybe gibi ürünler yapılarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Anadolu'nun birçok yöresinde benzer yöntemlerle yapılan dokumalara farklı isimler verildiği görülmektedir.

Geleneksel hayatın en yoğun şekilde yaşandığı 1950'li yıllara kadar dokuma yöre halkı tarafından önemli unsurlarından biri olarak bilinirken günümüzde sadece çok yaşlı olanların belleğinde bulunan pala dokumadan yaygı, çuval, ekmek mendili ve heybe yapılmıştır. Evlerde basit tezgâhlarda yapılan dokumalarda yünün kalın eğrilmesi makbuldür. Bu iplerin sağlam ve uzun yıllar kullanıldığı için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Dokuma tezgâhları(ıstar) dayanıklı ağaçlardan yapılmıştır. Ancak, günümüze ulaşabilen tezgâh bulunamamıştır. Dokumalar genellikle koyun ve keçinin kendi yününün renginde beyaz, kahverengi ve siyah renklerde dokunmuştur. Zemin daha çok beyaz, arasına sarı, turuncu, pembe, siyah ve kahverengi ince çizgilidir. Dokumanın atkısı ve çözgüsü de yün lifi kullanılmıştır. Kahramankazan'da desenli örneğe rastlanmamıştır. Ancak Çamlıdere'de bulunan birkaç örnekte motiflere rastlanmıştır (Begiç ve Sarıcan, 2020, s.246).

Alan araştırmalarında bu dokumalar Kahramankazan ve Kızılcahamam da pala olarak bilinirken, Çamlıdere de heybe, çuval ve mendil adı ile bilinmektedir.

Görsel 164 Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi pala dokuma çuval (Sarıcan, 2019)

Görsel 165 Çamlıdere merkez Zeycan Atasoy'a ait 1950'li yıllarda Çamlıdere merkezde dokunmuş pala dokuma çuval (Sarıcan, 2019)

Görsel 166 Çamlıdere Tarım Müzesi'nde sergilenen pala dokuma çuval (Sarıcan, 2021)

Görsel 167 Çamlıdere Semerkandi Evi'nde sergilenen pala dokuma yer yaygısı (Sarıcan, 2021)

BÖLÜM:4

4.1.Sanat ve Tasarım

Sanat her dönem bulunduğu toplumun yaşam tarzından gelenek görenek ve kültüründen etkilenmektedir. Hiçbir sanat eseri bulunduğu çevreden soyutlanamaz. Maddi ve manevi kültürün yansıması olan sanat eserleri bulunduğu toplumun kültürünü kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Bu durumda kültürün devamlılığını sağlamakta önemli rol oynamaktadır.

Bir duygunun, tasarımın, güzelliğin vb. dışavurumunda, anlatımında kullanılan yöntemlerin tümü sanat (TDK 2021) olarak ifade edilmektedir. Bir sanat yapıtı için gerekli olan renk, doku, oran, biçim, öz ve özgün ifade gibi nitelikler, aynı zamanda tasarım içinde geçerlidir. İyi bir tasarımcının hedeflediği kitleye ulaşmak için kendi bilgisi ve denetimi doğrultusunda monotonluğu ortadan kaldırmak suretiyle, iyi sentezlenerek seçmeyi zorlaştıran, ekonomik dinamik hareketle ulaşması gerekmektedir. Bu sanatın ve tasarımın temelinde insanın kendi öz kültürü gereklidir.

Sanatçı ya da tasarımcı bu kültürü özümsenmesi sonrasında değiştirerek ve geliştirerek oluşturduğu altyapıyla istediği yöne hareket edebilir (Çeliksap, 2015, s.61).

Bir şeyin biçimini kafada oluşturma işi ve bu yolla düşünülmüş biçime tasarım denilmektedir (TDK 2021). Tasarım nesneleri aynı zamanda işe yarayan, iş gören ve var olan bir ihtiyacı gidermeye yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Tasarım var olan ya da ihtiyaç duyulan bir ürünün işlevselliğini geliştirerek uyarlamasıdır. Sanat ve tasarım kendi içinde farklı disiplinler içerse de genelde iç içedir. Tasarımcı kültürü yansıtmak için bulunduğu bölgenin sanat eserinden esinlenerek tasarımlarına uygulamaktadır. Sanat özgünlüğü ve tasarımın işlevselliği ile ortaya çıkan ürünler dönemin maddi kültür unsurlarını yansıtmaktadır. Bu unsurların değişimine önemli role sahip olan bir de moda olgusu vardır. Küreselleşmenin etkisi ile tüketimin hızlanması hızla değişen moda anlayışını da içermektedir.

Bir çağa damgasını vuran, belli başlı tarzdan daha çabuk değişen kültür ve yaşam biçimine ilişkin beğeniler bütününe moda denilmektedir. Günümüzde ise çok hızlı değişen moda akımları ve hızlı üretime karşı "yavaş moda" akımı doğmuştur. Küreselleşen moda endüstrisinin daha fazla kâr elde etmek için, 21. yüzyılda "Hızlı Moda" anlayışını ortaya çıkarılan modadaki hızlı değişime dayalı giyim anlayışıdır. Küresel modanın karar merkezi "Dünya Trend Birliği" tarafından hızlı modanın baş eğilimleri belirlenmektedir. "Yavaş Moda" akımının ise esas felsefesi, modası geçmeyecek, yüksek kaliteli, uzun süreli giyilebilecek ürünler ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle yerel moda tarzını, yerel ve doğal malzemeler kullanarak üretmeyi amaçlamıştır. Yavaş moda akımı "Yavaş Tasarım" akımının başlamasına neden olmuştur. Yavaş Tasarım ile Sanayi devriminden önce insan oğlunun el emeği ve doğal malzeme kullanarak ürettiği el sanatını içinde barındıran tekstil üretimine geri dönülmüştür. Yavaş Tasarımcıların görevi ise hem kullanışlı hem de modası geçmeyecek kaliteli ürünler tasarlayarak üretimi ve tüketimi, daha değerli ve sınırlı duruma getirmektir (Alpat, 2011, s. 44-47).

Moda ve tekstil sektöründe sürdürebilirlik, tüm sektörlerde olduğu gibi bu sektörde de oldukça önemlidir. İnsanoğlunun giysi, aksesuarları ve ev tekstili gibi mecburi ihtiyaçları olan ürünleri üreten bu sektör; doğal kaynaklı hammadde ve yardımcı malzemenin kullanılması, lifler tercih edilirken pestisitlerin (kimyasal ilaç, böcek zehri) azaltılması yada pestisit ihtiyacı en az olanın tercih edilmesi, oldukça az kimyasal madde kullanımının, üretime geri dönüşüm ürünlerinin dahil edilmesi, daha

uzun ömürlü ve geri dönüşüm sağlana bilinen ürünlerin olması, hatta üretim sistemlerinin hiçbir atık oluşumuna sebebiyet vermeyen sistem kurulması; dünyamız için ekonomik ve ekolojik anlamında oldukça önemlidir. (Can ve Ayaz, 2017, s. 113). Günümüz yavaş moda hareketlerinin ve sürdürebilirliğin felsefesini geçmişteki yaşam kültüründe görmek mümkündür. Geçmişte doğaya ve insan sağlığına zararı olmayan doğal lifler ile elde edilen kaliteli kumaşlar üretilirdi. Bu kumaşlar ile dikilen giysiler yıllarca kullanılır ve eskise de annelerin tamir ederek ya da küçülterek giysilere yeni işlevler kazandırıp tekrar giysi olarak veya ekmek mendili, örtü gibi ürünlere dönüştürülerek kullanmaya devam edilirdi. İnsanoğlunun alım gücünün düşük olduğu bu dönemlerde var olanı nasıl değerlendiririm çabası içinde geliştirerek dönüştürmeyi öğrenmiştir. Günümüzde ise kültürümüze çok da uzak olmayan geçmişte yaşamın önemli bir parçası olan tamir etme, küçültme, giysilere yeni işlevler kazandırma kültürü, küreselleşme ve kapitalizm etkisiyle oluşan tüketim toplumuna doğru hareket ettiği için neredeyse yok olmuştur. Ancak bu sürdürülebilir hareketleri ile tekrar canlandırmaya çalışıldığı görülmektedir. Ninemizin sandığında, dönemin kumaşları ya da nu kullanarak yaptığı ürünler bulunurdu. Geçmiş kültürümüzü araştırırken sandıktan çıkan bu ürünler ait olduğu dönemin kültürel kimliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarımında fayda sağlamaktadır. Ancak küreselleşmenin etkisi ile hızlı bir tüketim olgusu içindeyiz.

4.2.Giysi Tasarım Süreci

Öncelik olarak sürdürebilirliği sağlamak amacı ile hazır bulunan giysilerin yeni işlevler kazanması için modada sürdürebilirlik kavramı ve modüler tasarımlar incelenmiştir. Uygulanan giysi tasarımlarının Çamlıdere sözlü ve maddi kültür unsurları içinde yer alan, ev, giyim, mutfak, ahır ve samanlık donatılarının günümüzde de uygulanabilirliğini artırmak için sürdürebilirlik ön plana çıkartılmıştır.

Yöre merkez ve çevresinde geçmiş dönemlerde bulunan sözlü ve maddi kültür unsurları içinde yer alan öğeler incelenerek bu unsurları günümüzdeki modern çizgilere taşıyarak yenilikler üretmek amacıyla araştırılan bölgenin eski dönemlerde sosyo-kültürel yapısının ve düşük alım gücü nedeni ile elde bulunan ürünleri nasıl dönüştürebilirim çabası içinde olması esin kaynağı olarak seçilmiştir. Günlük olarak giyilebilecek modern yapıda günlük yaşamda kullanılabilecek biçimde giysiler

tasarlanmıştır. Çamlıdere de bulunan sözlü ve maddi kültür unsurlarındaki giyside uygulanabilecek nesneler güncel giysi tasarımında kullanılarak tamamlayıcı parçalar oluşturulmuştur.

BÖLÜM:5

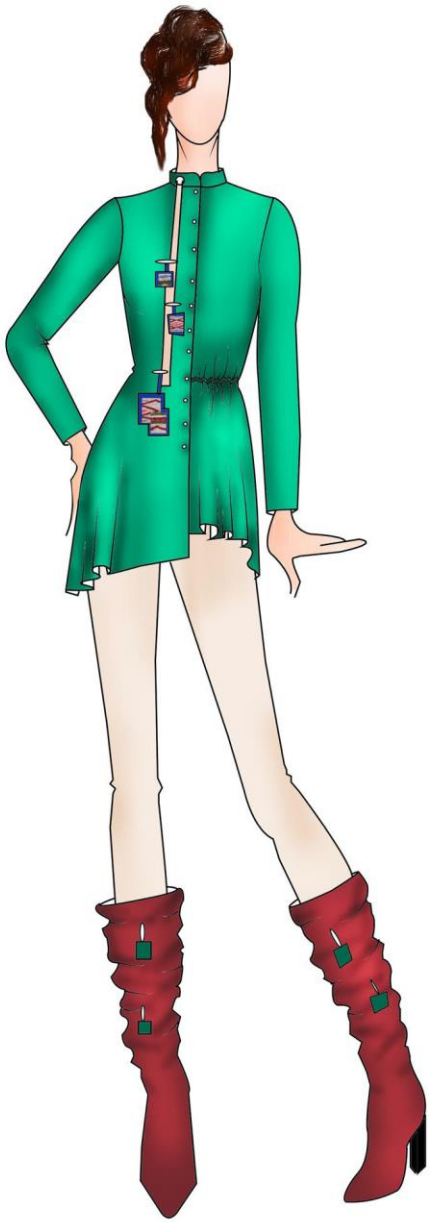
5.1.Çamlıdere' de Bulunan Maddi Kültür Unsurlarının Günümüz Giysi Tasarımlarına Uyarlanması

Görsel 168 Moodboard (İlham Panosu)

Çamlıdere ilçesinde bulunan sözlü ve maddi kültür unsurlarından esinlenerek yapılan giysi ve tamamlayıcı modüler tasarımlar sadece soyut ve somut bir nesne olarak değil kültürel bir değer olarak görülmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan ilham (hikâye) panosunda maddi kültür unsurlarından geleneksel giyimler ile onlarda kullanılan motif ve kompozisyonlardan yararlanılmıştır. Bilgisayar destekli Adobe Photoshop programlarından yararlanılarak motiflerin temel biçimleri değiştirilmeden tasarımlar yapılmasına özen gösterilmiştir. Moodboard/ ilham panosunda tasarımlarla bağlantılanan görsellerden yararlanılmıştır.

5.1.1. Uygulanmış Giysi Tasarımlarının Görselleri

PAFTA 1

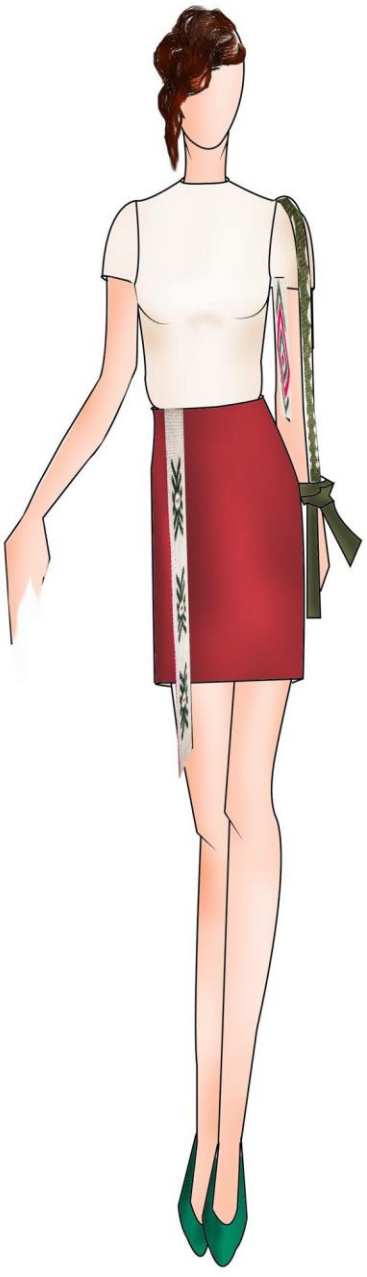
PAFTA 2

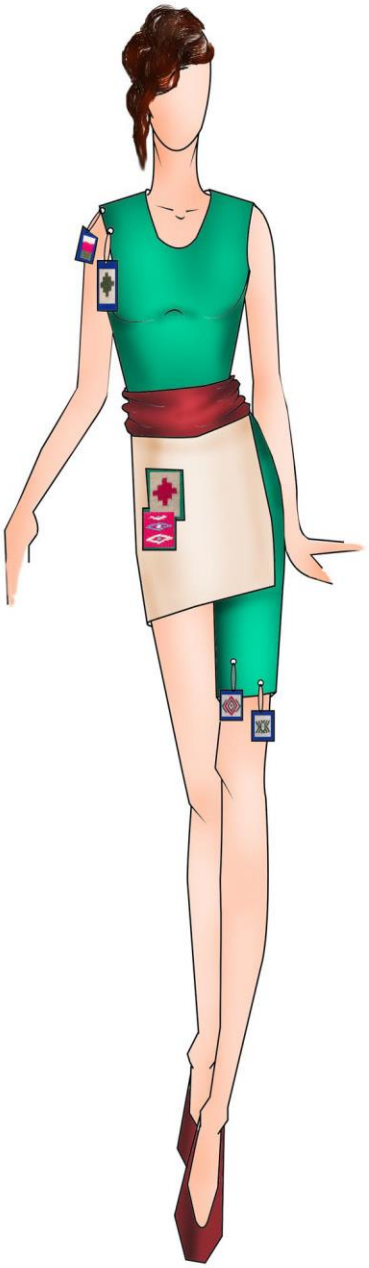
PAFTA 3

PAFTA 4

PAFTA 5

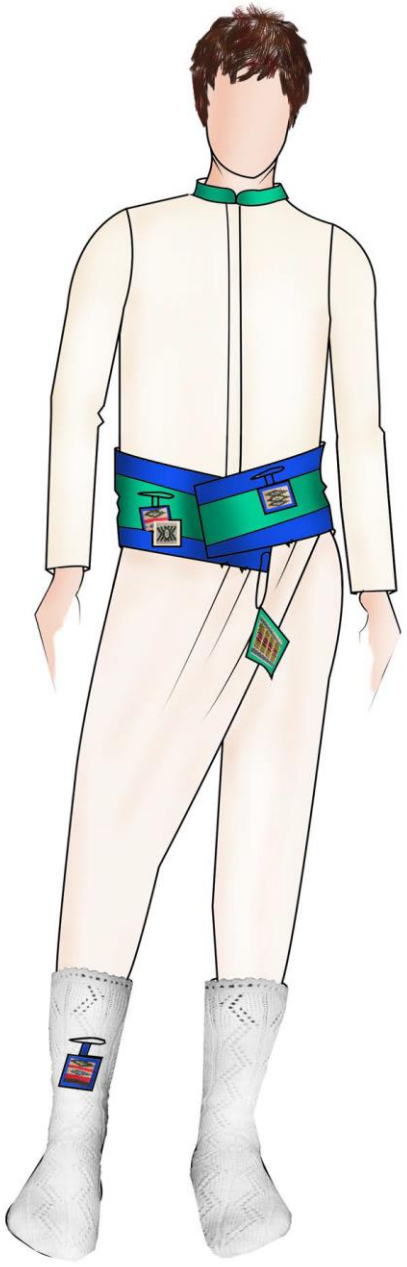
PAFTA 6

PAFTA 7

PAFTA 8

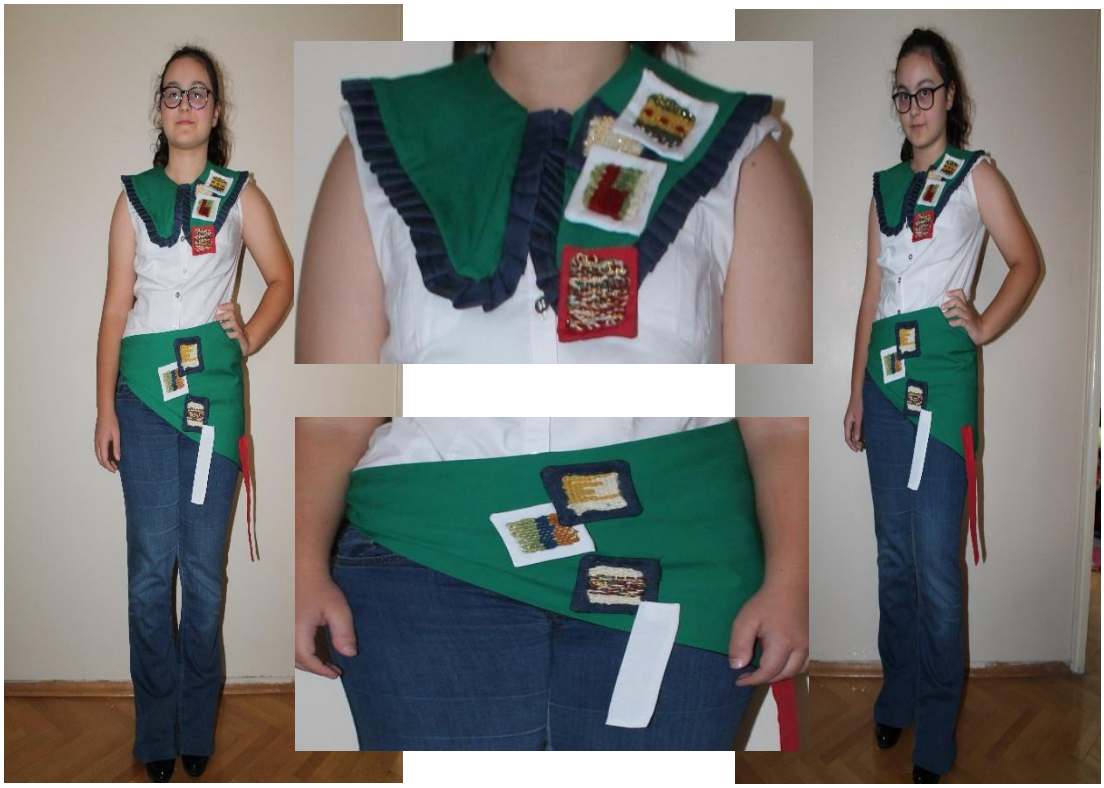
PAFTA 9

PAFTA 10

Görsel 169 Pafta 3'ün Uygulanması (Sarıcan, 2021)

Pafta 3'ün dikilmiş model görselinde (Bkz. Görsel 169) model özellikleri; bebe yaka, yaka uçlarında fırfır pile kullanılmıştır. Yaka modüler şekilde takılıp çıkarılabilen bir yakadır. Agraf ile tutturulmuştur. Yakanın üzerinde kullanılan tasarım ise, doğal lif kullanılarak 4x4cm ebatlarında kare düz dokumalar yapılmıştır. Dokunan bu parçalar 7x7cm ebatlarında hazırlanan kare kumaş parçalarının üzerine gizli dikiş tekniği ile sabitlenerek dikilmiştir. Altındaki gömlek ise sıfır yaka ve jopene kol pensli basic bir gömlektir. Gömleğin altında ise İspanyol paça kot pantolon bulunmaktadır. Tamamlayıcı olarak asimetrik model kemer kullanılmıştır. Kemerde yine modüler yapıda olup agrafla açılıp kapanması sağlanmıştır. Kemerin üzerine yakada kullanılan tasarım ve teknikler kullanılmış ve ayrıca tasarım uygun şerit parçalar eklenmiştir.
Yakanın ve kemerin üzerinde kullanılan parçalar, Çamlıdere de bulunana maddi kültür unsurlarından çocuk, erkek, kadın giyim-kuşam ve dokuma örneklerinden yola çıkarak doğal liflerle dokunmuştur. Yöre halkının giysileri yıllarca kullanıp eskise de annelerin eskiyi bozup yenilemesiyle yeni işlevler kazanmasına sebep olması esin kaynağı seçilerek tasarımlara uygulanmıştır.

Görsel 170 Pafta 10'un uygulanması (Sarıcan, 2021)

Pafta 10'un dikilmiş model görselinde (Bkz. Görsel 170) model özellikleri; V yaka bir kolu kısa diğer kolu uzun asimetrik tasarım yapılmış bir basit tişörte kullanılmıştır. Kısa kolunda, doğal lif kullanılarak 4x4cm ebatlarında kare düz dokumalar yapılmıştır. Dokunan bu parçalar 7x7cm ebatlarında hazırlanan kare kumaş parçalarının üzerine gizli dikiş tekniği ile dikilmiştir. Bu parçalar çengelli iğneyle tişört koluna tutturulmuştur. Diğer uzun kolun orta kısmında ise kesik bulunmaktadır. Bu kesiğin arasında ise yine aynı dokuma parçaları iki taraftan çengelli iğne yardımı ile kolun alt parçası ile birleştirilmiştir. Altında ise kot düz bir basic pantolon bulunmaktadır.

Pantolon asimetrik formdadır. Pantolonun sol paçası dizin alt kısmından kesilmiştir. Kesilen paça kısmına doğal lif kullanılarak 4x4cm ebatlarında kare düz dokumalar yapılmıştır. Dokunan bu parçalar 7x7cm ebatlarında hazırlanan kare kumaş parçalarının üzerine gizli dikiş tekniği ile sabitlenerek dikilmiştir. Hazırlanan bu parçalar paçanın alt kısmına çengelli iğneler ile uygulanmıştır. Uygulanan bu parçalar serbest formda ve modüler yapıdadır. Sağ bacakta ise dizin üst kısmından kesik

atılmıştır. Kesiğin alt kısmında kalan parça ise bu dokuma parçaları ve çengelli iğne yardımı ile üst parça ile birleştirmiştir.

Tişört ve pantolonda kullanılan tasarım, Çamlıdere'de bulunan maddi kültür unsurlarından çocuk, erkek, kadın giyim-kuşam ve dokuma örneklerinden yola çıkarak doğal malzemelerle dokunmuştur. Yöre halkı giysilerini yıllarca kullanıp eskittiğinde, evin anneleri tarafından eskilerden kesilen ya da ayrılan parçalar kullanılarak yeni giysiler yapılmıştır. Bu araştırmanın esin kaynağı, eskilerden yararlanarak yapılan yeni giysiler olmuştur. Eski giysilerden yeni giysi tasarımları ve uygulamaları yapılarak koleksiyon hazırlanmıştır. Bu sayede daha az tüketim yapıp geri dönüşüm sağlanmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ankara ili Çamlıdere ilçesinde maddi kültür unsurları isimli çalışmada, yörenin sözlü ve maddi kültürel unsurları çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Bu çalışma doğrultusunda alan araştırması yapılmış olup ev, giyim, mutfak, ahır ve samanlıklarda kullanılan donatılar incelenmiş kayıt altına alınmıştır.

Yüzlerce yıllık Anadolu kültürü gelenek ve görenekleri ile değişim ve dönüşüm içinde sürdürülmektedir. Bu bağlamda manevi yapı içerisinde maddi unsurlara dönüşerek geçmiş ile gelecek arasına köprü görevi görmektedir. Kültür unsurları içinde İnsanlar yaşamsal ihtiyaçları için doğayı kullanmıştır. Kullandığı işlevsel ürünleri sanatsal katkı da ilave etmiştir. Çamlıdere halkı maddi kültür unsurlarını üretirken tamamen ihtiyacının karşılanmasını amaçlanmıştır. Ancak bu unsurların üzerinde bulunduğu bölgenin iklim ve sosyo-ekonomik şartlarının büyük oranda etkisi görülmektedir. Orta Asya'dan Anadolu topraklarına göç eden Türkler kültürlerini de taşımışlardır. Bu süreçte Türkler, göç ettikleri Anadolu topraklarına, kendi birikimleri ile harmanlayarak kendilerine özgü kültürlerini oluşturarak yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri araç ve gereçlerle de bunu yansıtmışlardır. Anadolu coğrafyasında yaşayan Türkler inançlarına bağlı bir yaşam sürdürmektedir. Yörede Şeyh Ali Semerkandi Hazretleri Türbesinin bulunması inanç turizmi ön plana çıkmıştır. Bunun yanı sıra doğa ve festivaller ile yöre ön plandadır. Geleneksel Aluçdağı Festivallinde ata sporu güreş, sinsin vb. Etnospor yapılmaktadır. Ayrıca ilçe doğal güzelliği ve geleneksel yapısının yanı sıra sekiz adet müzesi (müze evi) ile

müzeler şehri de olarak da bilinmektedir. Çalışma kapsamında yaşlı kişilerin belleklerinde hatırladıkları, gelenek görenek ile ilgili sözlü ve yazılı bilgiler toparlanarak kayıt altına alınmıştır.

Çalışmada konuyla ilgili yazılı ve sanal kaynaklar taranmış, araştırma, gözlem ve görüşmeler ile gerçekleştirilmiş olup yöre halkından alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Yöre hakkında daha önce bu tür bir çalışma olmadığından, yapılan araştırma ve çalışmaların önemi daha da artmıştır.

Ayrıca yörede bulunan maddi kültür unsurlarından çocuk, erkek ve kadın giyim-kuşam incelenmiş olup. Bulunan geleneksel giyim örneklerinden yararlanılarak uygulamalar için tasarımlar yapılmış ve koleksiyon oluşturulmuştur. Oluşturulan koleksiyonda doğal kumaşlar ve liflerle dokuma ve örgüler kullanılarak yeni tasarımlar yapılmıştır. Yöre halkının bu giysileri yıllarca kullanıp eskise de annelerin bu eskiden yararlanarak yeni işlevler kazanmasına sebep olması koleksiyonun esin kaynağı olmuştur. Yörenin turizm destinasyonunda olması da göz önünde bulundurularak yapılan bu tasarımların gelen ziyaretçilerin ilgisini çekerek satışının yöre halkının iş ve ekonomisine katkısı amaçlanmıştır.

Bu amaçla yapılan Tasarımların bilgisayar destekli vektörel kaynaklı Adobe Illustrator programından yararlanılarak çizim eskizleri yapılmıştır. Tasarım çizimlerinin renklendirme ve giyim paftaları ise Adobe Photoshop programından yardım alınarak hazırlanmıştır. Tasarım paftalarında, giysinin çizimi, renk pantonesi, uygulama kullanılan kumaş türleri, dokuma örneği ve beş şişle örülmüş örme çorap ayrıntıları eklenmiştir. Koleksiyon için hazırlanan tasarım ve uygulamalarda iki adet kadın ve erkek giysi uygulamaları yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, B. (1975). *Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar,* Akbank Yayınları, İstanbul.

Akpınar, M. (2005). Kızılcahamam Yöresi düğün gelenekleri, *Milli Folklor,* 17(68), 127-133

Alpat, F. E. (2011). Yavaş Moda Nedir?, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4(8), 44-47. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27655/291490

Begiç, H. N. (2012). Ankara Kazan İlçesi ile Köylerinde Düğün Öncesi Yapılan Kına Gecesi ve Örencik Köyünde Damat Giydirme Ritüelleri, 1. Uluslararası Ankara-Kazan ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyum Kitabı, Ankara, Kazan, 57-67

Begiç, H. N. Öz, C. (2019). Trabzon ve Çevresinde Kullanılan Peştamal Dokumaları ve

Günümüz Tasarımlarında Uygulanması, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi,* 11 (21), 475-492. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/50850/584737

Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2019). Ankara ve Çevresinde Bulunan Çeyiz sandıkları Üzerine Bir Çalışma, II. Uluslararası Develi- Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi / Türk Kültürü Bildirileri Kitabı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 3 (3), 37-45 ISBN 978-605-9117-61-6

Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2021). Çamlıdere Yöresinde Unutulmuş Bir Kültürel Zenginlik; Avdan Kilimleri, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Sempozyumu, Ankara.

Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2020). Ankara Çamlıdere ve Kahramankazan Yöresinde Düz Dokuma Örneği: Pala Dokuma, Uluslararası Türk Kültür ve Sanatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, Ankara, (1),234-250. ISBN: 978-9944-0677-4-4 (Tk), 978-9944-0677-5-1.

Bronner, S. (2006). *Material Culture Encylopedia of american Foklife,* M.E. Şharpe, 748-755

Can, Ö. Ayaz, K. M. (2017). Tekstil ve Modada Sürdürebilirlik, *Akademia Sosyal Bilimleri Dergisi*, 3(1), 110-119.

Coşkun, G. (2020). Aksaray'ın Son Şapka Ustası Mustafa Mollaoğlu il Bir Çalışma Örneği: Kasket Yapımı. *Kalemişi Dergisi,* 16 (1), 87-101. DIO: 10.7816

Çelebi, M. S. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Üniversite Gençliği, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (3), 15-35.

Çeliksap, S. (2015). Giyim ve Modanın Kısa Öyküsü, *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel*

Sanatlar Fakültesi Dergisi, 1 (1), 57-64. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/aydinsanat/issue/31793/348598

Çerkez, M. (2019). Ankara Çamlıdere Peçenek Camisi, *Sanat Tarihi Dergisi*, (28), 325-355. DOI: 10.29135/std.583619

Deniz, B. (2002). *Türk Ansiklopedisi Osmanlı Dönemi Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara. ISBN: 9789751612823

Durmuş, İ. (1997). *Tarihte ve Günümüzde Kızılcahamam Çamlıdere Yöresi,* Osmanlı

Dönemine Kadar Kızılcahamam Çamlıdere Çevresi, Ankara.

Erdem Ağoğlu, Z. (2009). Dini ziyaret Yerleri ve Halk İnanışları açısından Kızılcahamam- Çamlıdere, Ankara Üniversitesi, (yayınlanmamış yüksek lisan tezi), Ankara. Erişim Adresi: http://hdl.handle.net/20.500.12575/30215

Erdoğan, A. (2011). *Çamlıdere Tarih ve Kültür Atlası,* Çamlıdere Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, Ankara.

Erzen, A. (1946). *İlkçağ'da Ankara*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Gömeç, S. Y. (2012). *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Berikan yayınları, Ankara.

Güngör, M. Özdemir, M. F. Akça, F. (2015). Beypazarı İlçesi Geleneksel Erkek Giyim Kültürü, *Gazi Üniversitesi Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15 (15), 226-235. Erişim adresi: DOI: 10.16992/asos.754

https://bayindir.wordpress.com Erişim Tarihi: 15.08.2021

http://www.camlidere.gov.tr/ilcemiz. Erişim Tarihi: 04.09.2021

http://www.nufusu.com. 04.09.2021

https://m.facebook.com/golparkcamlidere/photos/a.103203271461259/142031394245113/?type=3,

https://vekam.ku.edu.tr/vekam/kutuphane-arsiv/koleksiyon 05.09.2021

http://dunyacamileri.blogspot.com/2012/02/ankaranin-camlidere-ilcesindeki-camiler.html

Kazmaz, S. (2001). Halk Kültürüne Toplu Bir Bakış Düşünceler ve Değerlendirmeler,

Dergipark, 295-325. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/688332

Koçan, N. (2013). Kızılcahamam- Çamlıdere (Ankara) Bölgesi Jeolojik Mirasının Koruma Kullanma Potansiyeli, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 13 (1), 36-47 Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/kastorman/issue/17231/179957

Oğuz, Ö. (2002). Ulusal Kalıtım Küreselleştirilmesi ve Türk El sanatları, *Milli Folklor,* 5-10.

Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümleri, *ARIŞ Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi,* 5-22. Erişim adresi: https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.119

Özdemir, N. (2009). Kültür Ekonomisi ve endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi, *Milli Folklor,* 21 (84), 73-86. Erişim adresi: https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=84&Sayfa=70

Özdemir, N. (2018). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi, *Türk Dünyaları İnceleme Dergisi*, 18 (1), 1-28. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/egetdid/issue/37854/396882

Sarıcan, A. Begiç, H. N. (2021). Çuf Çuf Oyun ve Oyuncak Müzesi, Kocaeli Üniversitesi I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, İzmit.

Sarıtaş, S. (2019). Halk Biliminde Maddi Kültür Teorik ve Metodolojik Yaklaşımlar, *Milli Folklor,* (16), 29-40. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/millifolklor/issue/46995/590388

Talas, M. Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları, *Türk Bilimi Araştırmaları,* (22), 149-162. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16963/177152

Taş, H. (2002). Bursa İLİ ve Çevresinde Doğum ve Çocukla İlgili Gelenek-Görenek ve İnanç, I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu, Bursa,

Uğurlu, Aydın, (1988), “Tekstil Dokularında Yapı Özellikleri”, Tekstil& Teknik Tekstil İhtisas Dergisi, İhlas Fuarcılık ve İletişim Magazin Yayıncılık, (47), 191-193.

Uğurlu, S. S. (2021). Geleneksel Dokumalarda Motif- Desen Bağlantıları, 7(27) *Kesit Akademi Dergisi,* 160-175. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/kesitakademi/issue/63113/958813

Yalçın, s. (2019). Geleneksel Giyim Kuşamda Gelin Kıyafetlerinin Günümüze Erişmesi ve Yöresel Belgeleme- Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Marmara üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek-Tablo 1. Araştırma sahasındaki kaynak kişiler

Clothes Conditioner

Ek-Tablo 2. Kaynak Kişiler

NO	Ad- Soyad	Doğum yeri	Cinsiyetin	Öğrenim Durumu	Mesleği	Yaşı	Görüşme Tarihi
KK-1	Ahmet Çiçek	Merkez /Çamlıdere	Erkek	Üniversite	Çamlıdere Belediyesi Yazı İşleri Müdürü	60	25.07.2021
KK-2	Akkız Karaalioğlu	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	55	09.10.2020
KK-3	Akkız Taşkan	Beyler/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul Terk	Ev Hanımı	79	16.07.2019
KK-4	Ali Osman Parmaksız	Merkez/ Çamlıdere	Erkek	Yüksek Okul	Esnaf	21	04.08.2021
KK-5	Ali Yalçın	Sarıkavak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Çiftçi	66	07.09.2019
KK-6	Atilla Taşkan	Kütahya	Erkek	Ortaokul	Müze Görevlisi	54	25.07.2021
KK-7	Arife Kır	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	51	08.08.2020
KK-8	Ayşe Çalışıcı	Beyler/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	79	25.09.2019
KK-9	Ayşe Güngör	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul Terk	Ev Hanımı	75	16.07.2021
KK-10	Ayşe Güngör	Muzrupagacın/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	74	31.08.2021
KK-11	Bahar Cengiz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul terk	Ev Hanımı	80	01.09.2019

KK-12	Bahar Demir	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	80	07.09.2019
KK-13	Bünyamin Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Emekli	59	01.09.2019
KK-14	Dilek Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	56	01.09.2019
KK-15	Durhanım Güngör	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	48	09.08.2021
KK-16	Durmuş Davarcı	Sarıkavak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Emekli	63	06.09.2019
KK-17	Ebekız Yalçın	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	55	07.09.2019
KK-18	Emine Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	87	01.09.2019
KK-19	Faruk Çalışıcı	Beyler/ Çamlıdere	Erkek	Üniversite	Öğretmen	55	25.09.2219
KK-20	Fedime Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	79	01.09.2019
KK-21	Fedime Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	55	01.09.2019
KK-22	Güleser Yazar	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	79	16.07.2019
KK-23	Gülhanım Davarcı	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul Tek	Ev Hanımı	47	01.09.2020
KK-24	Gülistan Davarcı	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	54	09.05.2019
KK-25	Hasan Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Emekli	76	01.09.2019

KK-26	Hasan Cengiz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Emekli/Eski Muhtar	76	01.09.2019
KK-27	Hasibe Durdu	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	65	16.07.2019
KK-28	Hatice Hezel	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	81	16.07.2019
KK-29	Hatice Yıldız	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	71	
KK-30	Hüseyin Kedici	Alakoç/ Çamlıdere	Erkek	Lise	Emekli	76	20.08.2021
KK-31	Hüseyin Türkyılmaz	Merkez /Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Müzesi/ Kahveci	70	16.07.2019
KK-32	İrfan Berat Efe	Avadan/ Çamlıdere	Erkek	Lise terk	Emekli/ Şoför	58	09.09.2021
KK-33	Mehmet Durdu	Avdan/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Avadan Köyü Muhtar	42	16.07.2019
KK-34	Münevver Cengiz	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	74	16.07.2019
KK-35	Osman Ercan	Alakoç/ Çamlıdere	Erkek	Lise	Emekli	74	20.08.2021
KK-36	Rafet Karagöz	Dörtkonak/ Çamlıdere	Erkek	İlkokul	Emekli	57	01.09.2019
KK-37	Satı Davarcı	Sarıkavak/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	65	07.09.2019
KK-38	Sefa Tursun	Merkez/ Çamlıdere	Erkek	Lise	Çamlıdere Belediyesi Basın Yayın	47	16.07.2019

KK-39	Selma Doğaner	Elvanlar/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	59	15.08.2021
KK-40	Şerife Demet	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	82	16.07.2019
KK-41	Zeliha Bülbül	Avdan/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	85	16.07.2019
KK-42	Zeycan Atasoy	Merkez/ Çamlıdere	Kadın	Okuryazar Değil	Ev Hanımı	85	16.07.2019
KK-43	Zeynep Sağlık	Merkez/ Çamlıdere	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	53	30.07.2021

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Ayşe Sarıcan
Doğum Yeri	Ankara-Çamlıdere
Doğum Tarihi	10.06.1983

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
Fakülte	Mesleki Eğitim Fakültesi
Bölüm	El Sanatları Anabilim Dalı- Çiçek Örgü Dokuma Öğretmenliği

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (….) ÜDS (….) TOEFL (….)

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Fiziko Eğitim ve Sağlık Kurumu 2011-2011 Çamlıdere Halk Eğitim Merkezi 2021

Görevi/ Pozisyonu	El Sanatları Öğretmeni- Usta Öğretici
Tecrübe Süresi	15 Yıl

KATILDIĞI

Kurslar	Selçuklu Belediyesi Çinicilik Kursu, Konya Bilgisayar İşletmenlik Kursu, Ankara
Projeler	Başkent Öğretmen Atölyeleri Projesi “Okul Öncesinde Sanat Etkinlikleri”

İLETİŞİM

Adres	Ayvalı Mahallesi 174. Sokak No:3/3 Daire:2 Ankara/Keçiören
E- mail	aysesarican83@gmail.com

YAYINLAR

BİLDİRİ	Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2019). Ankara ve Çevresinde Bulunan Çeyiz sandıkları Üzerine Bir Çalışma, II. Uluslararası Develi- Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi / Türk Kültürü Bildirileri Kitabı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 3 (3), 37-45 ISBN 978-605-9117-61-6 Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2021). Çamlıdere Yöresinde Unutulmuş Bir Kültürel Zenginlik; Avdan Kilimleri, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Sempozyumu, Ankara. Begiç, H. N. Sarıcan, A. (2020). Ankara Çamlıdere ve Kahramankazan Yöresinde Düz Dokuma Örneği: Pala Dokuma, Uluslararası Türk Kültür ve Sanatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, Ankara, (1), 234-250. ISBN: 978-9944-0677-4-4 (Tk), 978-9944-0677-5-1. Sarıcan, A. Begiç, H. N. (2021). Çuf Çuf Oyun ve Oyuncak Müzesi, Kocaeli Üniversitesi I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, İzmit.